

A man and a woman are standing on a metal walkway at a water treatment plant. The man is wearing a blue and dark blue jacket with the 'waterschap limburg' logo and 'W' on the sleeve. The woman is wearing a high-visibility orange and grey jacket. They are surrounded by industrial equipment, including pipes and valves, with green tarps in the background under a blue sky with clouds.

Begroting 2022

waterschap
limburg

titel Begroting 2022
subtitel
datum 24 november 2021
versie AB 24 november 2021
status Definitief
zaaknr. 2021-Z2359
documentnr. 2021-D39592

vrijgave Dit document is tot stand gekomen onder verantwoordelijkheid van het dagelijks bestuur.

Inhoudsopgave

1	Voorwoord	4
2	Leeswijzer	6
2.1	Begroting 2022	6
2.2	Waterschap Limburg in kengetallen	8
	PROGRAMMABEGROTING	9
3	Programmabegroting	10
3.1	Hoogwaterbescherming Maasvallei	12
3.2	Klimaatadaptatie	20
3.3	Waterkwaliteit en ecologie	34
3.4	Zuiveren	48
3.5	Crisisbeheersing	54
3.6	Bestuur en organisatie	60
	FINANCIËLE BEGROTING	67
4	Financiële begroting	68
4.1	Samenvatting	68
4.2	Investeringskrediet	72
4.3	Kostendrager/kostentoerekening/dekkingsmiddelen	74
4.4	Begroting naar kosten en opbrengsten	77
4.5	Overige paragrafen	86
4.5.1	Algemene ontwikkelingen en uitgangspunten	86
4.5.2	Ontwikkelingen jaarschijf medio juli 2022 t.o.v. begroting 2022	86
4.5.3	De meerjarenraming 2022-2027 en de ontwikkeling van het belastingvolume	87
4.5.4	Incidentele opbrengsten en kosten	90
4.5.5	Onttrekkingen aan overige bestemmingsreserves en voorzieningen	90
4.5.6	De financiering	94
4.5.7	Het weerstandsvermogen	98
4.5.8	Verbonden partijen	101
4.5.9	EMU-saldo	103
4.6	Belastingsamenwerking Gemeenten en Waterschappen	105
4.6.1	Relatie	105
4.6.2	Begroting	105
4.6.3	Geldstroom	106
4.7	Waterschapsbedrijf Limburg	108
4.7.1	Relatie	108
4.7.2	Begroting	108
4.8	De tarieven	109
4.9	Voorstellen	114
5	Bijlagen	115

1 Voorwoord

Voor u ligt de begroting voor 2022, het laatste volledige kalenderjaar in deze bestuursperiode. We laten u zien dat we in dit jaar op alle terreinen concrete en zichtbare resultaten gaan bereiken, zoals we met elkaar hebben afgesproken bij aanvang van deze bestuursperiode in 2019. De midterm-review laat zien dat we goed op weg zijn. Tegelijkertijd starten we in 2022 met de nieuwe 6-jaarlijkse planperiode van het Waterbeheerprogramma 2022-2027. De invloed op de begroting is zichtbaar in een andere hoofdstukindeling, die de opzet van ons WBP voortaan volgt.

Hoewel de begroting 2022 een kraakheldere koers bevat die gebaseerd is op de kadernota, hoort bij deze begroting wel een disclaimer. Voorliggende begroting is opgesteld in het volle besef dat de watercrisis 2021 en de enorme herstelopgave die hierop volgt impact heeft op het waarmaken van deze begroting. Ook zien we ontwikkelingen die in de loop van 2022 invloed gaan hebben, zoals de stijgende energie- en bouwkosten en investeringen in de assets bij onze dochter-organisatie WBL. Daarbij hoort ook de impact van de integriteitsonderzoeken, die eerder dit jaar zijn uitgevoerd en de aanscherping van o.a. de inkoop- en grondverwervingsregels en het effect hiervan op onze (lopende) opgaven. Bij het moment van de voorjaarsrapportage ligt er een concreter beeld van de impact van de huidige ontwikkelingen op het realiseren van de begroting.

Inhoudelijk staat 2022 in het teken van de nasleep van de hoogwatercrisis 2021.

Er is en wordt hard gewerkt om schade te herstellen, inwoners en ondernemers te helpen, rekenmodellen bij te stellen en te zorgen voor een interbestuurlijk actieplan om ons watersysteem nóg fitter te krijgen voor toekomstige neerslag; zowel in ons beekstelsel als langs de Maas. We pakken dit nadrukkelijk met en voor de omgeving op en trekken hierin intensief op met partners in de omgeving. Ongetwijfeld hebben deze activiteiten de nodige impact op de organisatie. In de voorjaarsrapportage delen wij graag mee welke effecten dit precies heeft gehad.

Het klimaat verandert sneller dan gedacht. Signalen van het Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC) in 2022 gaan een beeld geven hoe snel precies. In de daaropvolgende jaren leidt dit onvermijdelijk tot keuzes omtrent passende water- en ruimtemaatregelen. Het KNMI voorspelt nu dat noodweer juist in ónze regio gaat toenemen. De zomer van 2021 toont wat dat in de praktijk kan betekenen.

Omgaan met zowel teveel als te weinig water en het zorgdragen voor de waterkwaliteit zijn kerntaken waar het waterschap constant aandacht aan schenkt, onder andere via onze programma's Water in Balans en het Hoogwaterbeschermingsprogramma. Onze inzet op het vasthouden van water gaat onverminderd door. Samen met de landbouwsector, met gemeenten en met terreinbeherende organisaties blijven we werken aan watermaatregelen die droogte tegengaan, natuurherstel mogelijk maken en de waterkwaliteit verbeteren. Via het landelijke Programma Natuur en via het Deltaprogramma Hoge Zandgronden gaan we in 2022 door met het realiseren van onze projecten. Ook hier is samenwerking met de omgeving essentieel om doelen te realiseren.

Het zuiveren van water via onze dochter-organisatie WBL krijgt in 2022 een impuls op het gebied van beheer en onderhoud van zuiveringen en leidingen. Datzelfde geldt voor ons assetmanagement in

Gebied waar noodweer
waarschijnlijk gaat toenemen

den brede; investeren in het op peil houden van al onze installaties is van groot belang. Zo doen we wat nodig is om gesteld te staan voor onze opgaven op een haalbare en betaalbare wijze.

Het waterschap werkt via 'eenvoud en focus' aan toekomstgerichtheid en wendbaarheid. Hybride werken wordt daarin steeds belangrijker en biedt kansen voor meer samenwerking met externe partners. We blijven daarin inzetten op ontwikkeling van medewerkers en vitaliteit. We hebben de afgelopen jaren tientallen nieuwe medewerkers mogen verwelkomen. Zij zijn ingewerkt en klaar om de uitdagingen voor 2022 met ons en met u aan te gaan.

Ondanks een aantal eerdergenoemde ontwikkelingen helpt deze begroting ons om koersvast te sturen op het bereiken van de resultaten uit het bestuursprogramma 2019-2023.

Het dagelijks bestuur van Waterschap Limburg

2 Leeswijzer

2.1 Begroting 2022

Omwille van de focus op onze opgaven vertalen we het bestuursprogramma naar de documenten van de bestuurlijke planning & control cyclus (P&C-cyclus).

Voor u ligt de 'Begroting 2022', één van de documenten uit deze P&C-cyclus. Deze begroting is een uitwerking van de 1ste jaarschijf van de 'Kadernota 2022 / meerjarenraming 2022-2027'. Deze begroting is opgebouwd uit een 'programmabegroting' en een 'financiële begroting'.

Programmabegroting

De 'programmabegroting' bestaat uit programma's die aansluiten bij de opgaves. Binnen die programma's staan de volgende vragen centraal:

- Wat willen we bereiken?
- Wat gaan we ervoor doen?
- Wat mag het kosten?

Beleidsindicatoren

Naast de beantwoording van deze vragen gebruiken we per programma een aantal beleidsindicatoren om de effecten van het beleid toe te lichten. Dergelijke niet-financiële informatie maakt het makkelijker om in te schatten welke concrete resultaten we willen bereiken. In bijlage M vindt u een overzicht van de indicatoren inclusief een toelichting per indicator.

Elk programma eindigt met een overzicht van de kosten, opbrengsten en investeringen. Op deze manier krijgt u een transparant beeld van de wijze waarop en de middelen waarmee wij onze doelen realiseren.

Financiële begroting

In de financiële begroting presenteren we de begroting naar kosten- en opbrengstensoort en brengen we de vermogenspositie van het waterschap in beeld. Ook schetsen we risico's die wij op ons af zien komen. Verder leest u in de financiële begroting meer over het weerstandsvermogen, de financiering en de verbonden partijen.

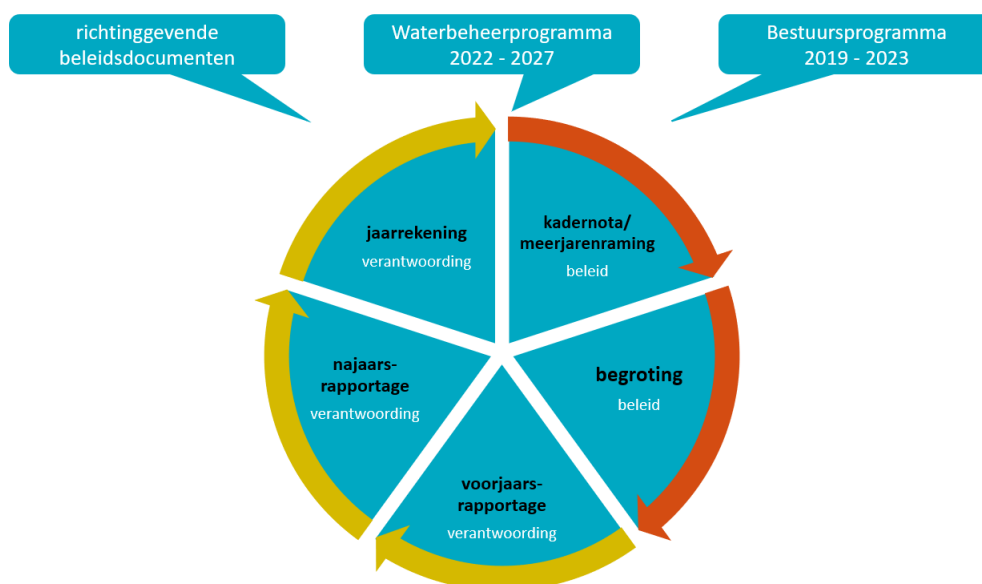
Investeringen

De uitgaven en inkomsten van de individuele investeringsprojecten, gerubriceerd per programma, zijn opgenomen in het investeringsoverzicht dat integraal deel uitmaakt van de begroting (zie Bijlage J Investeringslijst).

In de begroting is, zoals vorig jaar, een regel opgenomen met als titel 'risicoprofiel realisatie'. Een belangrijk deel van onze projecten is risico gestuurd geprogrammeerd, waarmee we deels anticiperen op mogelijke tegenvallers in het verloop van de projecten. Uiteraard blijft er altijd sprake van een zeker restrisico dat is gekoppeld aan genoemde regel.

Achtergrondinformatie: P&C-cyclus

In de P&C-cyclus wordt op een systematische manier inhoud gegeven aan het proces van richting geven en het op koers houden van de organisatie. Via deze documenten geven we als bestuur vorm aan de opgaven en bewaken we de voortgang. De planning & control cyclus ziet er als volgt uit:

Kadernota / Meerjarenraming

De ‘Kadernota’ geeft invulling aan de realisatie van het Bestuursprogramma en het Waterbeheerplan. We bepalen hierin de kaders voor de begroting van het komende jaar. Tegelijkertijd kijken we (financieel) zes jaar vooruit met de Meerjarenraming .

Begroting

De ‘Begroting’ is een vertaling van de ‘Kadernota / Meerjarenraming’ naar concrete activiteiten, prestaties en middeleninzet voor het komende jaar. Met de vaststelling van de ‘Begroting’ autoriseert het algemeen bestuur het dagelijks bestuur tot het maken van de kosten die noodzakelijk zijn om de voorgenomen activiteiten te realiseren.

Voorjaarsrapportage / Najaarsrapportage

Tussentijdse verantwoording over het gevoerde beleid en beheer en voorstellen tot bijsturen doen we via de ‘Voorjaarsrapportage’ en ‘Najaarsrapportage’. De ‘Voorjaarsrapportage’ beslaat de periode januari tot en met april. De ‘Najaarsrapportage’ beslaat de periode januari tot en met augustus.

Jaarrekening/-verslag

De ‘Jaarrekening/-verslag’ vormt het document waarmee na afloop van een jaar verantwoording wordt afgelegd over het gevoerde beleid en beheer. Dit document bestaat uit het ‘Jaarverslag’ (de inhoudelijke verantwoording) en de ‘Jaarrekening’ (de financiële verantwoording).

2.2 Waterschap Limburg in kengetallen

Waterschap Limburg in cijfers

Programma- begroting

2022

waterschap
limburg

3 Programmabegroting

In de programmabegroting geven wij per programma weer waar ons waterschap inhoudelijk voor staat en welke producten en projecten wij in 2022 gaan leveren.

In lijn met het ontwerp 'Waterbeheerprogramma 2022-2027' bestaat de programmabegroting uit de hoofdstukken:

- Hoogwaterbescherming Maasvallei
- Klimaatadaptatie
- Waterkwaliteit en ecologie
- Zuiveren
- Crisisbeheersing
- Bestuur en organisatie

Toelichting

De eerste vier programma's horen bij onze missie 'veilige dijken, droge voeten, voldoende en schoon water'. Flexibel en slagvaardig optreden bij een watercalamiteit is ook een belangrijke taak van het waterschap. Daarom belichten we deze taak in het programma 'Crisisbeheersing'.

En een aantal andere nog niet toebedeelde verplichte onderdelen vormen het laatste programma, het programma 'Bestuur en organisatie'.

Hoogwater- bescherming Maasvallei

waterschap
limburg

3.1 Hoogwaterbescherming Maasvallei

rivierverruiming waar dat kan, waterkeringen waar het moet

Inleiding

Voor de hoogwaterbescherming in de Limburgse Maasvallei zijn er forse investeringen nodig om in 2050 aan de gestelde normen te voldoen. Daarbij houden we rekening met de klimaatverandering, die ervoor zorgt dat de Maas niet alleen vaker maar ook grotere afvoerpieken te verwerken krijgt. Bij de hoogwaterbescherming in de Maasvallei staat de gedachte centraal: rivierverruiming waar dat kan, waterkeringen waar het moet. Rijk, provincie, waterschap en gemeenten werken samen aan de beste combinatie van oplossingen. Waterschap Limburg staat hierbij aan de lat voor sterke waterkeringen langs de Maas van Eijsden tot Mook.

Naast de beschermingsopgave denken we mee met kansen om de Maasvallei aantrekkelijker te maken. Het is goed wonen, werken en ontspannen aan de Maas. En dat houden we graag zo. Elke plek verdient zijn eigen oplossing die past in het gebied. Dat betekent dat we goed luisteren naar de wensen uit de omgeving, maar ook dat we keuzes maken.

Hoogwaterbescherming Maasvallei | Doelenboom | WBP 2022-2027

Wat willen we bereiken?

1. Bescherming tegen overstromingen vanuit de Maas

De uitdaging van Waterschap Limburg is het beschermen van de inwoners en bedrijven in de Maasvallei tegen overstromingen tot de in 2017 vastgestelde nieuwe norm.

Indicator	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Einddoel	Jaar
Hoogwaterbescherming Maasvallei					
<i>Bescherming tegen overstromingen vanuit de Maas</i>					
1. % van totaal aantal kilometer primaire keringen (185 km) dat voldoet aan de norm	0,13%	2,4%	2,55%	100%	2050

* Binnen het huidige HWBP incl. Lob van Gennep is ca. 52 kilometer primaire kering geprogrammeerd. Naast de reeds gestarte projecten voorzien we een opgave met een te versterken lengte van 133 kilometer.

Wat gaan we ervoor doen?

1.1 We inspecteren, beheren en onderhouden de waterkeringen

We hebben alle onderdelen van de zorgplicht goed geregeld

Het beheer van onze waterkeringen doen we volgens de richtlijnen van het Rijk. Deze zogeheten zorgplicht bevat praktische leidraden voor onder andere inspecteren en onderhouden van waterkeringen. Ook zijn eisen gesteld aan de manier van gegevensbeheer en rapportage. Daarmee kan de landelijke toezichthouder ILT (Inspectie Leefomgeving en Transport) onze werkwijze controleren. Verder nemen we jaarlijks deel aan, of hosten we een peer review met andere beheerders van waterkeringen, om zo te blijven leren en de uitvoering van de zorgplicht door te ontwikkelen.

We onderhouden voor sterke waterkeringen met een hoge biodiversiteit

We houden het waterkerend vermogen van onze waterkeringen in stand. Voor de groene waterkeringen zorgen we voor een begroeiing die de toplaag optimaal beschermt als er water tegen staat, langs stroomt of overslaat. Een goed doorwortelde en kruidenrijke grasmatten is belangrijk voor de sterkte van de waterkering. Veiligheid en biodiversiteit gaan hand in hand.

We inspecteren de waterkeringen planmatig

Een belangrijk onderdeel voor de uitvoering van de zorgplicht is het instandhoudingsplan. In de planperiode (2022-2027) vormen we dit om naar assetmanagementplannen voor waterkeringen, kunstwerken in waterkeringen en voor calamiteiten en werkmateriaal. Daarin staat hoe en hoe vaak we de onderdelen controleren. Voor de groene waterkeringen gaat het vooral om het controleren van het vegetatiedek en op graafwerk van dieren. Voor de grijze waterkeringen (constructies) inspecteren we op beschadigingen en of de sponningen van coupures nog goed afdichten. Demontabele keringen worden elke zes jaar helemaal opgebouwd en gecontroleerd.

Activiteiten 2022

Voor het hierboven beschreven doel (1.1) voeren we jaarlijks veel reguliere, terugkerende werkzaamheden uit. We benoemen hieronder de belangrijkste activiteiten, die specifiek voor 2022 focus verdienen:

- We geven invulling aan de wettelijke zorgplicht op het onderhoud en beheer van de primaire waterkeringen, door:
  - te focussen op veiligheid en biodiversiteit en
  - te rapporteren via een waterveiligheidsrapportage aan de Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT).
- We gaan het inspecteren en onderhoudsproces evalueren.
- In 2022 geven we invulling aan het 'Uitvoeringsprogramma biodiversiteit' om bij bestaande dijken de biodiversiteit te vergroten (een sterkere grasmatten).
- Bij nieuwe dijken gaan we uitvoering geven aan biodiversiteit via de klanteisenspecificaties (KES) die in 2021 zijn opgesteld.

- In 2021 is een pilot inspecties NEN 2767 uitgevoerd (conditiemetingen kunstwerken in waterkeringen). Met ingang van 2022 worden deze inspecties planmatig uitgevoerd op alle kunstwerken in waterkeringen.
- Het asset managementsysteem Infor EAM wordt in de uitvoering geoptimaliseerd en doorontwikkeld. Aantoonbaarheid en navolgbaarheid van handelen wordt hierdoor meer gewaarborgd.
- Om met en van elkaar te leren, nemen we in 2022 deel aan de peer review Zorgplicht van Rijkswaterstaat Zuid-Nederland.
- We borgen de toepassing van de (beleids)kaders in de lopende dijkversterkingsprojecten met oog voor de veiligheid, beheerbaarheid en onderhoudbaarheid. Hierbij zoeken we ook aansluiting bij de toekomstige wettelijke beoordeling van de nieuwe dijktrajecten. Daar waar we constateren dat onze kaders en richtlijnen nog onvoldoende aansluiten bij de nieuwste inzichten en innovaties, vullen we zo beleidskaders aan.
- We verkennen knelpunten rond oevererosie, doen er kennis over op in relatie tot het instrumentarium. Ook inventariseren we oplossingsrichtingen inzake beheer en onderhoud, beoordeling en dijkversterking. Deze oplossingsrichtingen nemen we op in onze assetmanagementplannen. Dit doen we samen met stakeholders waaronder Grensmaas Consortium en Rijkswaterstaat.

Indicator	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Einddoel	Jaar
Hoogwaterbescherming Maasvallei					
1.1 We inspecteren, beheren en onderhouden de waterkeringen					
1. aantal van de zeven zorgplichtprocessen dat voldoet aan de eisen van de ILT	7	7	7	7	- ¹
2. % van totaal aantal inspecties dat is uitgevoerd conform inspectieplan	80%	95%	95%	95%	- ¹

¹ geen einddatum, dient te allen tijde te voldoen.

1.2 We beoordelen de veiligheid van de waterkeringen

We voeren de wettelijke beoordeling van waterkeringen uit

Met de zogenaamde wettelijke beoordeling bepalen we of de waterkeringen voldoen aan de door het rijk gestelde normen en eisen qua hoogte en sterkte. Sinds 2017 is de methode gebaseerd op de overstromingskans. In 2022 sluiten we de eerste ronde af en rapporteren aan het Rijk.

We melden de afgekeurde waterkeringen aan als te verbeteren

Afgekeurde waterkeringen brengen we in als ‘te verbeteren’ in het Hoogwaterbeschermingsprogramma. Het Rijk prioriteert de ingediende projecten en bepaalt wanneer er geld beschikbaar komt. De resultaten van de beoordeling gebruiken we ook om het beheer en onderhoud te verbeteren. Voor specifieke knelpunten bereidt de crisisorganisatie passende maatregelen voor.

We maken een plan voor de regionale en overige waterkeringen

Voor de regionale waterkering Oolderveste bepalen we met de provincie hoe deze beoordeeld moet worden en door wie.

Activiteiten 2022

Voor het hierboven beschreven doel (1.2) voeren we jaarlijks veel reguliere, terugkerende werkzaamheden uit. We benoemen hieronder de belangrijkste activiteiten, die specifiek voor 2022 focus verdienen:

- We geven in de beoordelingsrapporten concreet aan welke onderdelen van een dijktraject vooruitlopend op of tot aan dijkverbetering kwetsbaar zijn. Daarnaast onderzoeken we en bespreken we samen met calamiteitenzorg of en welke maatregelen nodig zijn.
- We gaan de gegevens vanuit de beoordeling dusdanig presenteren/genereren (WBI+) dat deze kunnen worden toegepast om de Hoogwater Informatie Omgeving te actualiseren en aan te vullen.
- In 2023/2024 voert het Rijk een evaluatie van de Waterwet uit. De voorbereidingen hiervoor starten naar verwachting al in 2022. Wij leveren proactief inbreng op basis van onze kennis van en ervaring met de verschillende onderdelen van de Waterwet (inclusief normen) en het bijbehorend instrumentarium.

Indicator	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Einddoel	Jaar
Hoogwaterbescherming Maasvallei					
1.2 We beoordelen de veiligheid van de waterkeringen					
1. % van totaal aantal kilometer primaire keringen dat beoordeeld is	100%	-	-	100%	2022

1.3 We versterken waterkeringen langs de Maas

Ruimte voor de rivier waar dat kan en waterkeringen waar dat moet

Beschermen tegen Maashoogwater kan door het water tegen te houden met waterkeringen, door de rivier juist ruimte te geven of door een combinatie van beide. Rivierverruiming verlaagt de waterstanden, waardoor dijken lager kunnen. Deze afweging wordt niet door Waterschap Limburg gemaakt. Het Rijk bepaalt in het Deltaprogramma samen met de regio de normering en welke gebieden met waterkeringen worden beschermd en waar ‘ruimte voor de rivier’ bij kan dragen aan de hoogwateropgave. Als waterschap participeren we daarin. De deelnemende partners zorgen samen voor een plan waarmee de veiligheidsnormen worden gehaald én er voldoende ontwikkelruimte is voor natuur, landbouw en recreatie.

We versterken onze waterkeringen in een cyclisch programma

In de periode 2016-2020 is ongeveer een derde van de waterkeringen langs de Maas op de destijds gewenste hoogte en sterkte gebracht. Dit waren de gedeelten met de grootste prioriteit. Deze voldoen nu aan de oude norm. In 2017 zijn nieuwe normen vastgesteld. De norm is per dijktraject gebaseerd op het mogelijk aantal slachtoffers en de mogelijke economische schade. Daardoor hebben niet alle dijktrajecten dezelfde norm. Voor veel dijktrajecten betekent dit dat voor 2050 nog een nieuwe dijkversterking nodig is.

De eerste tranche dijkversterking volgens deze nieuwe norm is opgenomen in het lopende Hoogwaterbeschermingsprogramma tot en met 2025. Daarna volgt een nieuw programma voor de periode 2026-2035. Hiervoor melden we de meest urgente dijktrajecten aan die in de wettelijke beoordeling niet voldoen. De laatste tranche projecten wordt in de periode 2036-2050 uitgevoerd.

We werken sober en doelmatig met oog voor ruimtelijke kwaliteit

Bij al onze dijkversterkingen is het uitgangspunt sober en doelmatig. Dit is een randvoorwaarde vanuit het subsidiekader van het HWBP. In de praktijk levert dit goed landschappelijk ingepaste groene waterkeringen op. Waar de lokale situatie om iets extra's vraagt, onderzoeken we wat mogelijk is. Dan nemen we de tijd om innovatieve en duurzame oplossingen te verkennen, zoals klimaatwaterkeringen met meerdere functies, transparante keringen en technieken om bomen of cultuurhistorie te behouden.

Activiteiten 2022

Voor het hierboven beschreven doel (1.3) voeren we jaarlijks veel reguliere, terugkerende werkzaamheden uit. We benoemen hieronder de belangrijkste activiteiten, die specifiek voor 2022 focus verdienen:

- De voortgang in het vigerende programma HWBP WL, waarbij we inzetten op de volgende concrete prestaties in 2022:
  - afronding twee verkenningen: We ronden de verkenningen af van de projecten 'Lob van Gennep' en 'Baarlo Hout-Blerick'. Voor beide projecten stellen we in 2022 het Voorkeursbesluit vast;
  - tenminste drie planologische besluiten: Voor de projecten 'Steyl Maashoek', 'WA haven Roermond' en 'Belfeld' stellen we in 2022 het Projectplan Waterwet vast;
  - tenminste drie marktbenaderingen: Het project 'Nieuw Bergen' gunnen we in 2022 aan de winnende inschrijver. Voor tenminste de projecten 'Buggenum' en 'Arcen' zijn we de aanbestedingsprocedure gestart;
  - schop in de grond: Voor de projecten 'Beesel' en 'Heel' zijn we aan de slag met de uitvoering van de dijkversterking.
- Betrouwbare financiële realisatie 'HWBP WL': De prognose voor de financiële uitputting voor 2022 bedraagt circa € 50 mln.. Dit betreft de uitgaven vanuit 'HWBP WL'. We zorgen voor een betrouwbare financiële realisatie en wijken maximaal 10 % af.
- Beschikkingaanvragen naar landelijk HWBP: In 2022 dienen we ten minste vijf beschikkingaanvragen HWBP in voor de projecten 'Roermond' (verkenningfase), 'Well' en 'Lob

van Gennep' (beide planuitwerkingsfase), 'Nieuw Bergen' en 'Steyl Maashoek' (beide realisatiefase).

- Maakbaar en gezond programma HWBP WL, voor nu en in de toekomst: In 2022 leveren we daarvoor de volgende concrete resultaten:
  - een actueel programmaplan HWBP WL voor de periode 2022-2024, inclusief een meerjarige capaciteitsplanning;
  - een concept programmering voor Maas 2050. We stellen voor om in 2022 verder richting te geven aan de lange termijnopgave tot en met 2050 en we schetsen de eerste contouren voor een gedragen aanpak en een betrouwbare lange termijn prognose/programmering. Hierbij streven we ook naar een stabiele inzet van mensen en middelen.
- Samen met onze partners werken we in het Deltaprogramma aan een langetermijnaanpak voor de hoogwaterveiligheid in de Maasvallei. Langs de lijnen van het Deltaprogramma brengen we onze belangen en onze kennis ook in bij het landelijke programma Integraal Riviermanagement. In 2022 wordt er gewerkt aan het opstellen en beoordelen van maatregelpakketten.

Indicator	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Einddoel	Jaar
Hoogwaterbescherming Maasvallei					
1.3 We versterken waterkeringen langs de Maas					
1. betrouwbare financiële realisatie HWBP (± 10 %)	€ 50 mln.	€ 50 mln.	€ 65 mln.	€ 1.800 mln.	2050
2. behalen benoemde mijlpalen 2022 (voldoende voortgang)	10	p.m.	p.m.	Maas 2050	2050
3. beschikkingaanvragen HWBP ingediend (tijdige financiering)	5	p.m.	p.m.	- ¹	- ¹

¹ deze indicator heeft geen einddoel, het doel verschilt per jaar

Wat mag het kosten?

Exploitatie

Programma Hoogwaterbescherming Maasvallei		2022
		Begroting
Kosten		2.376.000
Opbrengsten		-
Netto kosten		2.376.000
Bijdrage aan WBL		-
Bijdrage aan BsGW		-
Doorberekende kosten van programma bestuur en organisatie		11.689.200
Totaal na doorberekening		14.065.200

Investerings

INVESTERINGSOBJECT PER PROGRAMMA				
PROJECT NR	AT	OMSCHRIJVING	UITGAVEN 2022 x € 1.000	INKOMSTEN 2022 x € 1.000
P400001	30	Bijdrage kosten HWBP	10.100	-
P400003	5	Uitvoeren veiligheidstoetsing waterkeringen	723	-
P41****	30/0	HoogWaterBeschermingsProgramma	38.335	34.553
P410015	30	HWBP Niet-subsidiabele kosten (100% WL)	375	-
P410012	30	HWBP POV Dijkversterking Gebiedseigen Grond	590	590
P4154**	30	HWBP Lob van Gennep	9.855	8.870
P42****	0	Bestuursovereenkomst sluitstukkaden Maas	1.500	1.500
	5	KD002 - Inventarisatie kunstwerken geprogrammeerd onderhoud 2020	75	-
PROGRAMMA HOOGWATERBESCHERMING MAASVALLEI			61.553	45.513

Klimaat- adaptatie

waterschap
limburg

3.2 Klimaatadaptatie

inrichten op te veel en te weinig water, maar deels schade accepteren

Inleiding

Ons klimaat kent forse extremen en de verwachting is dat die nog extremer worden en vaker voor gaan komen. Zo kampten delen van Limburg in 2010, 2012, 2014, 2016, 2018 en 2021 met wateroverlast. De jaren 2018 tot en met 2020 kenden extreme droogte, soms met natuurbranden. De kans is klein dat klimaatmaatregelen deze trend op korte termijn gaan keren. We houden dan ook rekening met extreme scenario's: korte hevige buien van meer dan 50 mm per uur, langdurige regenperiodes met meer dan 200 mm in enkele dagen, hete dagen met 40 graden en zomermaanden met nauwelijks regen. Limburg daarop inrichten, maar deels ook schade accepteren, dat is klimaatadaptatie.

Klimaatadaptatie | Doelenboom | WBP 2022-2027

Wat willen we bereiken?

2. Limburg in 2050 klimaatrobuust ingericht

Landelijk is afgesproken dat Nederland in 2050 klimaatbestendig en waterrobuust is ingericht en dat we al in 2020 klimaatrobuust handelen en dat dit dan verankerd is in plannen.

Het opvangen van weerextremen is de afgelopen vijftig jaar steeds complexer geworden door verstedelijking, ontwatering, structuurverslechtering van landbouwbodems en door het verdwijnen van structuren in het landschap die water remmen en vasthouden. De klimaatverandering komt daar nog bovenop.

Hoewel we al jaren rekening houden met grotere extremen, wordt nu duidelijk dat volledig klimaatrobuust inrichten niet gaat lukken met alleen de nu gangbare technische oplossingen. Om de gevolgen van extreme neerslag, hitte en droogte te beperken, is een fundamentele herijking van het complete watersysteem nodig. Daarbij hebben we anderen nodig. De belangrijkste sleutel ligt in het klimaatrobuust inrichten en gebruiken van het stedelijke en landelijke gebied. Dan gaat het over grondgebruik, landschapsstructuren, gewaskeuze, grondbewerking, watergebruik, maatregelen aan huizen en verhardingen en maatregelen tegen hittestress. Om systemen robuust te maken is vaak ruimte nodig. Dat vraagt van gemeenten en provincie om ruimtelijke maatregelen waaronder planologie.

Om Limburg toekomstbestendig te maken, verwachten we dat iedereen meedoet. Iedereen die een woning, bedrijfsgebouw, landbouwgrond, tuin, erf, openbare verharding of natuurgebied bezit of beheert, kan bijdragen aan het klimaatrobuust maken van Limburg. Als waterschap kiezen we een aanjaagrol en bieden we ondersteuning waar dat kan. Klimaatadaptatie is een thema dat iedere inwoner van Limburg raakt.

Wat gaan we ervoor doen?

2.1 We werken samen aan een klimaatrobuuste inrichting van Limburg

We werken met alle betrokkenen aan herstel van de waterkringloop

De sleutel tot een klimaatrobuuste inrichting van het landschap zit in het zo goed mogelijk herstellen van de natuurlijke waterkringloop en met name de sponswerking ervan. Dat betekent vooral neerslag beter infiltreren en langer vasthouden in de bodem (het langzame systeem) in plaats van afvoeren via drainage, sloten en beken (het snelle systeem).

Als waterschap werken we voortvarend aan maatregelen in ons eigen systeem, maar voor veel van de bovengenoemde maatregelen zijn anderen aan zet. Voor maatregelen op percelen en gebouwen zijn dat boeren, bedrijven, terreinbeheerders en particulieren.

We voeren de klimaatadaptatie gebiedsgericht uit

Samen met onze Limburgse waterpartners werken we aan klimaatadaptatie op basis van de programma's DPRA en DHZ. Omdat klimaatverandering geleidelijk verloopt, evalueren en vernieuwen we elk zes jaar het programma. We maken per gebied gezamenlijk afspraken over de stappen in het klimaatbestendig maken van Limburg. Voor grensoverschrijdende stroomgebieden nodigen we ook onze Duitse, Belgische, Noord-Brabantse en Gelderse collega's uit.

We toetsen het watersysteem aan de normen

Het Waterschap beoordeelt iedere zes jaar of het watersysteem nog voldoet aan de normering. Vanaf 2021 doen we dat cyclisch.

We maken een plan voor het beoordelen van niet-primaire waterkeringen

Voor overige waterkeringen, zoals dammen langs watergangen en buffers, bepalen we welke we op de legger zetten als waterkeringen of als onderdeel van de watergang/regenwaterbuffer. Tegelijk bepalen we de wijze van beoordelen, beheren en onderhouden.

We beperken de wateroverlast vanuit ons systeem

Voldoen aan de wateroverlastnormen betekent dat we soms nieuwe buffers aanleggen, bestaande buffers vergroten of de afvoer van een watergang verbeteren. Maar vaak is het duurzamer om maatregelen zo hoog mogelijk in het stroomgebied te nemen: water vasthouden waar de regen valt, in de dorpen, steden, landbouwgebieden en natuurterreinen. Dit draagt ook bij aan andere doelen. Daarom nodigen we inwoners, gemeenten, agrariërs en terreinbeheerders uit om samen te bepalen wat het beste pakket aan maatregelen is en wie aan zet is om ze uit te voeren.

We blijven gebruik maken van de uitkomsten van LIWA

De Limburgse Integrale Watersysteem Analyse (zie kader LIWA) is voor ons een inspiratiebron en heeft veel bruikbare informatie opgeleverd over de knelpunten en kansen in het Limburgse watersysteem. In overleg met de projectpartners zijn haalbare maatregelen opgesteld en ruimtelijke strategieën verkend.

We richten beekdalen in als klimaatbuffer

In de planperiode gaan we in twee beekdalen op geschikte locaties aan de slag met een integrale beekdalontwikkeling om ze geschikter te maken als buffer om extremen in het klimaat op te vangen.

We adviseren over waterneutraal plannen en bouwen

Door ruimte te geven aan het water en het slim inrichten van Limburg kunnen we de gevolgen van overstromingen beperken.

We stimuleren afkoppelen van regenwater

In Limburg verdwijnt nog steeds te veel schoon water in de riolering. Circa 50% van het verhard oppervlak is privaat bezit. Om burgers, bedrijven en woningbouwcorporaties klimaatbewust te maken (o.a. via Waterklaar) en hen te stimuleren het privaat verhard oppervlak af te koppelen van het riool loopt t/m 2021 de gezamenlijke stimuleringsregeling afkoppelen regenwater private terreinen van WL, gemeenten en Provincie. WL wil de regeling verlengen met 2 jaar (2022, 2023 en uitloop 2024) en bereidt samen met gemeenten een vervolgregeling voor welke naar verwachting per 1-1-2022 in werking treedt.

We informeren over de risico's van wateroverlast

Wij blijven inwoners en bedrijven informeren over de risico's van wateroverlast. Daarbij wordt aangegeven tot welk niveau Waterschap Limburg binnen de mogelijkheden van de specifieke situatie bescherming tegen wateroverlast kan bieden en waar hun eigen verantwoordelijkheid begint.

We zoeken innovatieve en duurzame oplossingen

Een herijking van het systeem vraagt ook om een andere aanpak en innovatieve oplossingen. Deze onderzoeken we samen met kennisinstututen, bedrijven en onze partners in het veld.

Activiteiten 2022

Voor het hierboven beschreven doel (2.1) voeren we jaarlijks veel reguliere, terugkerende werkzaamheden uit. We benoemen hieronder de belangrijkste activiteiten, die specifiek voor 2022 focus verdienen:

Aanpak wateroverlastknelpunten

- Om het watersysteem klimaatrobust te krijgen worden in het programma 'Water in Balans' en het project 'WB21' een groot aantal wateroverlastknelpunten aangepakt. Het programma 'Water in Balans' heeft de wateroverlastknelpunten ingedeeld in tranches. Naast de lopende projecten van tranche 1 wordt ook met tranche 2 gestart. Knelpunten worden opgepakt vanuit de focus op

wateroverlast. Dit doen wij met een gestructureerde en robuuste aanpak, in co-creatie met de omgeving en integrale aanpak van andere relevante waterdoelen.

Meerssen	Uitvoeringsfase	Tranche 1
Oirsbeek	Uitvoeringsfase	Tranche 1
Hegge	Uitvoeringsfase	Tranche 1
Lange Gracht	Uitvoeringsfase	Tranche 1
Einighausen	Verkenningfase	Tranche 2
Hekerbeekdal	Verkenningfase	Tranche 2
Mechelderbeekdal	Verkenningfase	Tranche 2
Wijnandsrade	Verkenningfase	Tranche 2
Lemiers – Oud Lemiers	Verkenningfase	Tranche 2

'Water in balans' is meer dan een opeenstapeling van projecten. Kenmerkend voor het programma is het samenspel tussen concrete doelen binnen de opgave enerzijds en de beïnvloeding van de opgave van en vanuit de omgeving en praktijk anderzijds. Wij hebben dat in beeld gebracht via het '4 knoppen-model'.

- Samenwerking gemeenten klimaatrobuust handelen | DPRA: Conform het landelijke Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie zetten wij de samenwerking met gemeenten en andere stakeholders voort. Dit heeft in 2021 voor vele gemeenten geleid tot een Uitvoeringsprogramma Klimaatadaptatie waarin een totaaloverzicht van klimaatmaatregelen is opgenomen. De laatste gemeenten ronden het opstellen van deze uitvoeringsagenda's begin 2022 af. Omdat we pas aan het begin van dit proces staan om Limburg in 2050 klimaatbestendig ingericht te hebben, blijven wij actief onze ambities uitdragen en binnen gebiedsprocessen en onze eigen opgaves op zoek gaan naar synergie en meekoppelkansen.
- Infiltreren in Zuid-Limburg: Infiltreren van regenwater op de lössgrond in Zuid-Limburg is een uitdaging. In 2021 en 2022 gaan we zowel in landelijk als stedelijk gebied samen met andere partijen de mogelijkheden onderzoeken om het water zoveel mogelijk vast te houden op de plek waar het valt of na tijdelijke berging te infiltreren.
- Meervoudig gebruik en optimalisatie regenwaterbuffers: We gaan we in pilots onderzoeken hoe we onze regenwaterbuffers beter kunnen benutten voor zowel wateroverlast als ook de bredere klimaatadaptatie-doelen. Aanvullend onderzoeken we ook hoe we gietwaterbassins van glastuinbouwers en wellicht fruittelers kunnen benutten als waterberging om wateroverlast te voorkomen.
- Klimaatadaptatiemodel: We werken verder aan de ontwikkeling van het klimaatadaptatiemodel met de bouw van IBRAHYM 3.0 en met het updaten van het hydrologisch modelinstrumentarium voor de stroomgebieden Oostrumsebeek/Loobeek, Geul en Groote Molenbeek. Daarnaast werken we aan diverse innovatieve toepassingen om modellen verder te verbeteren, en om afvoeren en waterstanden beter te voorspellen.
- Cyclische watersysteemtoets: Wij voeren de watersysteemtoets uit, wat resulteert in nieuwe inundatiekaarten volgens de meest recente klimatologische neerslagstatistieken. Het levert ons inzicht op in de omvang van (nieuwe) wateroverlastknelpunten in ons watersysteem en waar deze

niet aan de provinciale normering wateroverlast voldoen. Dit voeren wij uit met het hydrologische klimaatadaptatiemodel voor de stroomgebieden die zijn geactualiseerd.

- Optimalisatie normeringskaart: Samen met de provincie optimaliseren we de normeringskaart wateroverlast zodat deze duidelijker wordt en beter aansluit bij de te beschermen gebieden/objecten. We willen daarbij alleen nog een norm aangeven waar deze relevant is (invloed gebieden oppervlaktewater) en de normering passender maken voor kleinschalige bebouwing en specifieke objecten.
- Ontwikkeling: De Centrale Regiekamer (CRK) heeft een informatievoorzieningsrol m.b.t. het watersysteem waterkwantiteit t.b.v. dagdagelijks beheer en de crisisorganisatie. De dienstverlening wordt de komende jaren uitgebreid met het waterkwaliteitsaspect en ontsluiten projectinformatie in relatie tot het dagelijks beheer. Uiteindelijk ontwikkelen we de CRK door van registeren (volgen van het systeem) naar regisseren (centraal sturing geven aan het systeem). Ook voor een professioneel assetmanagement is onze CRK van belang. Met de verdere professionalisering van assetmanagement zal de behoefte aan stuurinformatie, en dus de ontsluiting daarvan, toenemen. Informatie die nodig voor het inrichten/bijstellen van het meerjaren onderhoudsprogramma en meerjaren investeringsprogramma.

Stedelijk water

- De huidige 'Stimuleringsregeling afkoppelen regenwater private terreinen' loopt 31 december 2021 af. De (financiële) afhandeling heeft een doorloop naar 2022. In 2021 is de regeling tussentijds geëvalueerd. De eindevaluatie wordt eind 2022 of begin 2023 opgeleverd.
- Vervolg stimuleringsregeling afkoppelen private terreinen: WL heeft medio 2021 besloten de regeling te verlengen met 2 jaar (2022, 2023 en uitloop 2024) en heeft hiervoor middelen gereserveerd. Samen met gemeenten wordt een vervolgregeling voorbereid, waarbij de aanbevelingen uit de tussentijdse evaluatie worden meegenomen. De vervolgregeling treedt naar verwachting op 1 januari 2022 in werking.
- Komende jaren zal parallel aan de vervolgregeling, een strategie worden ontwikkeld voor afkoppelen na beëindiging van deze regeling (na 2023). Hierbij worden lopende ontwikkelingen zoals de strategie bedrijventerreinen en het onderzoek naar doelmatig afkoppelen verhard oppervlak in Zuid-Limburg meegenomen.
- Ontsteden en vergroenen bebouwde omgeving: We stimuleren het ontsteden en vergroenen van de bebouwde omgeving via de gezamenlijke (vervolg) stimuleringsregeling afkoppelen (zie eerder) waarbij vergroenen meer aandacht gaat krijgen. Naast het financieel stimuleren van afkoppelen, besteden we via onze eigen communicatiekanalen en via het gezamenlijke platform Waterklaar (www.waterklaar.nl) veel aandacht aan de klimaatproblematiek en hetgeen particulieren en (burgers, bedrijven) en woningbouwcorporaties zelf kunnen doen. In 2022 wil Waterklaar meer focus gaan leggen bij woningbouwcorporaties en i.s.m. de Limburgse werkgeversvereniging ook de informatie voor bedrijven op o.a. de site verder optimaliseren.
- Advisering over gemeentelijke riolerings- en afkoppelplannen: Wij adviseren bij het opstellen van de gemeentelijk rioleringsplannen, basisrioleringsplannen en gemeentelijke afkoppelplannen. Dit doen we om onze belangen te borgen in het gemeentelijk beleid. Onze belangen zijn het bereiken van een goede waterkwaliteit en klimaatrobuuste stedelijke omgeving.

- In de samenwerkingsregio Waterpanel Noord zijn enkele gemeenten aan de slag met het opstellen van een gemeentelijk rioleringsplan die deels in 2022 worden afgerond. Dit in navolging op het in 2021 opgestelde Waterplan. In Maas en Mergelland wordt in 2022 gezamenlijk gestart met het opstellen van een gemeentelijk rioleringsplan. WL adviseert hierin.
- Samenwerken in de waterketen: Via de vier samenwerkingsregio's (Waterpanel Noord, Westelijke Mijnstreek, Parkstad en Maas & Mergelland) en het Bestuurlijk Regio Overleg Limburg (BROL) en Ambtelijk Regio Overleg Limburg (AROL) werken we samen met gemeenten, Waterleidingmaatschappij Limburg (WML) en Waterschapsbedrijf Limburg (WBL) aan doelmatig water(keten)beheer en klimaatadaptatie. Binnen de samenwerking worden gezamenlijke beleids- en uitvoeringsplannen opgesteld, gezamenlijke projecten uitgevoerd en gezamenlijke gecommuniceerd via het platform Waterklaar. Ook in 2022 worden door de samenwerkingsregio's weer diverse nieuwe projecten opgepakt en lopende projecten afgerond.
- Klimaatbestendige bedrijven terreinen: In 2021 bepaalden we de bandbreedte en richting van de strategie Klimaatbestendige Bedrijventerreinen. Deze bandbreedte beschrijft onze ambities om te komen tot klimaatbestendige bedrijventerreinen. In 2022 werken we onze ambities uit in concreet te ondernemen stappen. Hierbij zoeken we de samenwerking op met iedereen die invloed heeft op of voordeel heeft bij een klimaatrobust bedrijventerrein.
- Herijken stedelijk waterbeleid WL: We zijn eind 2021 gestart met het herijken van ons stedelijk waterbeleid door onze visie op duurzaam klimaat robuust stedelijk waterbeheer (o.a. aanpak overstorten, afkoppelen hemelwater, stadswateren) te actualiseren en af te stemmen op de nieuwe omgevingswet. Hiermee gaan we in 2022 verder, we betrekken ook de gemeenten.
- Handreiking klimaattoets en bouwstenen omgevingsplannen Waterpanel Noord: Waterpanel Noord (gemeenten, WL, WML en WBL) stelt een gezamenlijke 'Handreiking watertoets/ klimaattoets' en 'Bouwstenen voor omgevingsplannen' op. Deze initiatieven zijn in 2021 opgestart en worden in 2022 opgeleverd. In 2022 verkennen we of de gemeenten in de zuidelijke samenwerkingsverbanden een gezamenlijke watertoets/klimaattoets willen op- of vaststellen.
- Uitwerken pilot verplichten afkoppelen: Eind 2020 is er een onderzoek uitgevoerd naar het verplichten van afkoppelen in Limburg. De conclusie was dat het verplichten van afkoppelen juridisch mogelijk is, maar in de praktijk erg lastig. De oorzaak is dat de noodzakelijkheid van het verplichten van afkoppelen aangetoond moet worden. We gaan in de praktijk onderzoeken wat de randvoorwaarden zijn voor deze noodzakelijkheid. Een mogelijke pilot hiervoor is bedrijventerrein Roerstreek Noord.

Waterbeschikbaarheid

- Opstellen droogtestrategie: We gaan verder met het uitwerken van een droogtestrategie voor heel Limburg. Dat doen we in nauwe samenwerking met andere partijen als gemeenten, waterbeheerders en vertegenwoordigers van sectoren. De afstemming vindt plaats via de Bestuurlijke Klimaatadaptatie Tafel Limburg (BKAL). Waterschap Limburg coördineert de aanpak in samenwerking met de Provincie Limburg. In 2021 hebben we de andere partijen meegekregen in de aanpak door het aantonen van de onderlinge samenhang en de urgentie ('Waterstromen'). De volgende mijlpalen zijn voorzien in 2022:
  - opstellen en laten vaststellen intentieverklaring deelnemers in de BKAL (voorjaar/medio)
  - opstellen indicatoren (op- of afschalen) (najaar)
  - samenstellen maatregelpakketten (najaar)

- integreren droogteopgave en aanbevelingen Waterbeschikbaarheid (provincie Limburg)
- aanzet maken intentieverklaring (najaar/2023)
- Uitvoeringsprogramma DHZ fase 2: Samen met onze Brabantse en Limburgse waterpartners starten we met de uitvoering van de tweede fase van het Deltaprogramma Hoge Zandgronden (DHZ). In 2021 hebben we afspraken gemaakt over de uitvoering van zoetwatermaatregelen in de periode 2022-2027. Jaarlijks rapporteren we de voortgang. In 2022 ligt de nadruk vooral op de uitwerking van maatregelen in projecten en het maken van afspraken in de betreffende gebieden.
- Slim Watermanagement 2.0: We starten in 2022 met de 2e planperiode van ‘Slim Watermanagement’. Hierin wordt uitvoering gegeven aan het in 2021 opgestelde plan van aanpak. ‘Slim Watermanagement’ is één van de maatregelen uit het Deltaprogramma Zoetwater. Het is een werkwijze gericht op het beter benutten van het huidige water(systeem) door de samenwerking in het operationele waterbeheer te versterken. Bij ‘Slim Watermanagement’ werken waterschappen in Zuid-Nederland en Rijkswaterstaat samen aan het verbeteren van het operationeel waterbeheer. Het gaat om het oppervlaktewater daar heen te ‘sturen’ waar het de minste overlast veroorzaakt of het hardst nodig is. Beheergrenzen vormen daarbij geen belemmering. Het doel is wateroverlast en watertekort voorkomen of zo lang mogelijk uitstellen.
- ‘KLIMAP’/‘CASTOR’: We gaan door met het actief benutten van externe onderzoeksprogramma's als ‘KLIMAP’ (Klimaatadaptatie in de Praktijk) en ‘CASTOR’ (Catchment Strategies TOWards Resilience). Hiermee geven we duurzaam invulling aan de ontwikkeling van een klimaatrobuust watersysteem. Beide onderzoeksprogramma's richten zich op de hoge zandgronden en onderzoeken hoe het water- en bodemsysteem klimaatrobuust kan worden ingericht voor landbouw en natuur. Er wordt gewerkt aan handvatten, tools en de methodiek van ontwikkelpaden om in regio's ook daadwerkelijk tot implementatie van maatregelen te komen. In samenwerking met ‘KLIMAP’ wordt in 2022 onderzoek naar subirrigatie voortgezet als vervolg op de verkenning binnen ‘LIWA’ (Limburgse Integrale Watersysteem Analyse), waarin subirrigatie een effectieve maatregel is gebleken voor zowel droogte, actief grondwaterbeheer en wateroverlast. Het onderzoek wordt benut om bestaande kennisleemtes verder op te vullen.

Samenwerking en innovatieve en duurzame oplossingen

- Door samenwerking met en in verre landen op diverse niveaus en thema's, leveren we een bijdrage aan regionaal waterbeheer ver weg en hierdoor werken we aan een meer duurzame wereld. Dit levert ons vernieuwde inzichten op ons eigen waterbeheer, brengt kansen mee voor het (Limburgse) bedrijfsleven én levert een positieve bijdrage aan de persoonlijke ontwikkeling van medewerkers van WL en WBL. In 2022 zullen er digitale en fysieke missies worden georganiseerd om ook invulling te geven aan nieuw aangegane samenwerkingsverbanden met Wereld Waternet en Waterschap Vechtstromen.

Indicator	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Eindoel	Jaar
Klimaatadaptatie					
2.1 We werken samen aan een klimaatrobuuste inrichting van Limburg					

1. % uitvoering van de maatregelen uit de Bestuursovereenkomst Zoetwater fase 2 dat is uitgevoerd (DHZ)	5%	15%	35%	100%	2027
---	----	-----	-----	------	------

2.2 We passen ons onderhoud en peilbeheer aan op een extremer klimaat

We houden water in watergangen zo veel mogelijk vast

We richten ons onderhoud en peilbeheer primair op het vasthouden van water. Pas wanneer het nodig is, voeren we water af.

We optimaliseren de waterverdeling

Vanuit de Maas wordt water naar hoger gelegen gebieden gebracht via het Limburgse en Belgische kanalenstelsel. De hoeveelheid water die de Maas in de zomer kan leveren aan Noord-Brabant en Limburg is maximaal 5,4 m³/s, terwijl de vraag naar water groeit door de droge zomers. Om het beschikbare water efficiënter in het gebied te kunnen gebruiken, gaan we in de komende planperiode het aanvoersysteem optimaliseren.

Bij het inlaten van Maaswater is er een spanningsveld met de waterkwaliteit. Het Maaswater is kalkhoudend terwijl de inlaatgebieden van nature kalkarm zijn. Ook bestaat het risico dat bekende of onbekende stoffen zich met het Maaswater verspreiden. Over het algemeen is de kwaliteit van het ingelaten Maaswater echter beter dan die van de watergangen waar het wordt ingelaten.

Activiteiten 2022

Voor het hierboven beschreven doel (2.2) voeren we jaarlijks veel reguliere, terugkerende werkzaamheden uit. We benoemen hieronder de belangrijkste activiteiten, die specifiek voor 2022 focus verdienen:

- Verdere uitwerking nota peilbeheer: We gaan door met het opstellen en vervolgens vaststellen van de nota peilbeheer ‘nieuwe stijl’, waarin we ons primair richten op water vasthouden wanneer het kan en water afvoeren wanneer het nodig is. In deze nota wordt extra aandacht besteed aan de uitkomsten van LIWA en het vormgeven van dynamisch peilbeheer. Aanvullend wordt de nota geïmplementeerd binnen de organisatie.
- Optimaliseren waterverdeling regionaal wateraanvoersysteem: We gaan door met het optimaliseren van het regionale wateraanvoersysteem. De resultaten van de meetpilot uit 2021 worden geanalyseerd. Op basis van de resultaten uit de analyse wordt bepaald of het meetnet wordt uitgebreid over het gehele wateraanvoersysteem en wordt uitgewerkt tot een gebiedsdekkende waterverdelingstool. Deze tool moet meer inzicht geven in de actuele waterverdeling en kan worden gebruikt om actief aanvoerwater te sturen. Zodra er meer inzicht is in de waterverdeling wordt gestart met het in kaart brengen van eventuele knelpunten in het wateraanvoersysteem bij de huidige en toekomstige hoeveelheid aanvoerwater.
- Het droogtebestrijdingsplan wordt verder doorontwikkeld op basis van ervaringen in 2021.
- De maatregelen van het actuele droogtebestrijdingsplan worden uitgevoerd.
- Aanvullend op 200 boerenstuwen/bermstuwen (geplaatst in 2021) wordt hier in 2022 een substantieel gevolg aan gegeven.

Indicator	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Einddoel	Jaar
Klimaatadaptatie					
2.2 We passen ons onderhoud en peilbeheer aan op een extremer klimaat					
1. door ontwikkelen droogtebestrijdingsplan (% gereed)	80%	90%	100%	100%	2024
2. uitvoering maatregelen droogtebestrijdingsplan (% uitgevoerd)	80%	90%	100%	100%	2050
3. aantal extra boeren/bermstuwen geplaatst	400 ¹	600 ¹	800 ¹	800	2024

¹ jaarlijks 200 stuwen erbij, zodat we in 2024 800 extra stuwen hebben geplaatst.

Wat mag het kosten?

Exploitatie

Programma Klimaatadaptatie		2022
		Begroting
Kosten		14.036.000
Opbrengsten		554.700
Netto kosten		13.481.300
Bijdrage aan WBL		-
Bijdrage aan BsGW		-
Doorberekenende kosten van programma bestuur en organisatie		45.141.400
Totaal na doorberekening		58.622.700

Investeringsen

INVESTERINGSOBJECT PER PROGRAMMA				
PROJECT NR	AT	OMSCHRIJVING	UITGAVEN	INKOMSTEN
			2022 x € 1.000	2022 x € 1.000
P003102	30	Herinrichting Geul benedenstrooms kern Valkenburg fase 2 (Leeuw	200	160
P003103	30	Vispassage Epermolen	507	-
P026401	30	Herinrichting Kanjel en Gelei, gemeenten Meerssen en Maastricht	300	1.115
P057302	30	Herinrichting Worm (Nato-depot - Rimborg)	300	100
P071002	30	Herinrichting Vlootbeek Benedenloop (Reigersbroek - Linnerweg)	170	50
P080105	30	Herinrichting Rode Beek Millen-Susteren	356	-
P086204	30	Herinrichting Geleenbeek Millen - Nieuwstadt	150	-
P086205	30	Herinrichting Geleenbeek Oud-Roosteren A2	50	-
P086206	30	Herinrichting Geleenbeek Katsbek Nieuwstadt - Oud Roosteren	100	-
P086208	30	Herinrichting Oude Maas (Geleenbeekmonding)	673	600
P086209	30	Herinrichting Geleenbeek Corio-Glana, highlight 16 en 17	70	-
P111702	30	Ontkluizing keutelbeek in de kernen Beek en Neerbeek, fase 1B/2	1.181	-
P111704	30	Ontkluizing Keutelbeek Geleen	70	-
P115201	30	Corio Glana Highlight 20 fase 1	278	92
P115203	30	Corio Glana highlight 20, fase 2	100	-
P144601	30	Herinrichting Molenbeek van Lottum - Siebersbeek	529	280
P146802	30	WB21 knelpunt Raam en Vistrap Tungelroysebeek	150	-
P150001	30	Herinrichting Gansbeek / Paterslossing	50	20
P151402	30	Herinrichting benedenloop Wellse Molenbeek	30	10
P180901	30	Herinrichting benedenloop Kwistbeek	30	10
P180902	30	Gebiedspilot Kwistbeek	210	200
P181701	30	Tielebeek bovenloop	55	400
P192701	30	Meilossing, afronding herinrichting	280	60
P228201	30	Herinrichting Huilbeek	1.100	500
P254601	30	Herinrichting Venrays Broek en de Spurkt	200	570
P262701	30	Herinr. Haelensebeek Hhu-Nunhem	15	-
P278401	30	Herinrichting Wylrebeek monding	300	180
P282101	30	Herinr. Castenrayse vennen	782	700
P316101	30	Herinrichting Thornerbeek	100	30
P316802	30	Groote Molenbeek - Kasteelse bossen	40	20
P316806	30	Vismigratieknelpunt zand- en vuilvang Groote Molenbeek	200	-
P323401	30	Herinrichting Aa	500	400
P325202	30	Herinrichting benedenloop Lingsforterbeek	30	10

INVESTERINGSOBJECT PER PROGRAMMA				
PROJECT NR	AT	OMSCHRIJVING	UITGAVEN 2022 x € 1.000	INKOMSTEN 2022 x € 1.000
P360013/ P360014	0	Strategische grondverwerving (SGV) Watersysteemprojecten	500	-
P360027	30	Nieuw Limburgs Peil (NLP) Grote Molenbeek Rieterdijk	600	-
	30	Herinrichting Grote Molenbeek Wittebrugweg	100	30
	30	Pilot beekdalontwikkeling Aa-dal	50	-
	30	Herinrichting Maasnielderbeek bovenloop (resterend deel)	150	50
	30	Pilot Beekdalontwikkeling Grote Molenbeek/Mariapeel	1.600	510
	30	Herinrichting Geleenbeek Sittard - Millen (sportlaan-millenerweg)	10	-
	30	Herinrichting Geleenbeek Corioglana- Weustenrade Oliemolen (rest	20	10
	30	Herinrichting Middelsgraaf (trambaan Ophoven - monding)	20	10
	30	Herinrichting Aalsbeek bovenloop	50	20
	30	Herinrichting Roggelsebeek, incl Neerpeelbeek	200	60
	30	Herinrichting Uffelsebeek	30	10
	30	Herinrichting Hemelbeek monding	30	10
	30	Herstel vismigratie - Armenmolen Neeritter	20	10
	30	Herstel vismigratie - Commandeursmolen	20	10
	30	Herstel vismigratie - Geul molen Wylre	20	10
	30	Herstel vismigratie - Geul mlen kasteel Schaloen	20	10
	30	Herstel vismigratie - Geleenbeek Poolmolen Holtum	20	10
	30	Herstel vismigratie - Geul stuw en verdeelwerk Grote Molen Meerssen	20	10
	30	Herstel vismigratie - Gulp Neubourgermolen / Molen van Roex	20	10
	30	Herstel vismigratie - Thornerbeek Krakermolen Thorn	20	10
	30	Oude Graaf	75	20
	30	Herinrichting Swalm monding	10	-
	30	Herinrichting Grensbeek	10	-
	30	Pilot Beekdalontwikkeling Geul	200	60
Projecten Beekherstel			12.921	6.377
P177901	30	Broekhuizerbroek	808	250
P265201	30	Waterbloem	1.250	400
P360026	30	Nieuw Limburgs Peil (NLP) Wateroverlast Niers	250	125
P360029	5	Nieuw Limburgs Peil (NLP) Streefbeeld Stroomgebiedsbrede Ecologische Systeem Analyse (SESA)	100	-
P360040	30	Optimalisatie hoofdstelsel wateraanvoer (Noordervaart en Peelkanalen)	7.458	3.608
Projecten Verdrogingsbestrijding			9.866	4.383
P003106	30	Geuldal visie aanpak - WiB	85	-
P012101	30	Mechelderbeekdal	612	101
P016901	30	Waterberging Lange Gracht - Water in Balans	1.186	391
P021102	30	Hekerbeekdal	345	57
P038401	30	Lemiers en Oud Lemiers	304	-
P042401	30	Aanleg hoogwaterbescherming Slenaken	394	230
P093001	30	Wijnandsrade	280	-
P096306	30	Bufferdam de Dem/Caumerbeek middenloop	2.500	833
P115301	30	Einighausen	356	-
P177803	30	Gebiedspilot Schelkensbeek - Water in Balans	64	21
P255901	30	Gebiedspilot Eckeltsebeek - Water in Balans	293	97
P360019	30	WB21 toets 2015	500	-

INVESTERINGSOBJECT PER PROGRAMMA				
PROJECT NR	AT	OMSCHRIJVING	UITGAVEN 2022 x € 1.000	INKOMSTEN 2022 x € 1.000
P360034	5	Water in balans	250	-
P360044	30	Gebiedspilot Meerssen - Water in Balans	1.352	-
P360046	30	Gebiedspilot Oirsbeek - Water in Balans	1.466	145
P360056	30	Aanpak wateroverlast Hegge	363	36
	30	KD008 - Programmaplan Water in Balans	2.489	-
	30	Breinderwaterloop (Schinnen)	150	50
Projecten Wateroverlast			12.989	1.961
P360042	30	Vervangingsinvesteringen assets	4.700	-
P360052	5	Ontwikkeling voorspellingsmodellen voor wateroverlast en Ontwikkeling klimaat-adaptatiemodel	575	-
P502016	5	Ibrahym 3.0	325	150
P503003	5	Tractiemiddelen 2019-2022	325	-
P503004	15	Uitbreiding meetnet	225	-
P503005	10	Vervangen meetapparatuur	825	-
	5	LIWA 2.0	350	110
Projecten Vervanging en aanpassing assets			7.325	260
P504001	0	Bebording zwemwater	25	-
	5	KD011 - Uitwerking SESA beekdalbrede toepassing	50	-
P360050	5	Waterbeheerprogramma (WBP) 2022-2027	24	-
P360051	6	Watersysteemtoets 2019	88	-
	30	KD006 - Specifieke projecten: € 0,1mln p/j	100	-
Projecten overig			287	-
PROGRAMMA KLIMAATADAPTATIE			43.388	12.981

Waterkwaliteit en ecologie

waterschap
limburg

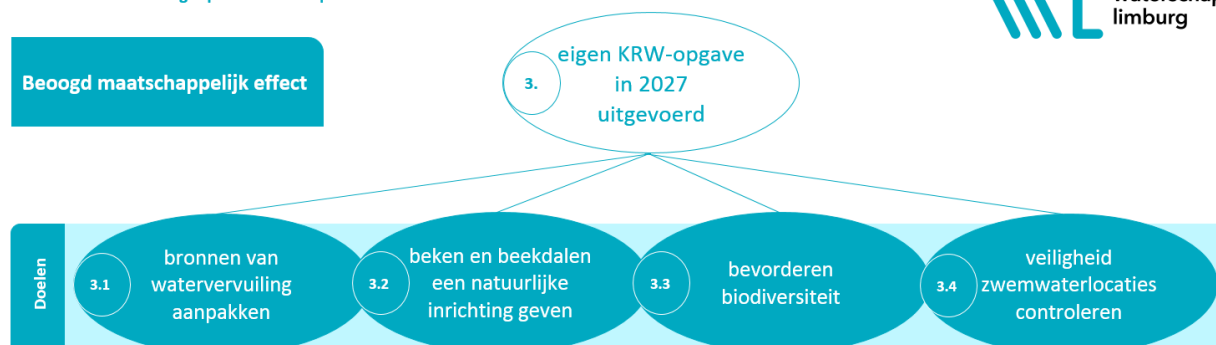
3.3 Waterkwaliteit en ecologie

de basis voor een gezonde leefomgeving

Inleiding

Schoon water is essentieel voor een gezond ecosysteem, een voorwaarde voor veilig drinkwater en belangrijk voor de landbouw en recreatie. Het is de basis voor een gezonde leefomgeving. Er mogen dus niet te veel vervuilende stoffen in het water zitten. Ook is belangrijk dat natuurbeken en plassen zo natuurlijk mogelijk zijn ingericht en worden onderhouden. Dit maakt ze robuuster, zelfreinigend en een geschikter leefgebied voor planten en dieren. Veranderingen in de samenleving en een extremer klimaat stellen ons voor nieuwe uitdagingen. We krijgen steeds vaker te maken met pieklozingen door riooloverstorten, algenbloei, zuurstoftekorten en droogvallende beken. Vanuit huishoudens, landbouw en industrie komen rechtstreeks of via de rioolwaterzuiveringsinstallaties (rwzi) talloze bekende en onbekende nieuwe stoffen in het water, die schadelijk zijn voor het waterleven en vaak ook voor de mens. Concentraties lopen vaker op doordat er in droge periodes minder verdunning is. Een groot deel van het grond- en oppervlaktewater in Limburg komt uiteindelijk in de Maas terecht. Die is daarmee een goede graadmeter voor de chemische toestand van het totale watersysteem.

Waterkwaliteit en ecologie | Doelenboom | WBP 2022-2027

Wat willen we bereiken?

3. Eigen KRW-opgave in 2027 uitgevoerd

In 2027 hebben we in ieder geval onze eigen KRW-opgave (Kader Richtlijn Water) uitgevoerd. We verwachten van de andere partners (gemeenten, landbouw, industrie en natuurbeheerders) dat ook zij in deze periode hun rol pakken en maatregelen uitvoeren.

Ook buiten de KRW-waterlichamen werken we aan de doelen voor een gezonde waterecologie. Het oppervlaktewater en grondwater zijn schoon en het overgrote deel van de natuurbeken is natuurlijk ingericht en ruim beschaduwde en wordt natuurvriendelijk onderhouden, met behoud van de afvoerfunctie.

Indicator	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Einddoel	Jaar
Waterkwaliteit en ecologie					
3. Eigen KRW-opgave in 2027 gereed					
1. % KRW-waterlichamen dat voldoet aan de norm voor:					
o chemische toestand	66%	73%	80%	100%	2027
o fytoplankton	100%	100%	100%	100%	2027
o macrofauna	52%	62%	71%	100%	2027
o vis	47%	58%	68%	100%	2027
o waterflora	48%	58%	69%	100%	2027

Wat gaan we ervoor doen?

3.1 We pakken bronnen van watervervuiling aan

We pakken waterkwaliteit integraal en gebiedsgericht aan

Per gebied weten we wat de oorzaken van de ontoereikende waterkwaliteit zijn en welke maatregelen nodig zijn. Daarna kiezen we samen met de betrokken partners het pakket maatregelen dat met de laagst mogelijke maatschappelijke kosten het grootste effect heeft.

We onderzoeken de aanpak van ‘opkomende stoffen’

De aanpak van ‘opkomende’ stoffen in het watersysteem wordt getrokken door het Rijk. Als waterschap onderzoeken we de aanwezigheid en doen aan voorlichting hierover. Dit zijn onder andere medicijnresten, hormoonverstoorders, vlamvertragers, weekmakers, antibiotica, (micro)plastics en nanodeeltjes.

We reguleren directe lozingen van ongezuiverd water op watergangen

Het gaat hier om een beperkt aantal industriële en agrarische lozingen. Deze lozingen zijn alleen onder specifieke voorwaarden (hoeveelheid, temperatuur, stoffen en concentraties) toegestaan. Wij handhaven ook de vergunningen en meldingen.

We adviseren proactief over indirecte lozingen

Indirecte lozingen, dat zijn lozingen van bedrijven op de gemeentelijke riolering, vallen onder de bevoegdheid van gemeente of provincie. Het waterschap biedt proactief advies aan bij de vergunningverlening.

We zorgen dat onze rwzi's bijdragen aan de KRW-doelen

Voor de rwzi's van het waterschap gelden de eisen van het Activiteitenbesluit voor de kwaliteit van het gezuiverde water. Dit zijn normen voor stikstof en fosfor, chemisch zuurstofverbruik (CZV), biologisch zuurstofverbruik (BZV) en onopgeloste stoffen. Aanvullend daarop zijn in het Limburgse effluentbeleid (LEB) per rwzi specifieke normen voor stikstof en fosfaat vastgesteld om de wateren waarop wordt geloofd te kunnen laten voldoen aan de KRW-doelen.

We maken samen met gemeenten afspraken over de riooloverstorten

Rioolstelsels hebben nood-uitlaten voor die gevallen dat er meer regen valt dan het rioolsysteem aan kan. Deze riooloverstorten lozen dan verdund rioolwater op een nabijgelegen watergang. Onze stip op de horizon is dat er in 2050 helemaal geen overstorten meer nodig zijn doordat voldoende verhard oppervlak is afgekoppeld. Voor de periode tot 2027 hebben we een tussendoel dat is gebaseerd op de kwetsbaarheid van het ontvangende oppervlaktewater en dat aansluit bij de KRW.

We adviseren over waterkwaliteit in plannen van derden

Waterkwaliteit is een integraal onderdeel in onze advisering in plannen van derden. Zo vroeg mogelijk in het planproces vragen we aandacht voor de risico's op verontreiniging of ecologische schade, maar ook voor de kansen om de situatie juist te verbeteren. We kijken zowel naar het oppervlaktewater als naar grondwater.

We stimuleren gedragsverandering bij burgers en bedrijven

Door gedragsverandering te stimuleren voorkomen we lozing van ongewenste stoffen en materialen in de riolering.

We sturen mee op lagere agrarische emissies

Beleid rond meststoffen en gewasbeschermingsmiddelen wordt door het Rijk gemaakt. Als waterschap handhaven we de landelijk ingestelde teelt-, spuit- en mestvrije zones rond watergangen. Voor directe lozingen van agrarische bedrijven verlenen we vergunning als de lozing aan de landelijke normen voldoet. Met andere waterschappen, kennisinstituten en ondernemers onderzoeken we welke landbouwmaatregelen effectief bijdragen aan een lagere uitspoeling van stoffen naar grond- en oppervlaktewater.

We houden bronnen van drinkwater schoon

Samen met alle betrokkenen werken we aan het beschermen van het grond- en oppervlaktewater dat wordt gebruikt om drinkwater van te maken. Voor iedereen geldt een zogenaamde drinkwaterzorgplicht.

We beperken samen de hoeveelheid zwerfafval

Waterschap Limburg neemt deel aan een internationaal project om de hoeveelheid plastic en ander zwerfafval in de grensoverschrijdende watergangen te verminderen. In dit LIVES project (Litter free rivers and streams) werken we samen met Duitse en Belgische waterbeheerders, onderwijs, provincie en Rijkswaterstaat.

Activiteiten 2022

Voor het hierboven beschreven doel (3.1) voeren we jaarlijks veel reguliere, terugkerende werkzaamheden uit. We benoemen hieronder de belangrijkste activiteiten, die specifiek voor 2022 focus verdienen:

- Netwerk buurlanden opbouwen en in kaart brengen: Het opbouwen van een netwerk met onze buurlanden doen we door deel te nemen aan grensoverschrijdende projecten en platforms; zo worden wij ook zichtbaarder voor onze bureaus en partners. Het netwerk in kaart brengen en documenteren heeft als doel sleutelfiguren met voldoende mandaat te vinden om veranderingen teweeg te brengen en samenwerkingsmogelijkheden in beeld te krijgen.
- Grensoverschrijdend werken: Deelname aan Werkgroep Buurlanden (binnen Programmabureau Maasregio) en gezamenlijk en/of intern onderzoeken van mogelijkheden voor euregionale subsidies, het leveren van input in (projectvoorbereiding van) grensoverschrijdende projecten, deelname aan (dan wel op de hoogte zijn van) verdere grensoverschrijdende werkgroepen, evenementen, en ontwikkelingen. We werken samen met de groep bestuurders vanuit het Regionaal Bestuurlijk Overleg Maas (RBOM) die bestuurlijk ambassadeurschap uitdragen.
- Initiatieven rond zwerfvuil: In 2021 is een zwerfvuilvanginstallatie geplaatst waarmee we zwerfvuil uit de Geleenbeek verwijderen. De werking wordt eind 2022 geëvalueerd en aanbevelingen gedaan voor toekomstige toepassing.
- Het LIVES project loopt op 31 december 2021 af. In 2022 wordt een eindevaluatie uitgevoerd en een advies voor een mogelijk vervolgproject opgesteld.
- We continueren het jaarlijkse onderzoek naar zwerfvuil in de Zuid-Limburgse wateren en leveren onze bijdrage aan de Maas Clean-up. Hierdoor werken we aan bekendheid en bewustwording rond zwerfafval, mede dankzij een grote impuls vanuit het bedrijfsleven en o.a. IVN.
- Tungelroyse Beek: We verkennen of er bereidheid is van andere partijen w.o. de provincie om gezamenlijk de verontreiniging van de bovenloop van de Tungelroyse Beek aan te pakken. Verkend wordt of het uitvoeren van een pilotproject met een (mergel)filter een adequate oplossing is voor deze zinkverontreiniging.
- Screening Maasstroomgebied: In 2022 vindt de derde brede screening Maasstroomgebied plaats. Dit is een gezamenlijk project van de waterbeheerders in het Maasstroomgebied. Elke zes jaar wordt onderzoek gedaan naar stoffen die niet onder de reguliere monitoring vallen, zoals gewasbeschermingsmiddelen en opkomende stoffen. De samenstelling van het meetprogramma wordt afgestemd met de wensen uit de Schone Maaswaterketen (SMWK) omdat de focus bij 32SMWK op microverontreinigingen ligt. Het doel van de screening is een breder inzicht in de aanwezigheid van verschillende stoffen. Het onderzoek resulteert in een feitenrapport met resultaten van de uitgevoerde analyses.
- Stimuleren gedragsverandering bij burgers en bedrijven op het gebied van waterkwaliteit: Door voorlichting en het stimuleren van gedragsverandering voorkomen we lozing van ongewenste stoffen en materialen in de riolering en verontreiniging van het grond- en oppervlaktewater. Wij communiceren via onze eigen kanalen en via het gezamenlijke platform Waterklaar. Ook in 2022 voeren we onder de vlag van 'Waterklaar' gezamenlijke publiekscampagnes uit (goed rioolgebruik, chemievrij onkruid, e.d.). Jaarlijks wordt samen met waterpartners gezamenlijk bepaald welk onderwerp aan bod gaat komen.
- Aanpak KRW overstorten:
  - We starten met het maken van een overzicht van de KRW-maatregelen bij overstorten in Q4 van 2022. We werken ernaar toe om in 2023 een Limburg breed inzicht te hebben in de voortgang van de realisatie van KRW-maatregelen voor overstorten.

- We voeren per overstort een ecologische toets uit. Het resultaat van de toets bepaalt of er nog maatregelen nodig zijn.
- We inventariseren knelpunten die de uitvoering van maatregelen kunnen belemmeren.
- We brengen per gemeente de situatie in kaart en houden de informatie actueel.
- We gaan met gemeenten in gesprek over het realiseren van de maatregelen en leggen de afspraken hierover vast.
- We houden overzicht in de voortgang van het realiseren van maatregelen.
- Meesturen op lagere agrarische emissies: In 2022 worden, zoals beschreven in het Delta Plan Agrarisch Waterbeheer (DAW-plan), samen met de agrarische sector (o.a. LLTB) de volgende activiteiten uitgevoerd:
  - Bodemadviezen bij 160 bedrijven (BodemUp),
  - Erfemissiescans ter reductie van nutriënten in het oppervlakte en grondwater (60 bedrijven),
  - Meten van nutriënten met agrariërs ter bewustwording (10 deelgebieden),
  - Duurzame teeltadviezen voor mais, aardappelen en andere uitspoeling gevoelige teelten (in 2 pilots) ter verbetering van de waterkwaliteit.
  - We werken aan een pilot met twee typen moerasfilters achter drainage systemen ter reductie van nutriënten (lokale zuiveringsmethoden), ontwikkelen hierdoor kennis en doen ervaring op.
  - Via de proeftuinen (PPO Vredepeel en Wijnandsrade van de WUR) en HAS (bodemlectoraat) wordt kennis ontwikkeld en gedeeld ter verbetering van de waterkwaliteit. We brengen we hier kennis over het watersysteem in en sturen we op het bereiken van onze waterdoelen.
  - We volgen de uitwerking van de waterdoelen in het Gemeenschappelijke Landbouw Beleid (GLB) met bijbehorende subsidieregeling POP3+ actief en adviseren over toepassingsmogelijkheden. Via werkgroepen van de UvW dragen we hieraan bij.
  - Natuur Inclusieve Landbouw (NIL): transitie van de landbouw naar duurzame teeltsystemen ter verbetering van de waterkwaliteit en biodiversiteit. We nemen samen met de provincie en andere partijen deel aan externe projectcoalitie en brengen onze waterdoelen in.
  - Landbouwportaal: We adviseren over de uitwerking van een landbouwportaal bij de LLTB waar agrariërs terecht kunnen met vragen over duurzame teeltmethoden (DAW en NIL) en subsidies (GLB) en voor adviezen. Wij sturen daar op realisatie van waterdoelen zoals lagere emissie N & P (stikstof & fosfaat) en gewasbeschermingsmiddelen.
  - Bovengenoemde waterkwaliteitsmaatregelen worden opgepakt door de agrarische sector en uitgewerkt in enkele (1-3) gebiedsprocessen, afhankelijk van bijdragen van derden. Hier brengen we kennis en kunde in. Daarnaast dragen we bij aan cofinanciering van deze gebiedsprocessen indien voldaan wordt aan onze waterdoelen.

Indicator	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Einddoel	Jaar
Waterkwaliteit en ecologie					
3.1 We pakken bronnen van watervervuiling aan					
1. % KRW-overstorten dat is teruggebracht naar een overstortfrequentie afgestemd op de	55%	60%	65%	100%	2027

kwetsbaarheid van het ontvangende water					
2. % aan rwzi's dat voldoet aan het Limburgs Effluentbeleid	44%	67%	78%	100%	2027

3.2 We geven beken en beekdalen een natuurlijke inrichting

We herstellen beken waarvoor een natuurvriendelijke inrichting nodig is

De laatste KRW-periode gebruiken we om de waterlichamen in te richten waar dit nog nodig is. Het gaat om 70 à 80 km aan beektrajecten. Dit doen we binnen een herinrichtingszone van 5 tot 30 meter breed ter weerszijden van onze huidige eigendomsgrenzen. Deze breedte is indicatief. Van een aantal beken die eerder al zijn heringericht, weten we nu dat dit vaak nog te smal is om naast het bereiken van de KRW-doelen ook klimaatrobuust te zijn met betrekking tot wateroverlast en waterconservering. Daarom hebben we samen met de provincie de integrale beekdalontwikkeling uitgewerkt als nieuw concept voor klimaatadaptatie, het streven naar een betere waterkwaliteit en meer biodiversiteit.

We richten twee beektrajecten in volgens de integrale beekdalontwikkeling

In de periode 2022-2027 gaan we integrale beekdalontwikkeling op kansrijke locaties binnen twee zoekgebieden uitwerken. Die liggen in het stroomgebied van de Groote Molenbeek in Noord-Limburg en dat van de Geul in Zuid-Limburg. Dit zijn twee verschillende beeksystemen waardoor we ook verschillende ervaringen opdoen. Ze zijn gekozen omdat we hier het grootste effect per geïnvesteerde euro verwachten doordat we doelen kunnen combineren.

We voeren een 100.000-bomenplan uit

Waterlichamen die nog niet voldoen aan de KRW-eisen, scoren vaak laag omdat er onvoldoende bomen langs het water staan. Deze zijn belangrijk omdat hun schaduw het water koel houdt en omdat wortels, takken en bladval in het water de diversiteit aan waterleven bevorderen. We zoeken naar locaties waar we met het aanplanten van bomen, zonder het beekprofiel aan te passen, het ecologisch niveau voldoende kunnen opkrikken: het 100.000-bomenplan.

We passen principes toe van Bouwen met Natuur

Door met de natuur mee te bewegen kan op vaak eenvoudige wijze het ecosysteem in de watergangen worden versterkt. In natuurbeken die worden heringericht gaan we bewust op zoek naar mogelijkheden om Bouwen met Natuur toe te passen.

Activiteiten 2022

Voor het hierboven beschreven doel (3.2) voeren we jaarlijks veel reguliere, terugkerende werkzaamheden uit. We benoemen hieronder de belangrijkste activiteiten, die specifiek voor 2022 focus verdienen:

- In onderstaande tabel zijn de lopende projecten opgenomen met een fase aanduiding op hoofdlijnen:

Beekherstelprojecten	
Project naam:	Fase (sept 2021):
Herinrichting Geul benedenstrooms Valkenburg	In uitvoering
Herinrichting Kanjel en Gelei	In uitvoering
Tielebeek bovenloop	In uitvoering
Gebiedspilot Kwistbeek	In uitvoering
Groote Molenbeek – voormalige zoutloods	In uitvoering
Aanpak lekverlies Middelsgraaf te Susteren	In uitvoering
Herinrichting Venraysch Broek en De Spurkt	In uitvoering
Corio Glana Highlight 20 fase 1	In uitvoering
Ontkluizing Keutelbeek Beek Fase 1B	In uitvoering
Caumerbeek Middenloop Buffer De Dem	In uitvoering
Geleenbeek Oude Maas	Voorbereiding
Corio Glana Highlight 20 fase 2	Voorbereiding
Herinrichting Molenbeek van Lottum	Voorbereiding
Wylrebeek beekmonding	Voorbereiding
Vispassage Epermolen	Voorbereiding
Meilossing, afronding herinrichting	Voorbereiding
Vismigratiekelpunt zand- en vuilvang Groote Molenbeek	Voorbereiding
Herinrichting Huilbeek	Voorbereiding
Maasmonding Wolterskamp	Voorbereiding
Herinrichting Castenrayse vennen	Voorbereiding
Herinrichting Aa	Voorbereiding
Herinrichting benedenloop Kwistbeek	Voorbereiding
Herinrichting benedenloop Lingsforterbeek	Voorbereiding
Herinrichting benedenloop Wellse Molenbeek	Voorbereiding
Herinrichting Thornerbeek	Voorbereiding
Corio Glana Highlight 16 + 17	Voorbereiding
Ontkluizing Keutelbeek Geleen	Voorbereiding
Overige projecten:	
Project:	Fase (sept 2021):
Aanleg Hoogwaterbescherming Slenaken	In uitvoering
WB21-toets 2015	In uitvoering/Voorbereiding
Broekhuizerbroek	Voorbereiding
Waterbloem	Voorbereiding
Peelkanalen	Voorbereiding
Griendtsveen	Voorbereiding
Nog te prioriteren:	
Project:	Fase (sept 2021):
Herinrichting Bosbeek (Meinweg)	Verkenning
Herinrichting Worm (NATO-depot – Rimborg)	Verkenning
Herinrichting Roggelsebeek en Bevelandsebeek	Verkenning
Hemelbeek (beekmonding)	Verkenning
Swalm (beekmonding)	Verkenning

- Pilot integrale beekdalontwikkeling Groote Molenbeek/ Mariapeel: We ontwikkelen een besteksgereed plan voor de Groote Molenbeek Rieterdijk en de lagg-zone Kabroeksebeek. We maken afspraken met agrariërs om meer sub-irrigatie toe te passen. We monitoren grondwater en oppervlaktewater, waterkwaliteit en ecologie. We zetten de gebiedsprocessen voort bij de Kabroeksebeek en Rieterdijk. We evalueren het proces voortdurend en sturen bij indien nodig.
- Pilot integrale beekdalontwikkeling Geul: We ontwikkelen een watersysteemvisie voor het beekdal inclusief de plateaus. Op deeltrajectniveau worden streefbeelden uitgewerkt voor de Geul door middel van de SESA.
- SESA Methode: Toepassen en tegelijkertijd doorontwikkelen van de SESA-methode. In 2022 wordt de SESA-Geul afgerond. Tevens wordt gestart met toepassing van de methode op een nieuw stroomgebied.
- Bouwen met Natuur: De volgende stap in de kenniscyclus Bouwen met Natuur (BmN) is het toepassen van de kennis door het inrichten van een pilot waarbij we BmN-maatregelen gaan toepassen. Ook stellen we een monitoringsprogramma op om effecten op o.a. ecologie, hydrologie (vasthouden van water, wateroverlast) en onderhoud in beeld te brengen. Daarnaast worden de principes geborgd bij de reguliere uitvoering van inrichtingsprojecten.
- Beekmondigenconvenant: In de 2^e tranche van het Beekmondigenconvenant met Rijkswaterstaat zijn Swalm en Hemelbeek beoordeeld. Op basis hiervan is geconcludeerd om deze uit te voeren in de 3^e tranche van het Beekmondigenconvenant. Deze worden uitgevoerd in de periode 2022-2027. Daarnaast zijn er een aantal projecten uit de 2^e tranche waarvan de uitvoering doorloopt in de 3^e tranche.

Indicator	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Einddoel	Jaar
Waterkwaliteit en ecologie					
3.2 We geven beken en beekdalen een natuurlijke inrichting					
1. km beekherstel afgerond	0	15	30	75	2027

3.3 We bevorderen biodiversiteit

Ontwikkeling van Natura2000 en natte natuurparels

In veel natte natuurgebieden is verbetering van de waterhuishouding en -kwaliteit nodig om habitatten en soorten te behouden en te versterken. Hiervoor geldt een algemene zorgplicht die inhoudt dat geen nadelige handelingen mogen worden gedaan. De provincie is primair verantwoordelijk voor de beleidsontwikkeling voor natuur.

We benutten kansen in onze projecten

In onze inrichtingsprojecten zoeken we actief naar eenvoudig te nemen maatregelen voor gewenste soorten. Denk bijvoorbeeld aan paaibedden voor vissen, verblijfplaatsen voor vleermuizen, nestkasten voor de grote gele kwikstaart, inzaaien met inheemse bloemenmengsels voor insecten, fruitbomen voor dassen en poelen voor amfibieën, kleine migratiebarrières opheffen en mondingen van zijbeken optrekbaar maken. Dit alles doen we binnen de door Waterschap Limburg gestelde randvoorwaarden.

We maken beschermingsplannen voor soorten

Voor de meest bedreigde watergerelateerde soorten maken we beschermingsplannen. In de planperiode richten we ons op soorten waarvoor de situatie urgent is. Daarnaast komen soorten in aanmerking die (zo goed als) uitgestorven zijn in Limburg. Om invulling te geven aan het bijenconvenant onderhouden we onze gebieden zo dat ze bijdragen aan het verbeteren van het leefgebied van bijen en andere insecten. Vooral wilde bijen zijn een graadmeter voor het ecosysteem. Gaat het met de bijen goed, dan is ook de rest vaak ook in orde.

We stellen werkwijzen op voor specifieke soorten in beekdalen

Soms is een gewenste soort zo succesvol dat het problemen oplevert in het watersysteem. Zo zorgen bevers met hun dammen steeds vaker voor wateroverlast, ondermijnen ze met oeverholten werkpaden en waterkeringen en verdringen ze andere flora en fauna. Wij stellen hiervoor een werkwijze op passend binnen de kaders van het Faunabeheerplan Bever.

We beschermen bronnen en bronbeken

Speciale aandacht hebben onze bronnen en bronbeken. Dit zijn pareltjes van biodiversiteit door het constant stromende, koude en relatief schone water. Ze zijn daarmee ook heel kwetsbaar voor verstoring. Daarom hebben we, buiten natuurgebieden, veel bronnen en stroken eromheen in eigendom verworven. We zijn in bronbeken extra alert met onze regels, waaronder een lozingsverbod, ook van regenwater.

We maken stuwen en watermolens vispasseerbaar

Voor een aantal vissoorten is het belangrijk dat ze via de Limburgse wateren hun paaigebied kunnen bereiken voor hun voortplanting en opgroei. Daarom lossen we de belangrijkste knelpunten voor vismigratie op. Dat doen we door stuwen en watermolens, in overleg met de eigenaren, vispasseerbaar te maken.

We breiden het areaal met ecologisch onderhoud uit

Bij ons onderhoud gaan we zorgvuldig om met planten en dieren in het water en op de oevers. We doen een flora- en faunacheck om te weten welke beschermde soorten er voorkomen. We laten bij het maaien gedeelten van de begroeiing staan om planten en dieren te ontzien. We laten dood hout zo veel mogelijk in de beken liggen, omdat kleine waterdieren daar van profiteren. In deze planperiode gaan we het ecologisch onderhoud verder optimaliseren.

We beperken de gevolgen van droogte en hitte voor het watersysteem

We hebben vaker droge zomers en daardoor vaker droogval van watergangen en stilstaand en opwarmend water. Dit is dodelijk voor vissen, maar ook voor het kleinere waterleven. Klimaatadaptatief inrichten maakt het watersysteem robuuster en beter bestand tegen deze extremen, maar dit zal niet overal mogelijk of afdoende zijn. In dergelijke gevallen nemen we maatregelen om de schade te beperken.

We adviseren beheerders van plassen en vijvers

Veel problemen rond waterkwaliteit zijn het gevolg van een slechte inrichting, verkeerd beheer en te voedselrijk water. Vooral hengelsportplassen en stadsvijvers zijn niet in evenwicht en zeer kwetsbaar voor verstoring. Als waterschap adviseren we gemeenten en hengelsportverenigingen over het nemen van structurele verbeteringen. Bij acute problemen doen we ter plaatste onderzoek en adviseren over noodmaatregelen. Voor blauwalgen volgen we een landelijk toegepast protocol.

Activiteiten 2022

Voor het hierboven beschreven doel (3.3) voeren we jaarlijks veel reguliere, terugkerende werkzaamheden uit. We benoemen hieronder de belangrijkste activiteiten, die specifiek voor 2022 focus verdienen:

- **Uitwerken bodembeleid:** De kwaliteit van de (water)bodem is een belangrijk (kosten)aspect bij uitvoeringsprojecten van het waterschap. Het is daarom noodzakelijk dat gewerkt wordt volgens de meest actuele wet- en regelgeving. Hierdoor wordt voorkomen dat we onnodige risico's lopen en kunnen we onze rol naar de omgeving goed vervullen. Om medewerkers die betrokken zijn bij deze projecten te ondersteunen zijn factsheets bodembeleid opgesteld, die praktische antwoorden en handvatten bieden. Deze factsheets worden aangepast zodra de implicaties van de omgevingswet ten aanzien van de uitvoering helder zijn. Ook besteden we aandacht aan het borgen en verinnerlijken van deze kennis in de organisatie.
- We zijn betrokken bij de overdracht van bodemtaken van provincie naar gemeenten (de zg. warme overdracht) om op deze wijze de belangen van het waterschap te borgen. Vanuit WL is het wenselijk dat in Provincie Limburg door gemeenten zoveel mogelijk op uniforme wijze het bodembeleid wordt ingevuld. Onderdeel van de warme overdracht in het kader van de omgevingswet betreft ook het onderwerp grondwaterkwaliteit, waarin we als WL een rol spelen. We nemen deel in de werkgroep grondwater van de Provincie en volgen actief het standpunt van de Unie van Waterschappen.
- **Soortbeschermingsplannen:** We starten met de uitvoering van de maatregelen voortkomend uit de twee afgeronde soortbeschermingsplannen (Bronlibel en Beekprik). We starten in samenwerking met de provincie een soortbeschermingsplan voor een derde, nog te kiezen soort.
- Begin 2021 zijn de twee pilotopstellingen van de vispasseerbare stuw geëvalueerd en is een doorstart gemaakt naar de Pilot 2.0 (professionele stuw). In 2022 wordt deze pilot tussentijds geëvalueerd ter bepaling of deze opstelling een structurele innovatieve klimaatrobuuste maatregel kan zijn voor ons watersysteem. Hierbij zal waar nodig ook onderscheid worden gemaakt voor de geschiktheid in enerzijds omgevingsgerichte beken en anderzijds natuurbeken.
- In 2022 zijn alle bij onderhoud en inspecteren betrokken medewerkers opgeleid door de cursus 'Zorgvuldig handelen flora en fauna wet natuurbescherming' en passen we deze kennis toe. Daarnaast werken we conform de in 2021 opgeleverde ecologische werkprotocollen. Nieuwe medewerkers worden hierover geïnstrueerd.
- We passen het Beverprotocol aan het nieuwe beverbeleid aan, dat naar verwachting begin 2022 door Gedeputeerde Staten (GS) wordt vastgesteld (in het Faunabeheerplan Bever). In het Beverprotocol wordt zowel het afwegingskader als de werkwijze vastgelegd die het waterschap hanteert bij het uitvoeren van beverbeheer.

- Voor de Japanse Duizendknoop stellen we een aanvalsplan op. Tijdens bestendig beheer en onderhoud van het watersysteem voorkomen we verdere verspreiding.
- In 2021 is ingestemd met een bestrijdingsplan voor de Grote Watervlommelengte (DB besluit 2021-D27227). In 2021 zijn we gestart met bestrijding via het onderhoudscontract. In 2022 geven wij vervolg aan structurele bestrijding conform het bestrijdingsplan.

Indicator	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Einddoel	Jaar
Waterkwaliteit en ecologie					
3.3 We bevorderen biodiversiteit					
1. vispasseerbare stuw geëvalueerd	Ja	-	-	Ja	2022
2. aantal vismigratieknelpunten verholpen	0	5	10	26	2027
3. bij onderhouden en inspecteren zijn alle betrokken medewerkers geïnstrueerd om zorgvuldig te handelen bij flora & fauna conform de Wet Natuurbeheer	100%	100%	100%	100%	- ¹
4. geactualiseerd beverprotocol gereed	Ja	-	-	Ja	2022
5. aanvalsplan Japanse Duizendknoop gereed	Ja	-	-	Ja	2022
6. % grote Watervlommelengte bestreden	20%	30%	40%	90%	2029

¹ deze indicator heeft geen einddatum, blijft jaarlijks gelijk

3.4 We controleren de veiligheid van zwemwaterlocaties

We meten de zwemwaterkwaliteit en nemen maatregelen als deze niet voldoet

Op aangewezen zwemwaterlocaties meten we de zwemwaterkwaliteit, rapporteren en communiceren we hierover. Als de kwaliteit niet voldoet, plaatsen we waarschuwborden en/of kondigen een zwemverbod af. Hiervoor volgen we bestaande protocollen en overleggen met de inrichtinghouder.

We adviseren beheerders van zwemlocaties

We adviseren beheerders van zwemlocaties over het op peil houden van de waterkwaliteit en het verbeteren ervan. Bij nieuwe zwemwaterlocaties beoordelen wij het plan op basis van landelijke en Europese eisen.

Activiteiten 2022

Voor het hierboven beschreven doel (3.4) voeren we jaarlijks veel reguliere, terugkerende werkzaamheden uit. We benoemen hieronder de belangrijkste activiteiten, die specifiek voor 2022 focus verdienen:

- We zijn voornemens de actualisatie van de zwemwaterprofielen uit te besteden in 2022.

Indicator	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Einddoel	Jaar
Waterkwaliteit en ecologie					
3.4 We controleren de veiligheid van zwemwaterlocaties					
1. beoordeling zwemlocaties volgens zwemwaterrichtlijn 2006 (in #)					
o uitstekend	19	19	19	19	2027
o goed	0	0	0	0	2027
o aanvaardbaar	0	0	0	0	2027
o slecht	0	0	0	0	2027

Wat mag het kosten?

Exploitatie

Programma Waterkwaliteit en ecologie	2022 Begroting
Kosten	3.088.200
Opbrengsten	-
Netto kosten	3.088.200
Bijdrage aan WBL	-101.100
Bijdrage aan BsGW	-
Doorberekende kosten van programma bestuur en organisatie	1.798.600
Totaal na doorberekening	4.785.700

Investerings

INVESTERINGSOBJECT PER PROGRAMMA				
PROJECT NR	AT	OMSCHRIJVING	UITGAVEN 2022 x € 1.000	INKOMSTEN 2022 x € 1.000
P360055	5	Implementatie soortenbeleid	100	38
P360059	30	Innovatieve uitvoeringspilot waterkwaliteitsverbetering landelijk gebied (Begroting P599971 - KD007)	68	-
	30	KD007 - Meer actieve rol aanleg (effect-gerichte) innovatieve maatregelen door uit te voeren.	232	-
PROGRAMMA WATERKWALITEIT EN ECOLOGIE			400	38

A row of industrial pipes, likely part of a water treatment facility, extending into the distance. The pipes are metallic and have various fittings and valves. They are set against a background of green trees and a clear sky. The foreground shows a concrete surface with some water splashing.

Zuiveren

waterschap
limburg

3.4 Zuiveren

geen afval, maar een bron van energie, grondstoffen en gezuiverd water

Inleiding

Door klimaatverandering neemt de hoeveelheid regen toe en daarmee de druk op het gemeentelijke rioolstelsel. Dit vraagt om een flexibel systeem van transporteren en zuiveren. De klassieke rwzi's dragen bij aan een betere waterkwaliteit maar zijn grootverbruikers van energie en grondstoffen. We werken continu aan het besparen van energie waar mogelijk en het opwekken van energie uit hernieuwbare niet-fossiele bronnen om ons eigen verbruik mee af te dekken. In onze visie is rioolwater geen afval, maar een bron van energie en grondstoffen en gezuiverd water. We bouwen onze huidige stationaire rwzi's geleidelijk om tot modulaire systemen zodat we afvalwater op maat zuiveren en optimaal energie en grondstoffen kunnen terugwinnen en gezuiverd water van gewenste kwaliteit kunnen leveren.

Een groeiende uitdaging vormen de zogenaamde microverontreinigingen zoals medicijnresten, gewasbeschermingsmiddelen en zeer zorgwekkende stoffen en andere opkomende stoffen. Deze vragen om een ketenaanpak, dus niet alleen bij de zuivering, maar ook om maatregelen aan de bron. In deze opgaven kunnen we als waterschap zelfstandig een heel eind komen, maar voor het resterende deel hebben we alle partners in de waterketen nodig: huishoudens, (farmaceutische) bedrijven, gemeenten, buitenlandse partners en kennisinstituten. We zoeken naar nieuwe vormen van samenwerking. Zo doen we voor steeds meer gemeenten beheer- en onderhoudstaken aan gemalen, IBA's en leidingen. We zien de waterkwaliteit als een gezamenlijke verantwoordelijkheid en nemen onze partners daar in mee.

Zuiveren | Doelenboom | WBP 2022-2027

Wat willen we bereiken?

4. Schoon en ecologisch gezond water

In de planperiode 2022-2027 werken Waterschapsbedrijf Limburg en Waterschap Limburg samen aan de zuiveringstaak om te komen tot schoon en ecologisch gezond water.

Wat gaan we ervoor doen?

4.1 We maken van ongezuiverd water weer bruikbaar water

De mate van zuiveren bepalen we in een gebiedsgerichte aanpak

Per gebied weten we de oorzaken van de waterkwaliteitsproblemen en welke maatregelen nodig zijn om de doelen van de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) te halen. Met de betrokken partners in het gebied kiezen we een pakket maatregelen dat duurzaam is, voldoende bijdraagt aan de KRW-doelen en betaalbaar is. Op de rwzi's verwijderen we stikstof en fosfor tot de norm die is afgesproken in het Limburgse effluentbeleid (LEB) of het activiteitenbesluit. De norm verschilt per installatie en is afgestemd op de KRW-doelen (zie bijlage C van het ontwerp WBP 2022-2027). In de praktijk gaat de zuiveringsinspanning verder dan het landelijke beleid zonder ondoelmatig of disproportioneel te worden. Het verdergaand verwijderen van een stof of stofgroep is immers vaak het duurste. Wanneer dezelfde kwaliteitseffecten bereikt kunnen met alternatieve maatregelen in de waterketen (b.v. gemeentelijke overstorten), dan kiezen we voor de meest doelmatige aanpak. Het effect op het watersysteem is belangrijker dan ondoelmatig voldoen aan lozingsnormen. In de komende jaren krijgen we mogelijk te maken met aanvullende eisen en doelstellingen via de herziening van de Richtlijn Stedelijk Afvalwater. In de periode 2022 worden verdere stappen gezet om bovenstaande KRW-doelen uiterlijk in 2027 te realiseren.

We onderzoeken de beste aanpak van probleemstoffen

Probleemstoffen zijn o.a. medicijnresten, gewasbeschermingsmiddelen, hormoon verstorende stoffen, PFAS, zware metalen en (micro)plastics. Voor opkomende stoffen bestaan er nog geen (inter)nationale normen. In binnen- en buitenland loopt veel onderzoek naar de schadelijkheid van stoffen, naar normstelling en technieken om ze te verwijderen. We volgen de ontwikkelingen en dragen bij waar het kan. Probleemstoffen zorgen voor druk op bronnen voor drinkwater. Daarom wordt onderzocht welke aanpak het meest doelmatig en -treffend is. Vanuit het watersysteem geredeneerd, is zowel bronaanpak als zuivering op de rwzi's nodig. Daarom zetten we op beide in.

Voor medicijnresten zetten we in op bronaanpak en zuiveren

Voor de bronaanpak van medicijnen nemen we deel aan het programma 'Medicijnresten uit het Water' van het ministerie van Infrastructuur & Waterstaat. Onderdeel daarvan is het deelnemen aan het Farmaco-Technologisch Overleg (FTO) met apothekers en samenwerken met het Academisch Ziekenhuis (MUMC+) Maastricht. We weten dat alleen bronaanpak nooit voldoende zal zijn, want mensen blijven medicijnen nodig hebben. Daarom zetten we ook in op aanvullende zuivering op bepaalde, nog te selecteren, rwzi's. Daarvoor gebruiken we de resultaten van een pilot op de rwzi Simpelveld en pilots elders in het land, verder monitoren we het effluent van alle 17 Limburgse rwzi's gedurende drie jaar uitgebreid. Op grond van de resultaten wordt besloten of en op welke rwzi's aanvullende zuivering van medicijnresten en andere microverontreinigingen wenselijk, noodzakelijk en betaalbaar is.

We maken afnameafspraken met gemeenten

Met gemeenten zorgen we dat het riool- en transportstelsel optimaal wordt benut. Dit doen we door nieuwe afspraken te maken over de afnamecapaciteiten op de overnamepunten. We ontwikkelen

onze centrale regiekamers verder door, om de waterstromen in de keten te sturen en gebruiken 'big data' om dit te optimaliseren.

We krijgen zicht op de herkomst en samenstelling van het rioolwater

Om beter te kunnen zuiveren, is het nodig om goed te weten welk rioolwater wordt aangeboden en waar bepaalde stoffen vandaan komen. Om meer grip en inzicht te krijgen op het influent van de rwzi's nemen we in de planperiode de volgende maatregelen:

We plaatsen in principe alleen nog modulaire zuiveringssystemen

We willen flexibeler kunnen inspelen op veranderende omstandigheden, zoals aangescherpte normen voor de kwaliteit van het gezuiverde water, nieuwe duurzaamheidsdoelstellingen, technologische en klimatologische ontwikkelingen en politieke en demografische ontwikkelingen. Daartoe is Verdygo ontwikkeld, een modulair zuiveringsconcept volgens een nieuwe bouw- en ontwerptechniek waarmee zuiveren op maat mogelijk wordt. Bij uitbreiding of aanpassingen van de bestaande infrastructuur wordt dit modulaire concept toegepast. Modulaire systemen maken het ook mogelijk om op nieuwe locaties te gaan zuiveren, bijvoorbeeld dichterbij de bron van het rioolwater of op een plek waar behoefte is aan gezuiverd water. Uiteraard staan we ook open voor andere innovaties. In deze trend passen ook technieken waarmee bedrijven, woonwijken of individuele huishoudens zelf hun rioolwater zuiveren. Dit heeft invloed op het aanbod van ongezuiverd water en zorgt ook voor nieuwe lozingen van gezuiverd water op het oppervlaktewater of de bodem. In de planperiode ontwikkelen we een visie op centrale en decentrale zuiveringen en onze rol daarin.

We bevorderen bewust rioolgebruik

We geven samen met gemeenten voorlichting over hoe inwoners en bedrijven kunnen voorkomen dat rioolwater wordt vervuild met ongewenste materialen en stoffen zoals vochtige doekjes, mondkapjes, frituurvet en geneesmiddelen. Ook willen we zo weinig mogelijk lozingen van 'schoon' water op de riolering, zoals regenwater, insijpelend grondwater, drainagewater en de leegloop van regenwaterbuffers. Belangrijk is dat gemeenten en bewoners minder verharding aanleggen (ontstenen) en dat het regenwater van daken en verharding niet in de riolering komt, maar infiltreert in de bodem of wordt gebruikt voor laagwaardige toepassingen als beregening van tuinen.

Activiteiten 2022

Voor het hierboven beschreven doel (4.1) voeren we jaarlijks veel reguliere, terugkerende werkzaamheden uit. We benoemen hieronder de belangrijkste activiteiten, die specifiek voor 2022 focus verdienen:

De werkzaamheden voor dit doel behoren tot de taakuitvoering van het WBL. Hiervoor verwijzen we naar de P&C cyclus van het WBL.

4.2 We maken het zuiveren energieneutraal en circulair

We zuiveren energieneutraal en verminderen de uitstoot van broeikasgassen

De belangrijkste maatregelen voor energieneutraliteit zijn energiebesparing en het zelf opwekken van duurzame energie. Besparen doen we door optimalisaties in de bestaande rwzi's en transportriolen, maar ook door bij nieuwbouw voor technieken te kiezen met een goede verhouding tussen zuiveringsrendement en energieverbruik. Zelf duurzame energie opwekken, doen we met het vergisten van het zuiveringsslib, met de waterkrachtcentrale in de ECI en met zonnepanelen op gebouwen en bij de rwzi's. Door WBL zijn als uitwerking van de totaalopdracht en toekomstvisie drie strategische thema's opgesteld. Een van deze thema's is het vergroten duurzaamheid, energieneutraliteit, klimaatadaptatie. Dit thema is in Strategisch Plan van WBL verankerd en wordt momenteel uitgevoerd.

We zijn volledig circulair in 2050

Voor het zuiveren is ons doel in 2050 volledig circulair zijn door alle grondstoffen te hergebruiken, door zo veel mogelijk gebruikte grondstoffen in te kopen en door waarde te creëren. Tussendoelen zijn in 2023 100% circulair uitvragen en in 2030 100% circulair aanbesteden en 50% minder gebruik van primaire grondstoffen (mineraal, metaal en fossiele brandstof). In het zuiveringsproces proberen we waarde toe te voegen door bij elk deelproduct te zoeken naar hoogwaardige toepassingen.

We onderzoeken nuttige toepassingen voor gezuiverd water

We onderzoeken kansen om gezuiverd water in te zetten in landbouw, industrie of natuurgebieden en passen dit toe waar dit mogelijk is.

Activiteiten 2022

Voor het hierboven beschreven doel (4.2) voeren we jaarlijks veel reguliere, terugkerende werkzaamheden uit. We benoemen hieronder de belangrijkste activiteiten, die specifiek voor 2022 focus verdienen:

De werkzaamheden voor dit doel behoren tot de taakuitvoering van het WBL. Hiervoor verwijzen we naar de P&C cyclus van het WBL.

4.3 We gaan nieuwe vormen van samenwerking aan

We voeren taken uit voor gemeenten en bedrijven

Voor verschillende gemeenten verzorgen we het grondwatermeetnet en het beheer en onderhoud van rioolgemalen en individuele zuiveringen (IBA's) bij panden zonder riolering. Ook kunnen gemeentelijke systemen worden gekoppeld aan onze centrale regiekamer. Op enkele plekken wordt de eerste generatie IBA's in deze planperiode vervangen door verbeterde versies. Voor de komende periode breiden we deze samenwerking verder uit en denken we met gemeenten mee over de beste oplossing voor niet op de riolering aangesloten panden.

We werken samen in plannen voor de waterketen

Per regio maken we met gemeenten integrale waterketenplannen om beleid, investeringen en vraag en aanbod van rioolwater nog beter op elkaar af te stemmen. We adviseren bij het opstellen van gemeentelijke rioleringsplannen (BRP's en GRP's of hun opvolgers) en zorgen dat deze zijn afgestemd met onze eigen projecten.

We onderzoeken samen nieuwe concepten

Samen met gemeenten, drinkwaterbedrijven, bedrijfsleven en kennisinstellingen werken we voortdurend aan (innovatieve) oplossingen en technologieën voor verdergaande optimalisaties. Voorbeelden zijn waterloze toiletten en het lokaal zuiveren per wijk of woning. Bij alle innovaties kijken we niet alleen naar kostenvoordeel, maar ook naar de toegevoegde maatschappelijke waarde van het concept.

Internationale samenwerking

We stimuleren en faciliteren de grensoverschrijdende samenwerking op inhoud, we brengen specialisten samen.

Activiteiten 2022

Voor het hierboven beschreven doel (4.3) voeren we jaarlijks veel reguliere, terugkerende werkzaamheden uit. We benoemen hieronder de belangrijkste activiteiten, die specifiek voor 2022 focus verdienen:

De werkzaamheden voor dit doel behoren tot de taakuitvoering van het WBL. Hiervoor verwijzen we naar de P&C cyclus van het WBL.

Wat mag het kosten?**Exploitatie**

Programma Zuiveren en waterketen	2022 Begroting
Kosten	844.600
Opbrengsten	61.200
Netto kosten	783.400
Bijdrage aan WBL	78.963.800
Bijdrage aan BsGW	-
Doorberekende kosten van programma bestuur en organisatie	450.400
Totaal na doorberekening	80.197.600

Investeringen

n.v.t.

GEULLE

93

waterschap
limburg

Crisisbeheersing

waterschap
limburg

3.5 Crisisbeheersing

flexibel en slagvaardig optreden bij een watercalamiteit

Inleiding

Het waterschap is verantwoordelijk voor het flexibel en slagvaardig optreden bij incidenten en calamiteiten, zoals overstromingen, hevige regenval, droogte, illegale lozingen, lekkages, verontreinigd bluswater of incidenten op één van de rwzi's. Ook onze eigen bedrijfsvoering kan ernstig belemmerd worden, bijvoorbeeld door een stroom- of internetstoring of een pandemie. Tot op zekere hoogte kunnen we dit soort incidenten prima afhandelen binnen ons reguliere werk. Als het nodig is, schakelen we onze crisisorganisatie in. Die zorgt voor een slagvaardige inzet van mensen en noodmiddelen en een goede crisiscommunicatie met de omgeving. De hoogwatercrisis juli 2021 heeft aangetoond dat wij snel en slagvaardig kunnen optreden en reageren. Drie verschillende crises (watersysteem, waterlopen en hoogwater Maas) werden efficiënt aangepakt. Ook hierin bleek WL een deskundige partner in de samenwerking met de veiligheidsregio's en collega overheden.

Crisisbeheersing | Doelenboom | WBP 2022-2027

Wat willen we bereiken?

5. Flexibel en slagvaardig optreden bij calamiteiten

De crisisorganisatie is een speciale organisatie die in actie komt wanneer sprake is van een (dreigende) calamiteit. De aard en omvang van de calamiteitscrisis en de grootte en impact van de gevolgen bepalen de omvang en benodigde capaciteit van de crisisorganisatie. Per calamiteit bekijken we hoe we flexibel en slagvaardig kunnen optreden.

Indicator	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Einddoel	Jaar
Crisisbeheersing					
5. Flexibel en slagvaardig optreden bij calamiteiten					
1. % verbeterpunten uit evaluaties dat voor het eerstvolgende GRIP-incident geïmplementeerd is.	>90%	>90%	>90%	>90%	- ¹

¹ geen einddatum, dient te allen tijde te voldoen.

Wat gaan we ervoor doen?

5.1 We maken onze crisisorganisatie toekomstbestendig

In crisisbestrijdingsplannen is vastgelegd hoe Waterschap Limburg voorafgaand, tijdens en na afloop van een (dreigende) calamiteit handelt. We houden oefeningen om onze bestrijdingsplannen en draaiboeken te verbeteren, maar vooral om te leren van de praktijk. We centraliseren de informatiestromen via netcentrisch werken en gebruiken onze centrale regiekamer om continu alle relevante informatie beschikbaar te hebben. We intensiveren de samenwerking met de veiligheidsregio's en waarderen onze meer dan 750 vrijwillige dijkwachters.

Activiteiten 2022

Voor het hierboven beschreven doel (5.1) voeren we jaarlijks veel reguliere, terugkerende werkzaamheden uit. We benoemen hieronder de belangrijkste activiteiten, die specifiek voor 2022 focus verdienen:

- We continueren ons beleidsplan 'OTO' (opleiden, trainen, oefenen) conform de aangepaste werkwijze zoals in 2021 is vastgesteld.
- OTO programma voor DB leden. DB crisis en liaisonrollen.
- Verbeterpunten die uit de evaluaties "hoogwatercrisis juli 2021" komen worden opgepakt en uitgevoerd.
- We actualiseren en continueren de crisisrollen. Nieuwe crisisrollen krijgen nog een bezetting en de mutaties in de bestaande crisisrollen worden vorm gegeven.
- We actualiseren onze bestrijdingsplannen. WL heeft vier hoofdcategorieën van bestrijdingsplannen. Hieronder hangen diverse bestrijdingsplannen. In 2022 gaan we twee hoofdcategorieën actualiseren, te weten 'waterkwaliteit' en 'bedrijfscontinuïteitsmanagement' (BCM). En in 2023 zijn de andere twee hoofdcategorieën (wateroverlast en Maashoogwater) aan de beurt.
- Medio 2021 is de opstart gemaakt met crisisplan 3.0. In 2022 stellen we het crisisplan 3.0 vast.
- We ontwikkelen het 'Geautomatiseerd Draaiboek Calamiteiten' (GDC) verder door. Dit draaiboek was voorheen beperkt tot hoogwater Maas. De scope wordt nu verbreed naar hoogwater calamiteiten.
- Netcentrisch werken wordt opgestart met de in gebruik name van LCMS. Daarna volgen nog enkele andere tools om netcentrisch te kunnen werken.

Indicator	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Einddoel	Jaar
Crisisbeheersing					
5.1 We maken onze crisisorganisatie toekomstbestendig					
1. mate waarin alle crisisrollen voor het gehele jaar een planning hebben, bestaande uit opleidingen, trainingen en oefeningen (in%)	100%	100%	100%	100%	- 1

2. mate waarin rollen in de crisisorganisatie zijn belegd (in %)	90%	95%	100%	100%	2024 e.v.
3. aantal hoofdcategorieën waarin alle bestrijdingsplannen geactualiseerd zijn	2	2	-	4	2023
4. crisisplan 3.0 is vastgesteld	ja	-	-	ja	2022
5. doorontwikkeling GDC klaar	ja	-	-	ja	2022
6. netcentrisch werken;					
o LCMS geïmplementeerd	ja	-	-	ja	2022
o doorontwikkeling netcentrisch werken gereed	95%	100%	-	100%	2023

¹ geen einddatum, dient te allen tijde te voldoen.

5.2 We delen informatie om waterbewustzijn en zelfredzaamheid te vergroten

Het is belangrijk dat inwoners en bedrijven in overstroombare gebieden weten wat de gevolgen van een overstroming kunnen zijn. Ook moet duidelijk zijn hoe ver de overheid gaat in de bescherming voor, tijdens en na een hoogwater. Daarmee kunnen inwoners en bedrijven bepalen wanneer zij zelf in actie moeten komen. Ook voor droogte is informatie over de actuele en verwachte situatie belangrijk om watergebruikers handelingsperspectief te geven. In de planperiode werken we samen met onze veiligheidspartners aan het vergroten van dit waterbewustzijn bij inwoners en bedrijven.

Activiteiten 2022

Voor het hierboven beschreven doel (5.2) voeren we jaarlijks veel reguliere, terugkerende werkzaamheden uit. De evaluaties van de hoogwatercrisis juli 2021 zullen verbeterpunten genereren die geïmplementeerd gaan worden in de activiteiten van 2022.

We benoemen hieronder de belangrijkste activiteiten, die specifiek voor 2022 focus verdienen:

- We stemmen regulier af met de beide Veiligheidsregio's in Limburg.
- We nemen deel aan OT/BT/COPI oefeningen geïnitieerd vanuit de Veiligheidsregio's.
- We zoeken afstemming op gemeentelijk niveau (provincie breed) over het onderwerp 'Waterbewustzijn en zelfredzaamheid'.
- Verbeterpunten komend vanuit de evaluaties "hoogwatercrisis juli 2021" uitvoeren.

Indicator	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Eindoel	Jaar
Crisisbeheersing					
5.2 We delen informatie om waterbewustzijn en zelfredzaamheid te vergroten					
1. reguliere afstemming met beide veiligheidsregio's	ja	ja	ja	ja	- ¹
2. deelname aan OT / BT en COPI oefeningen geïnitieerd vanuit de veiligheidsregio's	ja	ja	ja	ja	- ¹
3. Hoogwater Maas draaiboek afgestemd met gemeentes	100%	100%	100%	100%	- ¹

¹ geen einddatum, dient te allen tijde te voldoen.

Wat mag het kosten?

Exploitatie

Programma Crisisbeheersing	2022
	Begroting
Kosten	660.600
Opbrengsten	-
Netto kosten	660.600
Bijdrage aan WBL	-
Bijdrage aan BsGW	-
Doorberekende kosten van programma bestuur en organisatie	2.277.100
Totaal na doorberekening	2.937.700

Investeringsen

INVESTERINGSOBJECT PER PROGRAMMA				
PROJECT NR	AT	OMSCHRIJVING	UITGAVEN 2022 x € 1.000	INKOMSTEN 2022 x € 1.000
P502018	5	WBI + sterkteberekeningen dijken calamiteiten	125	-
P505001	10	Vervanging pompen hoogwaterbestrijding/vergroten capaciteit	104	-
PROGRAMMA CRISISBEHEERSING			229	-

Bestuur en organisatie

3.6 Bestuur en organisatie

werken aan een duurzame, innovatie- en toekomstgerichte organisatie

Inleiding

Waterschap Limburg heeft als waterbeheerder de taak om voor de hele provincie Limburg te zorgen voor veilige dijken, droge voeten, voldoende en schoon water. De omgeving waarin we opereren verandert continu. Om onze waterschapstaak uit te voeren is een duurzame, innovatie- en toekomstgerichte organisatie nodig.

Bestuur en organisatie | Doelenboom | WBP 2022-2027

Wat willen we bereiken?

6. Een duurzame, innovatie- en toekomstgerichte organisatie

We werken steeds duurzamer door in al ons handelen rekening te houden met people (sociale effecten), planet (klimaat, natuur, milieu) en prosperity (waarde). We vernieuwen bestuurlijk en zijn proactief en betrouwbaar. We innoveren om vanuit vernieuwing en verbetering bij te dragen aan een optimaal, integraal, effectief en veilig waterbeheer. Met innovaties houden we onze koploperpositie vast in samenwerking met bedrijven, agrariërs, overheden en kennisinstellingen. We zijn ingericht conform de eisen gesteld door de Omgevingswet. We zijn zichtbaar en bekend in onze omgeving, passend bij onze positionering. Eén van de beste werkgevers van Nederland zijn en samenwerking met het onderwijs dragen bij aan onze behoefte aan slagkracht en innovatie. Ook een goed werkende, up-to-date en veilige ICT-omgeving maakt dat we voorbereid zijn op de ontwikkelingen die de digitale toekomst van een modern waterschap vraagt.

Indicator	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Einddoel	Jaar
Bestuur en organisatie					
6. Een duurzame, innovatie- en toekomstgerichte organisatie					
1. Waterschap Limburg energieneutraal ¹	p.m.	50%	p.m.	100%	2025
2. circulair inkopen ¹	p.m.	10%	p.m.	100%	2050
3. voortgang vitaliteitsbeleid	p.m.	100%	-	100%	2023

¹ doelstellingen afkomstig uit Nota 'Samen Duurzaam', vastgesteld door het AB d.d. 10 maart 2021.

Wat gaan we ervoor doen?

6.1 We zijn een duurzame organisatie

Programmering, planning en financiën

In de programma's hiervoor kwam het thema 'duurzaamheid' al langs. En duurzaam is ook kostenbewust zijn, zodat we een betaalbaar waterschap blijven en onze ambities haalbaar zijn.

Wij voeren regie op een gezonde meerjarenbegroting, die structureel in evenwicht is en waarin het waterschapswerk integraal geprogrammeerd is. De begroting, voortgangsrapportages en jaarrekening zijn transparant en geven het bestuur helder inzicht in de (financiële) situatie van het waterschap. We houden de organisatie op koers en sturen op "de goede dingen doen en de dingen goed doen".

Interne controle en risicomanagement

We toetsen op doeltreffendheid, doelmatigheid en rechtmatigheid. We verzamelen en analyseren informatie, maken prognoses, signaleren afwijkingen, identificeren mogelijke risico's en zien toe op borging van de beheersmaatregelen.

Assetmanagement

Waterschap Limburg beheert waterkeringen, watergangen, regenwaterbuffers en samen met Waterschapsbedrijf Limburg rwzi's, maar ook alle constructies daar omheen, zoals coupures, gemalen, stuwen en leidingen. Dat allemaal noemen we onze assets. Ze moeten voldoen aan bepaalde eisen, normen of wetgeving. Het proces van beheren, beoordelen en verbeteren van de assets is een cyclisch proces. Dit geheel noemen we assetmanagement.

Assetmanagement helpt ons onze budgetten optimaal in te zetten en de juiste maatregelen te treffen die het hardst nodig zijn én het meeste bijdragen aan onze ambitie en doelstellingen op andere het gebied van duurzaamheid.

Houding en gedrag

Wij richten ons de komende jaren op onze medewerkers, inwoners en partners als het gaat om bewustwording ten aanzien van duurzaamheid. In onze communicatie uitingen, zowel in- als extern, belichten we het thema duurzaamheid en bieden handelingsperspectieven om hier concreet aan te kunnen bijdragen.

Activiteiten 2022

Voor het hierboven beschreven doel (6.1) voeren we jaarlijks veel reguliere, terugkerende werkzaamheden uit. We benoemen hieronder de belangrijkste activiteiten, die specifiek voor 2022 focus verdienen:

- **Monitoring Waterbeheerprogramma 2022-2027:** Het jaar 2022 is het eerste jaar van de planperiode van het nieuwe waterbeheerprogramma. In dit waterbeheerprogramma staan allerlei doelen en activiteiten. Om de effecten van deze activiteiten te kunnen volgen en bij te kunnen sturen stellen we in 2022 een monitoringsplan op dat antwoord geeft op vragen

als “Wat willen we weten?”, “Wie wil dat weten?”, “Wat gaan we daarvoor meten?” en “Wie gaat er dan meten?”.

- We evalueren het huidige meetprogramma en gebruiken de resultaten als input voor het op te stellen monitoringsplan. In 2022 starten we op basis hiervan met het ontwikkelen van dashboards per hoofdgave die met behulp van indicatoren helpen afwijkingen en trends te signaleren, te analyseren of deze het behalen van doelen in gevaar brengen en bij te sturen met maatregelen als dat nodig is.
- Assetmanagement: We stellen een nieuw strategisch assetmanagementplan 2.0 op.
- We werken verder aan het op orde brengen van de assetinformatie met het doorontwikkelen van het onderhoud- en beheersysteem Infor® EAM (Enterprise Asset Management). Dit doen we door Infor® EAM te gebruiken bij conditiemetingen van diverse assets.
- Voor de verdere doorontwikkeling van assetinformatie op langere termijn (data gedreven organisatie) stellen we een asset informatie strategie en roadmap asset informatie op.
- We werken continu aan het verbeteren van onze assets en het oplossen van knelpunten.
- We werken planmatig aan het bereiken van de strategische doelen uit ‘Samen Duurzaam’. Deze doelen worden ook opgenomen in een dashboard.
- Financieel beleid: We actualiseren de nota ‘Activabeleid 2018’ en de nota ‘Reserves en voorzieningen 2017’.
- Onze kernactiviteit betreft het stimuleren, initiëren en faciliteren van interne- en externe innovaties. Om succesvol te innoveren en optimaliseren is samenwerking essentieel. Deze wordt actief opgezocht door relaties verder uit te bouwen gericht op meervoudige waardecreatie (multiple helix). Actief zoeken naar verbindingen tussen technologie, design en sociale innovatie gericht op value cases.
- In de twee aangewezen pilotregio's innovatie experimenteren we in beginsel nieuwe ontwikkelingen. Ook binnen onze eigen werkprocessen richten we ons op quick wins ten aanzien van duurzaamheid en maken we een meerjarig uitvoeringsprogramma duurzaamheid.
- We werken aan energieneutraliteit zodat WL en WBL in 2025 energieneutraal zijn.

Indicator	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Einddoel	Jaar
Bestuur en organisatie					
6.1 We zijn een duurzame organisatie					
1. reductie van restafval t.o.v. 2018 ¹	p.m.	-25%	p.m.	-95%	2030
2. 70 % van het eigen energieverbruik dat we zelf produceren ¹	p.m.	p.m.	p.m.	70%	2030
3. WL heeft 55% CO ₂ uitstoot gereduceerd t.o.v. 1990 ¹	p.m.	p.m.	p.m.	100%	2030

¹ doelstellingen afkomstig uit Nota ‘Samen Duurzaam’, vastgesteld door het AB d.d. 10 maart 2021’

6.2 We zijn een innovatiegerichte organisatie

Continu verbeteren en vernieuwen

Wij zijn een waterschap dat continu verbetert en vernieuwt vanuit de focus op onze kerntaken, ons kostenbewustzijn en onze plicht om functioneel en verantwoord met ons geld om te gaan. Vanuit de innovatiekracht houden we de koploperspositie vast en zijn we een kennispartner voor bijvoorbeeld bedrijven, agrariërs en zorginstellingen. Denk daarbij onder andere aan bijvoorbeeld de waterzuivering, de bestrijding van wateroverlast, optimaliseren van gegevensinwinning.

Activiteiten 2022

Voor het hierboven beschreven doel (6.2) voeren we jaarlijks veel reguliere, terugkerende werkzaamheden uit. We benoemen hieronder de belangrijkste activiteiten, die specifiek voor 2022 focus verdienen:

- In 2022 stellen we een innovatieagenda op.
- We maken werk van bestuurlijke vernieuwing, waarin volop ruimte is voor samenspraak en (burger- en overheids)participatie.
- We geven uitvoering aan het nieuwe strategisch assetmanagementplan 2.0 waarin de PDCA cyclus een belangrijk onderdeel is.
- We voeren het project optimaliseren informatievoorziening (opgenomen in het Uitvoeringsprogramma VTH 2021 en 2022) uit.

Indicator	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Einddoel	Jaar
Bestuur en organisatie					
6.2 We zijn een innovatiegerichte organisatie					
1. aantal innovatieve en duurzame initiatieven uitgewerkt in pilots/deelnames	9	11	13	15	2025

6.3 We zijn een toekomstgerichte organisatie

Omgevingswet

We werken toe naar de implementatie van de Omgevingswet per 1 juli 2022 en staan gesteld voor invulling hiervan. Advisering aan andere partijen helpt ons in het behalen van onze doelen én in het beperken van onze klimaatopgave van morgen of overmorgen.

Met de omgeving, voor de omgeving

Om onze doelen te halen is een forse inspanning nodig. Als waterschap kunnen we maar een deel van de opgave oppakken. Alleen door gezamenlijk met onze omgeving de uitdaging aan te gaan, maken we mogelijk dat ook toekomstige generaties zo min mogelijk last hebben van de nadelige effecten van klimaatverandering en goed en veilig kunnen blijven wonen, werken en recreëren in Limburg. We willen als WL aanspreekbaar en bereikbaar zijn voor onze omgeving. Om die reden

testen we zelf, op verschillende momenten, onze bereikbaarheid en de opvolging van vragen uit de omgeving. Dit met het doel te leren en verbeteren.

Wendbare organisatie

Onze organisatie heeft te maken met grote veranderingen in Limburg, in de wereld en in de samenleving. Dat vraagt om een flexibele en wendbare organisatie.

We hebben de komende tien jaar te maken met een grote uitstroom in verband met pensionering. En om één van de beste werkgevers van Nederland te blijven, investeren we in duurzame inzetbaarheid, gesprekscyclus, opleidingen en mobiliteit.

Digitale transformatie

De digitale transformatie van de samenleving zet door, onder andere met de uitrol van het mobiele 5G-netwerk, modernere sensoren, satellietbeelden en kunstmatige intelligentie. Het 'internet of things' biedt nieuwe mogelijkheden voor de verzameling van 'big data' en bijvoorbeeld het op afstand sturen en monitoren van het water- en zuiveringssysteem. Het waterschap gaat datagedreven werken met als hulpmiddel een intern informatieknooppunt. Het openbaar delen van gegevens wordt ook steeds belangrijker.

Activiteiten 2022

Voor het hierboven beschreven doel (6.3) voeren we jaarlijks veel reguliere, terugkerende werkzaamheden uit. We benoemen hieronder de belangrijkste activiteiten, die specifiek voor 2022 focus verdienen:

- Vanuit de roadmap informatievoorziening wordt er gestart met het realiseren van een informatieknooppunt welke noodzakelijk is om meer datagedreven te werken.
- Er wordt een nieuw e-HRM systeem geïmplementeerd. Hiervoor is in 2021 met WBL een gezamenlijk aanbestedingstraject gevolgd. Het nieuwe systeem en gebruik daarvan draagt bij aan de verdere digitalisering, het verbeteren van toegankelijke data (o.a. t.b.v. HR-analytics) en het verder uniformeren van HR-processen van WL en WBL. Daarmee wordt de samenwerking verstevigd. In januari 2023 gaan we (operationeel) over naar van het nieuwe e-HRM systeem.
- Strategische personeelsplanning, waaronder formatie en bezetting inclusief meerjarige prognoses, verkenningen personele mobiliteit en de wervingsplanning maken onderdeel uit van een jaarlijkse cyclus. De opgaves van WL en de gesprekscyclus liggen hieraan ten grondslag. Om de personele bewegingen te bewerkstelligen zetten we in op strategisch personeelsmanagement met gebruikmaking van personele kaders en instrumenten. We spelen blijvend in op de ontwikkelingen, zodat we als organisatie wendbaar blijven en medewerkers duurzaam/vitaal inzetbaar.
- Met de omgeving en voor de omgeving: We participeren in samenwerkingsverbanden geïnitieerd door omgevingspartijen die kunnen bijdragen aan het realiseren van de doelen van het waterschap. Het gaat hier met name om samenwerkingsverbanden met overheidspartijen, terrein behorende organisaties en belangenorganisaties op gebied van ruimtelijke ontwikkelingen. Daarnaast brengen we de belangen in bij ruimtelijke plannen van derden.

- In 2021 is het corporate communicatiekader “Communiceren met impact” vastgesteld. Dit plan wordt verder uitgewerkt in deelplannen die grotendeels in 2022 uitgewerkt zijn. De deelplannen zullen onder andere ingaan op gedragsbeïnvloeding en het meetbaar maken van onze impact in de omgeving. Dit doen we onder andere door de inzet van 2 metingen per jaar, het instellen van een waterraad, het structureel inzetten van omgevingsanalyses en online monitoring. Het doel is om de propositiebekendheid van waterschap Limburg te vergroten.
- Om het watersysteem toekomstbestendig te maken, water daar op te vangen waar het valt en de waterkwaliteit te verbeteren is meer inzet van andere partijen nodig met name op gebied van ruimtelijk beleid. Door in een vroege planfase deel te nemen aan ruimtelijke visies en plannen van andere overheden worden de doelen en belangen van het waterschap beter ingebracht en geborgd.
  - We brengen onze belangen (waterkwaliteit, klimaatadaptatie (waterbeschikbaarheid en wateroverlast) en hoogwaterveiligheid) in alle omgevingsvisies van gemeenten in via de in 2019 vastgestelde ‘Bouwstenen voor water en klimaat in omgevingsvisies’.
  - We brengen onze belangen in de in 2022 op te stellen beleidsrijke aanpassing van de Provinciale omgevingsverordening in.
  - We inventariseren welke belangen wij hebben bij het opstellen van omgevingsplannen in de vorm van aanbevelingen en gaan in 2022 in gesprek met gemeenten hierover (zie Programma klimaatadaptatie).
  - We nemen deel aan complexe gebiedsprocessen waar het waterschap eigen doelen wil halen (Swentibold, VDL Nedcar).
  - We nemen deel aan het NOVI-gebied de Peel en NOVI-gebied Zuid Limburg.
- Daarnaast stellen we integrale beleidskaders op om voor onszelf en voor de omgeving helder en eenduidig beleid te voeren. In 2022 stellen we het beleidskader ‘Recreatief medegebruik’ op.

Indicator	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Einddoel	Jaar
Bestuur en organisatie					
6.3 We zijn een toekomstgerichte organisatie					
1. propositiebekendheid van WL bij inwoners	nulmeting	n.t.b.	n.t.b.	n.t.b.	2025
2. % voldaan aan servicenorm (email, telefoon, social media)	82%	83%	84%	85%	2025
3. tevredenheid afgegeven antwoorden op omgevingsmeldingen’	nulmeting	n.t.b.	n.t.b.	n.t.b.	2025
4. % klachten binnen wettelijke termijn afgehandeld	100%	100%	100%	100%	- ¹
5. % beschikbaarheid applicaties en ICT-infrastructuur	95%	95%	95%	95%	- ¹

¹ geen einddatum, dient te allen tijde te voldoen.

Wat mag het kosten?

Exploitatie

Programma Bestuur en Organisatie	2022
	Begroting
Kosten	74.594.400
Opbrengsten	6.548.300
Netto kosten	68.046.100
Bijdrage aan WBL	1.025.300
Bijdrage aan BsGW	4.380.900
Doorberekende kosten naar overige programma's	-61.356.700
Totaal na doorberekening	12.095.600

Investerings

INVESTERINGSOBJECT PER PROGRAMMA				
PROJECT NR	AT	OMSCHRIJVING	UITGAVEN	INKOMSTEN
			2022	2022
			x € 1.000	x € 1.000
P502014	5	Roadmap Informatievoorziening 2017-2021	650	-
	10	Projecten facilitair 2020/2021 ev.	50	-
	5	Implementatie e-HRM 2022/2023	363	-
PROGRAMMA BESTUUR EN ORGANISATIE			1.063	-

Financiële begroting

2022

waterschap
limburg

4 Financiële begroting

4.1 Samenvatting

In deze paragraaf geven we op hoofdlijnen het resultaat van de exploitatie, de investeringen en de tarieven weer en lichten ze kort toe.

Exploitatie

De begroting kan op basis van de netto kosten per programma als volgt worden weergegeven.

Programma		2022 Begroting
Hoogwaterbescherming Maasvallei		14.065.200
Klimaatadaptatie		58.622.700
Waterkwaliteit en ecologie		4.785.700
Zuiveren en waterketen		80.197.600
Crisisbeheersing		2.937.700
Bestuur en organisatie		12.095.600
Programmatotaal		172.704.500
Onvoorzien WL	+	385.600
Onvoorzien WBL	+	96.400
Duurzaamheid en innovatie	+	800.000
Goodwill toetreders BsGW	-/-	14.100
Overheadcomponent vergoeding HWBP	-/-	306.500
Dividend Nederlandse Waterschapsbank NV	-/-	1.828.000
Totaal netto kosten		171.837.900
Opbrengst waterschapsbelastingen, inclusief kwijtschelding en oninbaarverklaringen		166.462.900
Exploitatieresultaat		-5.375.000

Voor een nadere toelichting op de programma's verwijzen we naar hoofdstuk 3.

Aangezien in deze begroting de verschillen ten opzichte van 2022 op kostensoortenniveau worden verklaard kan het gecombineerde resultaat van de begroting volgens de indeling van de kostensoorten als volgt worden weergegeven.

Kosten / Opbrengsten	2022 Begroting
Kosten	181.150.700
Opbrengsten	175.775.700
Exploitatieresultaat	-5.375.000

Voor een uitgebreide toelichting op de kosten en opbrengsten wordt verwezen naar hoofdstuk 4.4.

De opbrengsten zijn inclusief de heffingsopbrengsten, waarbij voor 2022 rekening is gehouden met een stijging van de gemiddelde opbrengstontwikkeling met 4,40% voor beide taken. Dit is 0,40% hoger dan het stijgingspercentage 2022 zoals opgenomen in de kadernota 2022-2027.

In 2022 is sprake van een exploitatietekort van € 5.375.000. Om een sluitende begroting te presenteren en om invulling te geven aan het gewenste tarievenbeleid door het bestuur voor de komende jaren, voor 2022 voorgesteld € 2.540.000 te onttrekken aan de 'egalisereserve ontwikkeling waterschapslasten zuiveringsheffing' en € 2.835.000 te onttrekken aan de 'egalisereserve ontwikkeling waterschapslasten watersysteemheffing'.

Investeringsen

De netto investeringsuitgaven in de begroting 2022 bedragen € 40.895.000.

Programma	2022 Begroting
Hoogwaterbescherming Maasvallei	16.040.000
Klimaatadaptie	30.407.000
Waterkwaliteit en ecologie	362.000
Zuiveren en waterketen	-
Crisisbeheersing	229.000
Bestuur en organisatie	1.063.000
Totaal netto investeringsuitgaven	48.101.000
Risicoprofiel realisatie	-7.206.000
Totaal netto investeringsuitgaven inclusief risicoprofiel	40.895.000

De investeringsuitgaven van het Programma Hoogwaterbescherming Maasvallei hebben betrekking op de bijdrage in de kosten van het 'Hoogwaterbeschermingsprogramma' (HWBP), uitvoering 'HWBP Noord- en Midden-Limburg' inclusief Lob van Gennep en de veiligheidstoetsing waterkeringen.

De investeringsprojecten van het Programma Klimaatadaptie zijn voor het merendeel gebaseerd op het 'Waterbeheerplan 2022-2027'. Ook is rekening gehouden met de inspanningsverplichtingen zoals opgenomen in de Europese Kaderrichtlijn Water, Waterbeleid 21^e eeuw (WB21), het Nationaal Bestuursakkoord Water (NBW), de Vierde Nota Waterhuishouding (NW4) en het Provinciaal Omgevingsplan Limburg (POL).

De investeringen van het Programma Waterkwaliteit en ecologie hebben betrekking op de actievare rol bij innovatie maatregelen en de implementatie van het soortenbeleid.

De investeringsprojecten van het Programma Zuiveren en waterketen maken onderdeel uit van de begroting van het Waterschapsbedrijf Limburg.

De investeringsuitgaven van het Programma Crisisbeheersing hebben betrekking op de vervanging van pompen voor de hoogwaterbestrijding en de sterkteberekeningen van dijken.

De investeringen van het Programma Bestuur en organisatie hebben betrekking op de roadmap informatievoorziening, facilitaire projecten en de implementatie van het e-HRM systeem.

De investeringsuitgaven en -inkomsten in de begroting zijn probabilistisch geraamd. Dit betekent dat in de raming rekening is gehouden met risico's, kansen en onzekerheden waardoor de investeringsuitgaven en -inkomsten vallen binnen een bepaalde bandbreedte. Hierdoor kunnen raming en realisatie van elkaar afwijken.

De uitgaven en inkomsten van de individuele investeringsprojecten, gerubriceerd per programma, zijn opgenomen in het investeringsoverzicht dat integraal deel uitmaakt van de begroting (zie investeringslijst, bijlage J). Ter bevordering van de inzichtelijkheid van het investeringsoverzicht is de splitsing van de investeringsbedragen in de realisatie tot en met 2021 en de verwachting voor 2022 tot en met 2028 weergegeven.

Tarieven

De tarieven 2022 kunnen als volgt worden weergegeven. Voor een uitgebreide toelichting wordt verwezen naar hoofdstuk 4.8.

Categorie	Watersysteem-beheer	Zuiverings-beheer	Verontreinigings-heffing
<i>Ongebouwd (per hectare):</i>			
Openbare landwegen	278,70	-	-
Overig ongebouwd	55,74	-	-
<i>Natuur (per hectare)</i>			
Gebouwd (percentage van WOZ-waarde)	0,0256%	-	-
Ingezetenen (per wooneenheid)	68,08	-	-
Zuiveringsheffing (per heffingseenheid)	-	56,02	-
Verontreinigingsheffing (per heffingseenheid)	-	-	56,02

Onderstaand worden de tarieven 2021 en 2022 weergegeven.

Categorie	Tarief	
	2021	2022
Watersysteembeheer		
<i>Ongebouwd (per hectare):</i>		
Openbare landwegen	276,20	278,70
Overig ongebouwd	55,24	55,74
<i>Natuur (per hectare)</i>		
Gebouwd (percentage van WOZ-waarde)	0,0263%	0,0256%
Ingezetenen (per wooneenheid)	66,86	68,08
Zuiveringsbeheer		
Zuiveringsheffing (per heffingseenheid)	52,79	56,02
Verontreinigingsheffing		
Verontreinigingsheffing (per heffingseenheid)	52,79	56,02

De ontwikkeling van de lastendruk komt nagenoeg overeen met de eerdere prognoses.

Kengetallen

Financiële kengetallen dragen bij aan het vormen van een beeld van de financiële situatie van het waterschap. Een kengetal is een ratio of verhoudingsgetal tussen twee grootheden. Kengetallen op zichzelf zijn geen sturingsinstrument. De trend die uit de ontwikkeling van de kengetallen blijkt kan worden gebruikt om te sturen op het moment dat de trend een bepaalde kant uit gaat die niet gewenst is.

Meerdere kengetallen zijn in overweging genomen en op hun waarde beoordeeld. De hierna opgenomen kengetallen zijn het resultaat van diverse overleggen met het bestuur. Op hoofdlijnen kan een onderscheid worden gemaakt in kengetallen gebaseerd op de balans (weerstandsvermogen, financiering), exploitatie of een mix daarvan (netto schuldquote). Daar waar volgens toezichthouders al snel te grote risico's worden gelopen, heeft de wetgever zelf normen/kengetallen in de wet opgenomen. Die vormen een vast onderdeel van de begroting en jaarrekening.

De hierna opgenomen kengetallen zijn berekend voor Waterschap Limburg inclusief Waterschapsbedrijf Limburg.

Kengetal/indicator (ind. Wbl)	Meerjarenbegroting 2022-2027							
	JR 2020	Begroting 2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Netto schuldquote	268%	311%	314%	322%	328%	336%	343%	346%
Solvabiliteit *	113% (JR 2019 114%)	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
Rentelasten t.o.v. vaste activa	1,43%	1,32%	1,16%	1,11%	1,07%	1,03%	1,01%	1,08%
Aflossingen : afschrijvingen	1 : 1,43	1 : 1,44	1 : 1,41	1 : 1,29	1 : 1,18	1 : 1,13	1 : 1,06	1 : 1,02
Kapitaallasten t.o.v. bruto exploitatieomvang	28,72%	27,6%	26,3%	26,6%	26,6%	27,0%	26,7%	26,9%
Renterisico norm	€ 48.330.000 (norm € 48.835.000)	€ 45.648.000 (norm € 51.981.000)	€ 46.378.000 (norm € 56.239.000)	€ 34.614.000 (norm € 57.834.000)	€ 38.322.000 (norm € 58.623.000)	€ 41.497.000 (norm € 59.746.000)	€ 44.262.000 (norm € 60.696.000)	€ 47.231.000 (norm € 62.282.000)

*de solvabiliteit bepalen we op basis van de balans bij de jaarrekeningen. Bij de begroting worden niet alle onderdelen van de balans opgesteld, alleen de voorgeschreven. We vermelden daarom alleen de waardes van de jaarrekeningen.

4.2 Investeringskrediet

In hoofdstuk 3 zijn per programma de jaargebonden investeringsuitgaven en -inkomsten voor 2022 getotaliseerd weergegeven. Voor de specificatie, per individueel investeringsproject, wordt verwezen naar de investeringslijst, Bijlage J.

Naast de jaarlijkse uitgaven en inkomsten zijn in de investeringslijst per investeringsproject ook de beschikbaar gestelde kredieten opgenomen. Immers, een krediet is noodzakelijk om gelegitimeerd uitgaven van investeringsprojecten te mogen doen. Omdat deze uitgaven over meerdere jaren kunnen worden verantwoord, zijn kredieten dan ook jaaroverschrijdend.

In de 'Verordening ex artikel 108 beleids- en verantwoordingfunctie Waterschap Limburg' (art. 6 en 7) is de procedure voor de autorisatie van investeringskredieten opgenomen en kan voor 2021 als volgt worden weergegeven:

1. Bij de vaststelling van de programmabegroting wordt door het algemeen bestuur per programma een krediet gevoteerd (voor toelichting zie volgende alinea); kredietvoting geldt dan ook per programma.
2. De kredietverlening van een individueel investeringsproject binnen een programma is de verantwoordelijkheid van het dagelijks bestuur; kredietverlening geldt per individueel project.
3. Over de door het dagelijks bestuur verleende kredieten wordt in de voorjaars- en najaarsrapportage evenals de jaarrekening gerapporteerd aan het algemeen bestuur.
4. In de jaarrekening wordt door het algemeen bestuur het saldo van het gevoteerde krediet per programma ingetrokken. Dit saldo betreft de niet door het dagelijks bestuur verleende kredieten.

In de investeringslijst zijn de investeringsuitgaven- en inkomsten over de jaren 2022 tot en met 2028 opgenomen. Verder zijn in het kader van de leesbaarheid ook nog de investeringsuitgaven en -inkomsten van de realisatie tot en met juli 2021 weergegeven. De in het begrotingsjaar beschikbaar te stellen kredieten zijn gebaseerd op basis van ervaringscijfers van de afgelopen jaren. Omdat hierdoor sprake is van een inschatting dient het te voteren krediet te worden beschouwd als een raamkrediet.

Kredietvoting per programma 2022:

- Voor het Programma Hoogwaterbescherming Maasvallei is de inschatting dat een kredietvoting van € 10.400.000 noodzakelijk is, waarvan € 10.100.000 voor de solidariteitsbijdrage 2022 aan het landelijke Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP).
- Binnen het programma klimaatadaptie wordt gestart met de uitvoering van investeringsprojecten waarvoor nog geen krediet beschikbaar is. Om de uitgaven in 2022 en komende jaren van deze projecten te kunnen verantwoorden is € 38.300.000 kredietvoting noodzakelijk:
€ 17.000.000 voor beekherstel, € 1.730.000 voor verdrogingsbestrijding, € 12.250.000 voor wateroverlast, € 6.670.000 voor vervanging en aanpassing assets en € 650.000 voor overige projecten. De kredietvoting is berekend op basis van de beschikbare kredieten, afgezet tegen de verwachte uitgaven, zie de investeringslijst (bijlage J) .

- Voor het Programma Waterkwaliteit en ecologie is een kredietvoting noodzakelijk van € 250.000.
- Voor het Programma Zuiveren en waterketen is geen kredietvoting noodzakelijk.
- Voor het Programma Crisisbeheersing is een kredietvoting noodzakelijk van € 250.000.
- Voor het Programma Bestuur en organisatie is een kredietvoting noodzakelijk van € 700.000.

Schematisch kan de autorisatieprocedure van investeringskredieten als volgt worden weergegeven.

4.3 Kostendrager/kostentoerekening/dekkingsmiddelen

In dit hoofdstuk wordt de begroting naar kostendrager (lees: taak) weergegeven. Het waterschap kent twee kostendragers, te weten het watersysteembeheer en het zuiveringsbeheer.

Watersysteembeheer

Het watersysteembeheer bevat de kosten van het waterkwantiteitsbeheer, het waterkeringsbeheer, het passieve kwaliteitsbeheer (verbeteringen van de waterkwaliteit in de diverse waterlichamen) en een deel van de kosten voor de aanslagoplegging en invordering van de belastingopbrengsten. De kosten worden betaald door inwoners en eigenaren van gebouwde en ongebouwde onroerende zaken en natuurterreinen.

Zuiveringsbeheer

Het zuiveringsbeheer bevat de kosten voor het zuiveren en transporteren van afvalwater en de verwerking van het zuiveringsslib. Deze taak wordt uitgevoerd door het Waterschapsbedrijf Limburg. Ook het zuiveringsbeheer bevat een deel van de kosten voor de aanslagoplegging en invordering van de belastingopbrengsten. Verder wordt een gedeelte van de kosten van eigen plannen, bestuur, externe communicatie en vergunningverlening en handhaving van de Wvo, uitgevoerd door Waterschap Limburg, tot het zuiveringsbeheer gerekend. De kosten van het zuiveringsbeheer worden opgebracht door zowel huishoudens als bedrijven op basis van het aantal vervuilingseenheden.

De wijze van toerekening van de kosten naar de beide kostendragers wordt onderstaand kort toegelicht en per kostendrager wordt een toelichting gegeven op de dekking van deze kosten; de 'dekkingsmiddelen'.

Kostentoerekening

De principes die gehanteerd zijn bij de kostentoerekening bepalen hoe de kosten worden toegerekend aan de uiteindelijke kostendragers. De kostendragers vormen de basis voor de opbrengst waterschapslasten. Omdat de kostentoerekening van groot belang kan zijn op de hoogte van de belastingtarieven en bestuurlijke aandacht vergt, is in de voorschriften opgenomen dat hier in de begroting expliciet aandacht aan dient te worden geschonken.

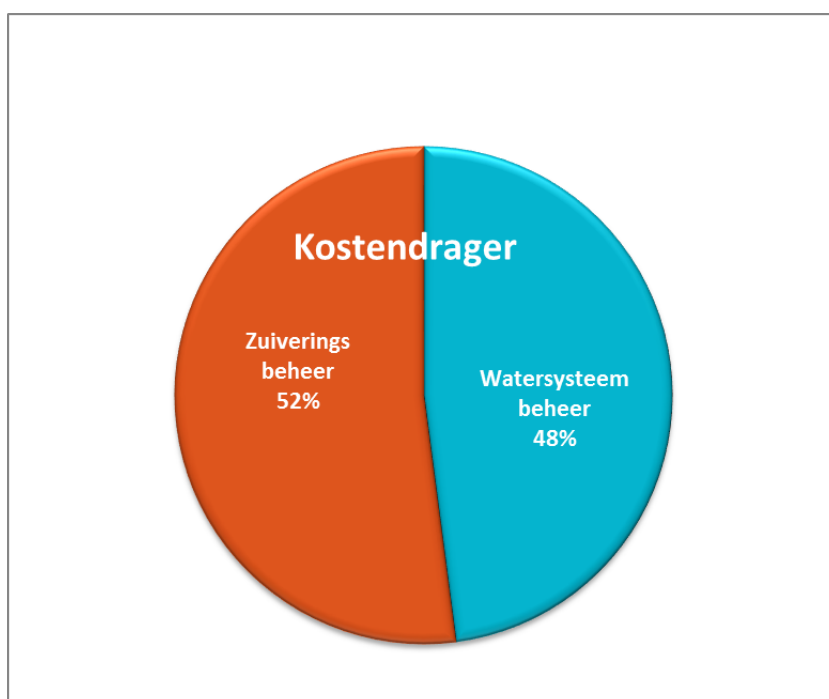
De interne kosten worden toegerekend op basis van bedrijfseconomische principes. Alle indirecte kosten worden doorberekend naar de producten die deel uitmaken van programma's en onderdeel uitmaken van de taak watersysteembeheer en/of zuiveringsbeheer. Een uitgebreide toelichting op de kostentoerekening is opgenomen in bijlage G.

De kosten van het zuiveringsbeheer bestaan uit de bijdrage aan het WBL en het aandeel van het zuiveringsbeheer van de aan BsGW te betalen bijdragen. Verder bestaan de kosten van het zuiveringsbeheer uit een gedeelte van de kosten van eigen plannen (samenwerking in de afvalwaterketen), bestuur, externe communicatie en vergunningverlening en handhaving. De overige kosten van de waterschapsbegroting zijn toegerekend aan het watersysteembeheer.

Kostendrager

Het resultaat van de bovengenoemde kostentoerekening naar de kostendragers kan volgens de programma-indeling voor 2022 als volgt worden weergegeven:

Programma	Totaal	Kostendrager	
		Watersysteem beheer	Zuiverings beheer
Hoogwaterbescherming Maasvallei	14.065.200	14.065.200	-
Klimaatadaptatie	58.622.700	54.793.700	3.829.000
Waterkwaliteit en ecologie	4.785.700	4.872.200	-86.500
Zuiveren en waterketen	80.197.600	73.100	80.124.500
Crisisbeheersing	2.937.700	2.937.700	-
Bestuur en Organisatie	12.095.600	7.219.000	4.876.600
Programmatotaal	172.704.500	83.960.900	88.743.600
Onvoorzien WL	+ 385.600	385.600	-
Onvoorzien WBL	+ 96.400	-	96.400
Duurzaamheid en innovatie	+ 800.000	800.000	-
Goodwill toetreders BsGW	-/- 14.100	9.200	4.900
Overheadcomponent vergoeding HWBF/-	306.500	306.500	-
Dividend Nederlandse Waterschapsbank NV	-/- 1.828.000	1.828.000	-
Totaal netto kosten	171.837.900	83.002.800	88.835.100

Voor een nadere opbouw van de programma's met bijbehorende beleidsproducten wordt verwezen naar bijlage F.

Dekkingsmiddelen

De netto kosten per kostendrager worden gedekt door de opbrengst waterschapsbelastingen en de onttrekkingen aan de egalisatiereserves ontwikkeling waterschapslasten en bestemmingsreserves, ook wel dekkingsmiddelen genoemd. Onder de dekkingsmiddelen worden ook de opbrengsten verantwoord die niet in het kader van bedrijfsprocessen worden gerealiseerd. De specificatie 2022 kan als volgt worden weergegeven:

Dekkingsmiddelen		Totaal	Kostendrager	
			Watersysteem beheer	Zuiverings beheer
Opbrengst waterschapsbelastingen	+	173.900.100	83.086.400	90.813.700
Correctie kwijtschelding	-/-	6.569.500	2.505.000	4.064.500
Correctie oninbaarheid	-/-	867.700	413.600	454.100
Onttrekking egalisatiereserve zuiveringsheffing	+	2.540.000	-	2.540.000
Onttrekking egalisatiereserve watersysteemheffing	+	2.835.000	2.835.000	-
Totaal dekkingsmiddelen		171.837.900	83.002.800	88.835.100

Opbrengst waterschapsbelastingen

Voor een toelichting op de opbrengst waterschapsbelastingen, inclusief kwijtschelding en oninbaarverklaringen wordt verwezen naar hoofdstuk 4.4.

Onttrekking / toevoeging aan reserves

Om uitvoering te geven aan het gewenste tarievenbeleid is € 2.540.000 onttrokken aan de 'egalisatiereserve ontwikkeling waterschapslasten zuiveringsheffing' en € 2.835.000 aan de 'egalisatiereserve ontwikkeling waterschapslasten watersysteemheffing'.

4.4 Begroting naar kosten en opbrengsten

Naast de programmabegroting blijft de begroting naar kostensoorten een verplichting. De begroting naar kosten- en opbrengstensoorten is ingedeeld volgens de voorgeschreven groepen van kosten en opbrengsten.

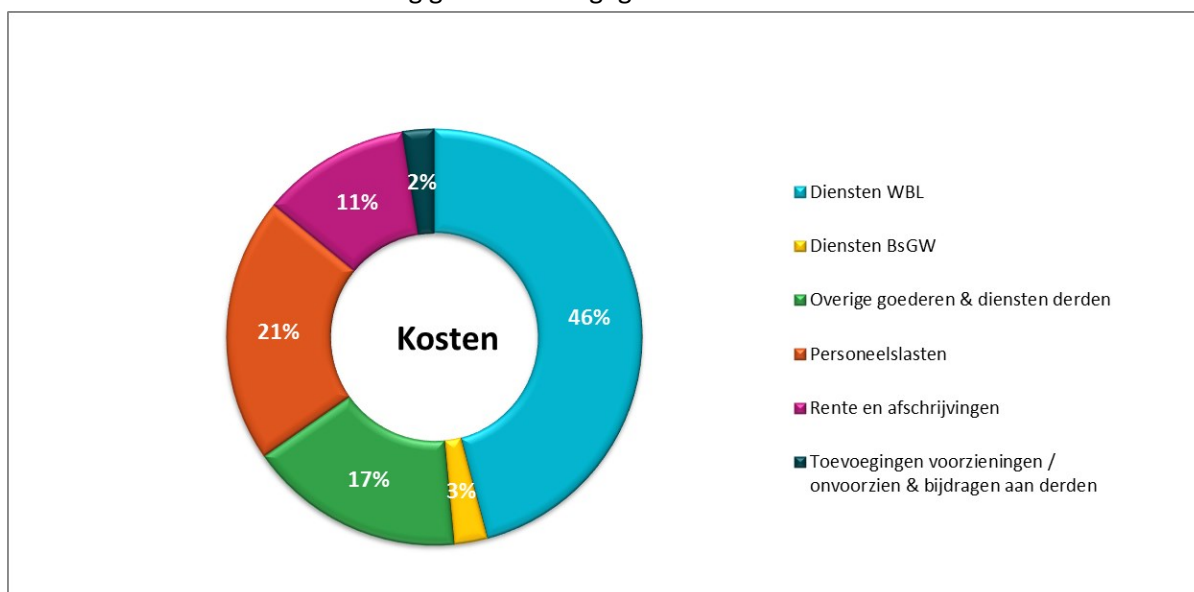
Kosten	2020 Jaarrekening	2021 Gewijzigde begroting	2022 Begroting
4101 Externe rentelasten	3.135.751	3.088.300	3.067.200
4103 Afschrijvingen van activa	14.669.084	15.729.900	17.136.800
4104 Afschrijvingen van boekverliezen	130.041	-	-
41 Rente en afschrijvingen	17.934.876	18.818.200	20.204.000
4201 Salarissen huidig personeel en bestuurders	21.155.875	25.808.420	29.666.200
4202 Sociale premies	6.195.805	7.558.330	8.756.400
4204 Overige personeelslasten	967.276	1.201.490	1.098.000
4205 Personeel van derden	1.434.540	1.503.980	1.405.400
4206 Uitkeringen voormalig personeel en bestuurders	141.387	179.500	42.900
42 Personeelslasten	29.894.883	36.251.720	40.968.900
4301 Duurzame gebruiksgoederen	168.158	291.100	270.500
4302 Overige gebruiks- en verbruiksgoederen	702.275	815.600	871.900
4303 Energie	290.211	292.000	269.100
4304 Huren en rechten	1.012.205	1.022.300	1.041.200
4305 Leasebetalingen operationele lease	1.036.425	1.020.000	1.020.000
4307 Verzekeringen	468.889	469.900	499.900
4308 Belastingen	62.526	61.600	62.000
4309 Onderhoud door derden	10.554.787	12.136.053	15.164.900
4310 Overige diensten door derden	11.557.329	12.702.727	12.647.800
4310 Overige diensten door derden WBL	74.558.620	76.531.100	79.984.400
4310 Overige diensten door derden BsGW	4.506.242	4.385.700	4.380.900
43 Goederen en diensten van derden	104.917.667	109.728.080	116.212.600
4401 Bijdragen aan bedrijven	-	200.000	-
4402 Bijdragen aan het Rijk	511.184	515.000	11.200
4403 Bijdragen aan openbare lichamen	1.864.737	209.700	609.700
4404 Bijdragen aan overigen	163.594	132.000	132.000
44 Bijdragen aan derden	2.539.515	1.056.700	752.900
4501 Toevoegingen aan voorzieningen	2.198.109	1.628.300	1.826.700
4502 Onvoorzien	-	1.192.700	385.600
4502 Duurzaamheid en innovatie	-	758.900	800.000
45 Toevoegingen voorzieningen / onvoorzien	2.198.109	3.579.900	3.012.300
Totaal kosten	157.485.050	169.434.600	181.150.700

Opbrengsten	2020 Jaarrekening	2021 Gewijzigde begroting	2022 Begroting
8101 Externe rentebaten	118.674	35.000	15.000
8103 Dividenden en bonusuitkeringen	2.514.060	2.056.900	1.828.000
81 Financiële baten	2.632.734	2.091.900	1.843.000
8201 Baten in verband met salarissen en sociale lasten	254.938	72.800	74.300
8202 Uitlening van personeel	414.868	214.700	216.300
82 Personele baten	669.806	287.500	290.600
8301 Verkoop van grond	69.473	75.000	75.000
8302 Verkoop van duurzame goederen	368.639	9.200	9.200
8303 Verkoop van overige goederen	-	-	-
8304 Opbrengst uit grond en water	85.766	43.900	43.900
8306 Diensten voor derden	459.299	448.700	502.500
83 Goederen en diensten aan derden	983.177	576.800	630.600
8402 Bijdragen van het Rijk	58.891	-	-
8403 Bijdragen van provincies	364.379	-	-
8404 Bijdragen van overige openbare lichamen	406.357	240.700	381.800
8405 Bijdragen van overigen	358.075	280.900	280.900
84 Bijdragen van derden	1.187.702	521.600	662.700
8501 Opbrengst watersysteemheffing gebouwd	37.263.022	38.862.600	39.888.400
8502 Opbrengst watersysteemheffing ingezetenen	31.762.442	33.395.600	34.243.300
8503 Opbrengst watersysteemheffing ongebouwd	7.409.661	8.218.200	8.374.400
8504 Opbrengst watersysteemheffing natuur	209.742	201.000	188.200
8505 Opbrengst verontreinigingsheffing	444.754	422.300	392.100
8506 Opbrengst zuiveringsheffing bedrijven	24.529.273	24.230.600	25.433.100
8507 Opbrengst zuiveringsheffing huishoudens	60.889.078	61.282.100	65.380.600
8508 Oninbaarverklaringen	-738.877	-831.000	-867.700
8509 Kwijtscheldingen	-5.817.760	-6.240.500	-6.569.500
85 Waterschapsbelastingen	155.951.335	159.540.900	166.462.900
8601 Onttrekkingen aan voorzieningen	256.418	-	-
8602 Geactiveerde lasten	1.936.668	4.249.900	5.885.900
86 Interne verrekeningen	2.193.086	4.249.900	5.885.900
Totaal opbrengsten	163.617.840	167.268.600	175.775.700
Exploitatieresultaat:	6.132.790	-2.166.000	-5.375.000
Negatief exploitatieresultaat dekken uit reserves	-	2.166.000	5.375.000
Positief exploitatieresultaat toevoegen aan reserves	6.132.790	-	-

Volgens de BBVW (lees: voorschriften) hebben de kostensoorten informatieve waarde voor het algemeen bestuur waardoor een toelichting hierop niet verplicht is. Omdat een toelichting op kostensoorten het inzicht voor de besluitvorming ten goede komt wordt dit echter wel gedaan. Op hoofdlijnen wordt per kostensoort de Begroting 2022 toegelicht en worden de mutaties van de Begroting 2022 versus de gewijzigde Begroting 2021 (afgerond op duizendtallen) geanalyseerd.

Toelichting op kosten

Onderstaand is de kostenverdeling grafisch weergegeven:

Rente en afschrijvingen

Voor rente en afschrijving (kapitaallasten) is € 20.204.000 begroot, waarvan € 3.067.200 rente en € 17.136.800 afschrijvingen. De kapitaallasten hebben vooral betrekking op investeringen in materiële activa.

De netto investeringen 2022 van € 40.895.000 zijn hoofdzakelijk het gevolg van de invulling van onze wateropgave volgens 'Waterbeheerplan 2022-2027'. Onze investeringen in de waterveiligheid waaronder uitvoering geven aan het Hoogwaterbeschermingsprogramma, nemen ook een prominente plaats in. Ook de jaarlijkse bijdrage aan de landelijke subsidiepot van het HWBP heeft een belangrijk effect op de hoogte van het investeringsniveau.

Investeringen worden in principe gefinancierd met langlopende geldleningen. Het doen van investeringen is onlosmakelijk verbonden met het hebben van een financieringsbehoefte. De kapitaallasten worden verdeeld over de relevante producten die ten grondslag liggen aan de investeringen. Het beleid betreffende de financiering wordt in paragraaf 4.5.5 nader toegelicht.

2022 versus 2021

De kapitaallasten nemen toe met € 1.385.800. De externe rente is ondanks het investeringsniveau 2022 licht gedaald. Dit is een direct gevolg van een hogere liquiditeit waardoor we op een later moment kunnen gaan lenen voor de financiering van investeringen. De afschrijvingen nemen toe met

€ 1.406.900 als gevolg van het investeringsniveau 2022 en de structurele doorwerking van de investeringen 2021.

Personeelslasten

Tot de personeelslasten van € 40.968.900 behoren alle lasten van het huidige en voormalige bestuur en personeel. Hiertoe worden gerekend: het salaris met vaste toelagen, de uitkeringen en pensioenen inclusief de daarop betrekking hebbende sociale premies. Ook de uitgaven die voortvloeien uit diverse vergoedingsregelingen en de kosten voor de tijdelijke inhuur van personeel worden tot deze kostensoort gerekend.

De huidige cao werken voor waterschappen heeft een looptijd van 1 januari 2021 tot 1 januari 2022. Vooruitlopend op een nieuwe CAO is voor 2022 rekening gehouden met een indexering op de loonkosten van 3%. Uit deze indexering moeten zowel de gewijzigde primaire als secundaire arbeidsvoorwaarden bekostigd worden omdat de uitwerking van de nieuwe cao ten tijde van de voorbereiding van deze begroting nog niet bekend is. Bij primaire arbeidsvoorwaarden gaat het bijvoorbeeld om stijging van het brutoloon of Individueel Keuze Budget. Bij secundaire arbeidsvoorwaarden gaat het bijvoorbeeld om vitaliteitsregelingen, persoonsgebonden opleidingsbudgetten, thuiswerkvergoedingen, reiskostenvergoedingen enzovoort.

De formatie stijgt tot 397,98 fte (2021 oorspronkelijk 335,6 fte). Enerzijds als gevolg van het vervangen van structurele inhuur door vast personeel vanwege redenen zoals continuïteit, kennisborging en financieel. Anderzijds vanwege invulling van de ontwikkelingen en versterking van de organisatie zoals aangegeven in de kadernota 2022-2027. Ook is rekening gehouden met tijdelijke extra formatie waarvoor de structurele ruimte de komende jaren wordt vrijgemaakt door de transformatie van vrij komende formatie/vacatureruimte. De in- en uitstroom en de beoogde (door)ontwikkeling van de organisatie sluiten niet altijd naadloos op elkaar aan. In die gevallen maken we gebruik van de post organisatieontwikkeling en mobiliteit. In 2020 was het budget daarvoor tijdelijk verhoogd met € 800.000 per jaar die vanaf 2024 wordt afgebouwd tot € 0 in 2028.

2022 versus 2021

De personeelslasten nemen toe met € 4.717.000. Dit wordt met name veroorzaakt door de toename van het aantal fte's en de daaraan gerelateerde posten. Verder zijn de posten voor overige personeelslasten en personeel van derden verlaagd ter dekking van enerzijds kosten van tijdelijke formatie en anderzijds de vervanging van structurele inhuur door eigen vaste formatie.

De kosten van uitkeringen aan voormalige bestuurders en personeel zijn lager omdat de onderliggende uitvoeringsregelingen een aflopend karakter hebben.

Goederen en diensten van derden

Voor de diensten van derden wordt € 116.212.600 begroot dat als volgt is samengesteld:

- de bijdrage in de kosten van het WBL zijn € 79.984.400 en van de BsGW € 4.380.900. In bijlage F zijn de bijdragen onderverdeeld naar de beleidsproducten, conform de vastgestelde begrotingen 2022 van de beide organisaties.

- de resterende kosten van € 31.847.300 hebben betrekking op 'onderhoud door derden', zoals onderhoud van waterlopen en -keringen, software en bedrijfspanden. Verder hebben deze kosten betrekking op 'overige diensten door derden' zoals de juridische, financiële en technische advisering derden, contributies, lidmaatschappen, bijdragen aan verenigingen - zoals Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer (STOWA), de Unie van Waterschappen - en de bijdrage aan Het Waterschapshuis (HWH) en het Gegevenshuis.

2022 versus 2021

De kosten van 'goederen en diensten van derden' nemen toe met € 6.485.000:

- de bijdrage aan het WBL neemt toe met € 3.453.000. De bijdrage aan de BsGW daarentegen is licht afgenomen met € 5.000. Zie paragraaf 5.6 en 5.7 voor een nadere toelichting.
- de resterende kosten zijn toegenomen met € 3.027.000 waarvan veruit het grootste gedeelte betrekking heeft op de verhoging van de budgetten voor de bestrijding van exoten en in het bijzonder de Grote Waternavel. Hiervoor is in totaal € 1.800.000 extra opgenomen waarvan € 600.000 structureel en incidenteel € 1.200.000. Ook de onderhoudsbudgetten voor baggeren, profielen van watergangen, data en software zijn structureel gestegen. Daarnaast zijn in 2022 meerdere incidentele budgetten opgenomen voor onder andere de doorontwikkeling van de Centrale Regiekamer als informatieknooppunt, een monitoringsbeleidsplan, een droogtebestrijdingsplan en maatregelen ter versterking van de interne controle en beheersing. Een en ander overeenkomstig de Kadernota 2022-2027. Het incidentele budget voor het project data-op-orde (2021: € 575.000) is per 2022 vervallen.

Bijdragen aan derden

Totaal is € 752.900 begroot en is lager dan in voorgaande jaren. Dit komt omdat een aantal incidentele posten van aanzienlijke omvang met ingang van 2022 zijn vervallen. We noemen de stimuleringsregeling maatregelen in de landbouw in het kader van klimaatadaptatie (€ 200.000 periode 2019-2021) en de cofinanciering POP3 door ons waterschap voor pijler 2 'categorie niet productief water' (€ 503.800 p.j. periode 2018-2021). Daartegenover staat dat voor de periode 2022-2024 incidentele budgetten zijn geraamd met als doel stimulering van afkoppelen van hemelwaterafvoeren op de riolering. Voor 2022 gaat het om een bedrag van € 400.000.

Verder heeft € 148.900 betrekking op de bijdrage aan Deltaprogramma Maas, € 60.800 is opgenomen om via co-creatie proactief te participeren in ruimtelijke ontwikkelingen, € 25.000 voor het sponsorbeleid en € 100.000 voor de samenwerking in het programmabureau KRW/Delta Hoge Zandgronden (DHZ), € 7.000 voor de bijdrage Droppie Water en € 11.200 als jaarlijkse bijdrage voor uitvoeringsorganisatie opgericht door waterschappen en gemeenten voor het toezicht op Glastuinbouwbedrijven.

2022 versus 2021

De kosten zijn ten opzichte van 2021 afgenomen met € 304.000. Dit wordt veroorzaakt door de wijzigingen in de incidentele budgetten zoals hiervoor beschreven.

Toevoegingen voorzieningen/onvoorzien

Voor toevoegingen aan voorzieningen is een bedrag van € 1.826.700 begroot.

Het betreft de toevoegingen aan:

- de voorziening persoonsgebonden basisbudget (PBB) € 534.000,
- de voorziening onderhoud waterkeringen € 1.275.200,
- de voorziening onderhoud ECI-waterkrachtcentrale Roermond € 13.000, en
- de voorziening hoogwaterloods Horst € 4.500.

Voor de dekking van onvoorziene uitgaven is € 385.600 opgenomen (0,4% van het begrotingstotaal exclusief WBL en BsGW).

Voor duurzaamheid en innovatie is structureel een bedrag van € 800.000 geraamd.

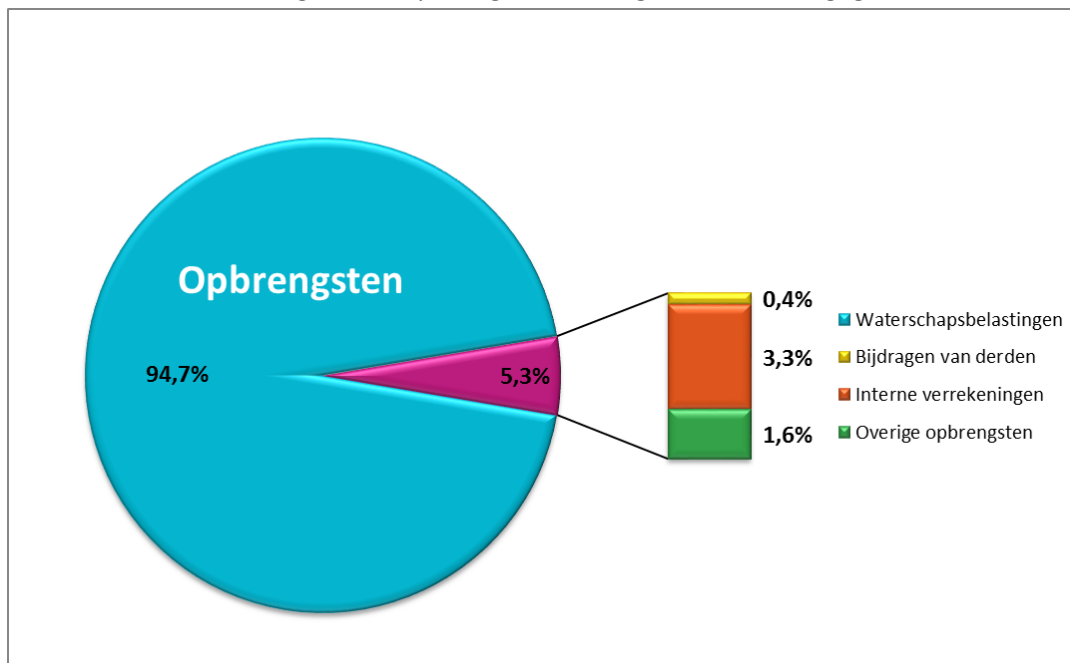
2022 versus 2021

De post ‘toevoeging aan voorzieningen’ is toegenomen met € 194.400 door de hogere storting in de voorziening PBB. Dit is enerzijds het gevolg van de afgesloten cao 2021 waarin is afgesproken om het bedrag per medewerker te verhogen (van € 5.000 naar € 6.000) en anderzijds vanwege de toename van het aantal medewerkers.

De post ‘onvoorzien’ neemt af met € 807.100, omdat in de gewijzigde begroting 2021 rekening gehouden is met het voordelige resultaat zoals opgenomen in de ‘Voorjaarsrapportage 2021’ van WL.

Toelichting op opbrengsten

Grafisch kan de verdeling van de opbrengsten als volgt worden weergegeven:

Financiële baten

De financiële baten van € 1.843.000 bestaan uit externe rentebaten als gevolg van de negatieve rente op kasgeldleningen groot € 15.000 en een dividenduitkering van € 1.828.000 van de NWB-bank. De interne renteopbrengsten zijn in verband met een rentepercentage van 0% nihil.

2022 versus 2021

De daling ten opzichte van 2021 komt voornamelijk doordat de dividenduitkering 2021 een incidentele component in zich had van € 229.000 die in 2022 weer is komen te vervallen. Daarnaast wordt een verdere afname (€ 10.000) van de externe rentebaten verwacht. Dit als gevolg van een positievere liquiditeitspositie in combinatie met het feit dat per 1 december 2021 een deel van de vlottende schuld (€ 30 miljoen) is geconsolideerd in een vaste geldlening. Dat betekent dat minder geprofiteerd wordt van korte financiering middels kasgeldleningen, die door de negatieve rente een rentopbrengst genereren.

Personele baten

De opbrengsten van € 290.600 hebben voor € 74.300 betrekking op bijdragen van de Uitkeringsinstantie voor Werknemers Verzekeringen (UWV). Het resterende deel ad € 216.300 wordt gegenereerd doordat een aantal medewerkers geheel of gedeeltelijk gedetacheerd zijn bij andere organisaties.

2021 versus 2020

De opbrengst is ten opzichte van 2021 nagenoeg gelijk gebleven.

Goederen en diensten aan derden

Van de opbrengsten ad € 630.600 heeft € 131.000 betrekking op een bijdrage van de BsGW in de kosten Basisregistratie Kadaster en € 181.900 op een bijdrage van de BsGW en het WBL in de kosten van Het Waterschapshuis, die beiden door het waterschap worden betaald. Verder is een bijdrage geraamd van € 109.200 voor de uitvoering van het waterakkoord met Waterschap Aa en Maas. Voor de provinciale bijdrage voor de controle van zwemwater is rekening gehouden met een bijdrage van € 80.400. Daarnaast worden opbrengsten verwacht vanwege verkoop van grond € 75.000, verkoopbaar afgeschreven materieel € 9.200 en de terug levering van elektriciteit door de ECI-waterkrachtcentrale € 43.900.

2022 versus 2021

De opbrengst is ten opzichte van 2021 toegenomen met € 54.000. Dit komt door stijging van het gedeelte van de bijdrage aan Het Waterschapshuis dat we kunnen doorrekenen aan de BsGW en WBL.

Bijdragen van derden

De bijdragen van € 662.700 hebben betrekking op de bijdrage in afvalwaterketen € 61.200 van het WBL, de vergoeding van de Landelijke Coördinatie Commissie Muskusrattenbestrijding (LCCM) voor de beverrattenbestrijding € 280.900 en de te ontvangen goodwill vanwege toetreding gemeente Mook en Middelaar tot de BsGW € 14.000. Tot slot is een raming van € 306.600 opgenomen voor de

vergoedingscomponent voor "lijn-overheadkosten" die onderdeel uitmaakt van het subsidiebedrag voor HWBP projecten. Een en ander als uitvloeisel van het transitieplan HWBP.

2022 versus 2021

De opbrengsten nemen toe met € 141.000. Dit is enerzijds het gevolg van de te ontvangen goodwill van gemeente Mook en Middelaar met ingang van 2022, en anderzijds een hoger geraamde bijdrage voor overheadkosten vanwege uitvoering van HWBP projecten.

Waterschapsbelastingen

De (bruto) opbrengst waterschapsbelastingen van € 173.900.100 is als volgt samengesteld:

Watersysteemheffing	
Gebouwd	39.888.400
Ingezetenen	34.243.300
Ongebouwd	8.374.400
Natuur	188.200
Verontreinigingsheffing	
Verontreinigingsheffing	392.100
Zuiveringsheffing	
Zuiveringsheffing bedrijven	25.433.100
Zuiveringsheffing huishoudens	65.380.600

Deze opbrengst wordt voor € 7.437.200 gecorrigeerd voor kwijtscheldingen en oninbaarverklaringen:

Correctie belastingopbrengsten	
Kwijtscheldingen	6.569.500
Oninbaarverklaringen	867.700

2021 versus 2020

De opbrengst waterschapsbelastingen is toegenomen met € 6.922.000.

De heffingen zijn toegenomen met € 7.287.700. Daarnaast is de post kwijtscheldingen en oninbaarverklaringen toegenomen met € 365.700 hetgeen een nadelig effect heeft op de belastingontwikkeling. Het percentage voor de oninbaarheid is niet gewijzigd.

Interne verrekeningen

De interne verrekeningen van € 5.885.900 hebben betrekking op het toerekenen van kosten naar investeringen. De uren van o.a. projectmanagers, projectleiders IPM, vakspecialisten ecologie, hydrologie, gegevensbeheer en onroerende zaken worden conform de 'nota activabeleid 2017' toegeschreven voor de tijd die direct aan een investeringsproject in het kader van het proces aanleg en verbetering is toe te rekenen. Daarnaast worden ook de salariskosten toegerekend van medewerkers die in vaste dienst zijn van het waterschap (programma waterkeringen) en werkzaamheden verrichten voor HWBP en prioritaire dijkversterking, en waarvoor we hiervoor een vergoeding van het landelijke HWBP ontvangen.

2022 versus 2021

De raming is toegenomen met € 1.336.000 omdat in de loop van 2021 om verschillende bedrijfseconomische redenen structurele inhuur op de projecten meer zijn gaan vervangen door eigen vast personeel. We zien daarom in onze begroting aan de ene kant een stijging van de personeelslasten, en aan de andere kant een stijging van de kosten die we kunnen doorberekenen naar projecten. De stijging vloeit met name voort uit de invulling van het transitieplan HWBP.

4.5 Overige paragrafen

4.5.1 Algemene ontwikkelingen en uitgangspunten

Het algemeen bestuur van Waterschap Limburg heeft op 7 juli 2021 de Kadernota 2022-2027 vastgesteld op basis waarvan de voorliggende begroting is opgesteld. In de begroting 2022 is met onderstaande interne en externe factoren rekening gehouden.

Onderdeel	Uitgangspunt 2022
Interne factoren	
Basis	<ul style="list-style-type: none"> • Jaarrekening 2020 WL • Begroting 2020 WL, inclusief de wijzigingen tot en met de AB-vergadering maart 2021 • Waterbeheersplan 2022-2027
Verplichte uitgaven	<ul style="list-style-type: none"> • Begroting WBL 2022 • Begroting BsGW 2022
Afschrijvingsmethodiek	
- Gebouwen	30 jaar
- Waterstaatkundige werken	30 jaar
- Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP)	30 jaar
- Civielbouwkundige werken	30 jaar
- Elektromechanische werken	15 jaar
- Inventaris	10 jaar
- Tractiemiddelen	≤ 10 jaar
- Hardware	≤ 5 jaar
- Immateriële activa	≤ 5 jaar
Oninbaarheid	0,50% van het belastingvolume
Onvoorzien	0,40% van het begrotingstotaal
Externe factoren	
Basis	<ul style="list-style-type: none"> • Waterschapswet artikel 77, 100 en 101 • Bepalingen Beleidsvoorbereiding en Verantwoording Waterschappen (BBVW) • Burgerlijk Wetboek BWII • EMU verplichtingen voor waterschappen
Kosten / Inflatie	2%
Personeelskosten	3%
Rente langlopende leningen	1,0%
Rente kortlopende leningen	0,0%
Rente reserves en voorzieningen	0,0%

4.5.2 Ontwikkelingen jaarschijf medio juli 2022 t.o.v. begroting 2022

Vanwege voortschrijdend inzicht tussen het moment van het opstellen van de voorliggende begroting en de eerder afgegeven indicatieve prognoses in onder andere de Kadernota, correspondeert de begroting 2022 niet volledig met de eerder afgegeven prognoses.

In onderstaand overzicht zijn de kosten en opbrengsten opgenomen die ten grondslag hebben gelegen aan de eerder afgegeven prognose voor 2022, afgezet tegen de actuele ramingen 2022.

Kosten / Opbrengsten	2022 Prognose medio juli '21	2022 Begroting
Kosten		
Rente en afschrijvingen	20.596.000	20.204.000
Personeelslasten	40.508.000	40.969.000
Goederen en diensten van derden	31.897.000	31.848.000
Goederen en diensten van derden WBL	79.984.000	79.984.000
Goederen en diensten van derden BsGW	4.381.000	4.381.000
Bijdragen aan derden	766.000	753.000
Toevoegingen voorzieningen / onvoorzien	3.460.000	3.012.000
Opbrengsten		
Financiële baten	1.863.000	1.843.000
Personele baten	172.000	291.000
Goederen en diensten aan derden	586.000	631.000
Bijdragen van derden	656.000	663.000
Verontreinigingsheffing	422.000	392.000
Kwijtschelding en oninbaar	-7.203.000	-7.437.000
Interne verrekeningen	5.735.000	5.885.000
Dekking uit best. res	5.037.000	5.375.000
Totale belastingvolume 2022	174.324.000	173.508.000

Ondanks het feit dat er op onderdelen verschillen en/of verschuivingen zijn opgetreden, is de afwijking (afgerond 0,5%) ten opzichte van eerdere prognoses, te verwaarlozen.

De lagere kosten van rente en afschrijvingen zijn onder andere het gevolg van het herijken van het uitvoeringsprogramma projecten vanuit verschillende invalshoeken. De personeelslasten zijn hoger dan geraamd doordat we meer structurele inhuur op projecten en voor reguliere werk, aan het vervangen zijn door eigen personeel. Dat betekent dat de kosten van eigen personeel toenemen terwijl aan de andere kant meer personeelskosten kunnen worden doorgerekend naar de investeringen (stijging interne verrekeningen) of andere exploitatiebudgetten voor diensten derden worden afgeramd. Daarnaast wordt een deel van de stijging gecompenseerd door hogere te verwachten personele baten vanwege het kunnen doorberekenen of ter beschikking stellen van personeel aan derden. Op grond van de meest recente prognoses van de BsGW is de stijging van kwijtschelding en oninbaar hoger dan we eerder vanuit waren gegaan. Tot slot hebben we de incidentele inzet van egalisatiereserve zuiveringsheffing gemaximaliseerd om de lastendrukstijging voor 2022 zoveel mogelijk te dempen.

4.5.3 De meerjarenraming 2022-2027 en de ontwikkeling van het belastingvolume

De meerjarenraming is de belangrijkste indicator om inzicht te krijgen in de ontwikkeling (trend) van de structurele lasten ten opzichte van de structurele baten en de daaruit voortvloeiende ontwikkeling van het belastingvolume watersysteem- en zuiveringsheffing. Anders gezegd, het geeft inzicht in de ontwikkeling van het 'financieel huishoudboekje' van het waterschap. De meerjarenraming is een momentopname en wordt op basis van voortschrijdend inzicht geactualiseerd en bijgesteld.

Op grond van de geactualiseerde meerjarenraming 2022-2027 is bij ongewijzigd beleid en gelijkblijvende omstandigheden, de meerjarige verwachte ontwikkeling als volgt.

Omschrijving	MEERJARENRAMING 2022-2027 (x € 1.000)						
	2022	2023	2024	2025	2026	2027	
<u>Lasten</u>							
41 Rente en afschrijving ¹	20.204	21.212	22.129	23.560	25.050	26.582	
42 Personeelslasten ²	40.969	42.212	43.060	43.993	45.253	46.755	
43 Goederen en diensten van derden ³	31.848	31.790	32.174	32.180	32.452	32.871	
Overige diensten door derden (Waterschapsbedrijf) ⁴	79.984	82.684	83.272	84.496	84.322	85.798	
Overige diensten door derden (BsGW) ⁴	4.381	4.481	4.584	4.689	4.796	4.910	
44 Bijdragen aan derden ⁵	753	903	507	361	365	369	
45 Toevoeging voorzieningen / onvoorzien	3.012	3.022	3.055	3.090	3.129	3.170	
TOTAAL LASTEN	181.151	186.304	188.781	192.369	195.367	200.455	
<u>Baten</u>							
81 Financiële baten	1.843	1.853	1.853	1.853	1.853	1.853	
82 Personele baten	291	133	136	139	143	146	
83 Goederen en diensten aan derden	631	631	637	643	650	657	
84 Bijdragen van derden	663	605	599	595	587	566	
85 Verontreinigingsheffing	392	392	392	392	392	392	
Kwijtschelding/Oninbaar	-7.437	-7.671	-7.764	-7.907	-8.006	-8.204	
86 Interne verrekeningen	5.885	5.885	6.035	6.216	6.403	6.595	
Inzet egalisatie- en bestemmingsreserves ⁶	5.375	3.272	1.577	888	-466	250	
TOTAAL BATEN	7.643	5.100	3.465	2.819	1.556	2.255	
TE DEKKEN UIT BELASTINGVOLUME HEFFINGEN	-173.508	-181.204	-185.316	-189.550	-193.811	-198.200	
Waarvan:	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Belastingvolume Watersysteemheffing	80.677	82.694	84.760	87.811	90.972	94.247	97.640
Δ % t.o.v. voorgaande jaar		2,5%	2,5%	3,6%	3,6%	3,6%	3,6%
Δ % t.o.v. 2021		2,5%	5,1%	8,8%	12,8%	16,8%	21,0%
Belastingvolume Zuiveringsheffing	85.513	90.814	96.444	97.505	98.578	99.564	100.560
Δ % t.o.v. voorgaande jaar		6,2%	6,2%	1,1%	1,1%	1,0%	1,0%
Δ % t.o.v. 2021		6,2%	12,8%	14,0%	15,3%	16,4%	17,6%
Totaal watersysteem-/zuiveringsheffing	166.190	173.508	181.204	185.316	189.550	193.811	198.200
Δ % t.o.v. voorgaande jaar		4,4%	4,4%	2,3%	2,3%	2,2%	2,3%
Δ % t.o.v. 2021		4,4%	9,0%	11,5%	14,1%	16,6%	19,3%

In de meerjarenraming is rekening houden met het opvoeren en vervallen van budgetten op grond van eerdere bestuurlijke besluitvorming. Belangrijke uitgangspunten voor de ontwikkeling van het belastingvolume zijn onder andere het wettelijk voorgeschreven structureel begrotingsevenwicht (eventueel op termijn) en de beschikbaarheid van egalisatiereserves.

In de voorliggende begroting is rekening gehouden met de ontwikkelingen geschetst in de kadernota 2022-2027. Er spelen nog andere ontwikkelingen met een behoorlijke impact richting de (naaste) toekomst zoals energieontwikkelingen, situatie assets WBL, oplopende bouwkosten en de

hoogwaterwatercrisis. De effecten van die ontwikkelingen in termen van financiële betekenis zijn op dit moment nog niet te duiden en hebben we daarom niet kunnen verdisconteren in de meerjarenraming. Het ligt daarom voor de hand dat we rekening moeten houden met een hogere kostenontwikkeling op onderdelen dan uit de voorgaande tabel blijkt.

Hierna hebben we de meerjarenraming op hoofdlijn toegelicht.

Voet noot	Effect op meerjarenraming	Toelichting op hoofdlijn
1)	lasten verhogend (-) lasten verlagend (+)	Er is rekening gehouden met de meerjarige investeringen en de kosten van financiering daarvan volgens het meerjarig investeringsplan. Rekening is gehouden met de meerjarige vrijval van kapitaallasten.
2)	lasten verhogend (-) lasten verlagend (+)	Meerjarig is rekening gehouden met een indexering van de loonkosten en sociale lasten van 3%. Uit deze indexering dient tevens de ruimte te worden vrijgemaakt voor eventuele kosten die voortvloeien uit secundaire arbeidsvoorwaarden. De overige personeel gerelateerde posten zijn daar waar nodig met 2% geïndexeerd. In de meerjarenraming is rekening gehouden met een ombuigingstaakstelling en het vrijmaken van structurele ruimte voor op dit moment tijdelijke formatie. Ook wordt het budget voor organisatieontwikkeling en mobiliteit vanaf 2024 afgebouwd.
3)	lasten verlagend (+)	Door het volledig vervallen of afbouwen van incidentele uitgavenramingen in de meerjarenraming lijkt de jaarlijkse stijging van de structurele posten gering. Daarnaast is voor een groot aantal begrotingsposten voor 2023 geen inflatiecorrectie toegepast. Een en ander als onderdeel van het pakket ombuigingsmaatregelen.
4)	fluctuerend	Bedragen zijn gebaseerd op de vastgestelde (meerjaren)begrotingen van het Waterschapsbedrijf Limburg (Variant 1) en de Belastingssamenwerking Gemeenten en Waterschappen.
5)	lasten verlagend (-) lasten verhogend (+)	In de periode 2022 -2024 is rekening gehouden met incidentele middelen voor een tijdelijke stimuleringsregeling voor afkoppeling van hemelwaterafvoeren op het riool.
6)	Baten fluctuerend	<i>Inzet Egalisatiereserves</i> Teneinde invulling te geven aan het gewenste meerjarig tarievenbeleid in combinatie met de beschikbaarheid van egalisatiereserves, wisselt de wijze waarop gebruik wordt gemaakt van de egalisatiereserves.

4.5.4 Incidentele opbrengsten en kosten

Incidentele opbrengsten en kosten kunnen leiden tot minder inzicht in het reguliere meerjarig beeld van opbrengsten en kosten, en dus de netto kosten. Daarnaast zijn deze elementen relevant voor het beoordelen van de financiële positie. In de voorschriften is opgenomen dat incidentele opbrengsten en kosten in een aparte paragraaf dienen te worden toegelicht. Bij de hantering van het begrip incidenteel worden kosten en opbrengsten opgenomen die maximaal drie jaar na het begrotingsjaar vrijvallen.

Incidentele opbrengsten en kosten	Jaar van vrijval	Bedrag (€)
Opbrengsten		
Uitlening personeel	2023	90.000
Doorberekening Trainees	2023	172.000
Doorberekening Trainees	2024	25.000
Kosten		
Werving en selectie	2023	53.000
Trainees	2023	245.000
Onderzoek en modelberekeningen voor opgave	2023	100.000
Monitoringsbeleidsplan	2023	100.000
Optimalisatie regionaal wateraanvoersysteem	2023	150.000
Doorontwikkeling INFOR en Roadmap asset informatie	2023	50.000
Pilot Bouwen met Natuur en onderzoek	2023	100.000
Project oplevering en overdracht in 1 dag (projectoverdracht)	2023	100.000
Crisisbeheersing; inhaalslag sluitpeilen afsluiters	2023	50.000
Crisisbeheersing; licenties Geautomatiseerd Draaiboek Calamiteiten	2023	35.000
Opstellen onttrekkingenbeleid	2023	50.000
Kennisvragen STOWA	2024	69.000
Trainees	2024	36.000
Stimuleringsregeling afkoppelen private terreinen (II)	2024	400.000
Organisatieontwikkeling en mobiliteit	2024	200.000
Ontwikkeling informatieknooppunt (CRK)	2024	70.000
Nieuwe manier van werken omgevingswet	2024	180.000
Automatisering beheer en ontsluiting database waterkwaliteit	2024	60.000
Implementatie privacy wetgeving (AVG)	2024	50.000
Regionaal droogte maatregelenprogramma DHZ	2025	300.000
Organisatieontwikkeling en mobiliteit	2025	200.000
Doorontwikkeling INFOR en Roadmap asset informatie	2025	50.000

4.5.5 Onttrekkingen aan overige bestemmingsreserves en voorzieningen

In de voorschriften is opgenomen dat onttrekkingen aan overige bestemmingsreserves en voorzieningen expliciet dienen te worden toegelicht. Per reserve en voorziening wordt het doel, de omvang en de verwachte onttrekking in het verslagjaar nader toegelicht.

- *Bestemmingsreserve subsidies afkoppelen regenwater*

Doel Stimuleren woningeigenaren om de regenwaterafvoer af te koppelen van het riool. Water dat schoon is, hoeft o.a. met het oog van kostenbesparing niet behandeld te worden op een zuiveringsinstallatie.

Omvang 1 januari 2022 € 934.060 (oorspronkelijk € 2 miljoen)

Onttrekking € 500.000

- *Bestemmingsreserve IBRAHYM waterkwaliteitsmodellering*

Doel Het huidige modelinstrumentarium moet geschikt worden gemaakt voor toepassing toestand beschrijven, effectvoorspelling maatregelen in IBRAHYM ten behoeve van de waterkwaliteitsmodellering.

Omvang 1 januari 2022 € 69.000

Onttrekking € 69.000

- *Bestemmingsreserve netcentrisch werken*

Doel Opzetten en implementeren van netcentrisch werken. Dit is een vorm van informatiemanagement binnen organisaties waarbij bestuurders en diensten gelijktijdig over een eenduidig beeld van een (calamiteiten-)situatie beschikken. Daardoor worden beslissingen (intern en extern) sneller en beter genomen en worden werkzaamheden effectiever uitgevoerd.

Omvang 1 januari 2022 € 90.585.

Onttrekking € 90.585.

- *Bestemmingsreserve assetmanagement watersysteem*

Doel Het vormen van een buffer voor de (eerste) kosten voor de uitvoering van het assetmanagement in het watersysteem. Assetmanagement betreft het verantwoord beheer van waterschapseigendommen rondom de openbare lichamen waar het waterschap een verantwoordelijkheid heeft als eigenaar. Het betreft onder ander onderhoudspaden, buffers, retentiebekkens, vistrappen, boerenstuwen en passieve kunstwerken.

Omvang 1 januari 2022 € 266.071.

Onttrekking € 266.071.

- *Bestemmingsreserve lectoraat bodem*

Doel Realisatie van de doelen van het 'lectorat bodem' (samenwerking tussen HAS-Venlo en het waterschap), zoals verwoord in het Lectoraatplan 'een gezonde plant op een vitale, duurzame bodem' en het uitvoeren van praktijkproeven en implementeren van teelt technische maatregelen.

Omvang 1 januari 2022 € 72.942.

Onttrekking € 72.942.

- *Bestemmingsreserve lives*

Doel De oevers van de Maas en de zijrivieren / beken op een grensoverschrijdende manier effectief schoon maken en schoon houden.

Omvang 1 januari 2022 € 109.397.

Onttrekking € 109.397.

- *Bestemmingsreserve organisatieontwikkeling*

Doel Ontwikkelen en versterken van de innovatie en uitvoeringskracht van WL. Door invulling te geven aan training en mobiliteit, ondersteunende communicatiemiddelen en systemen alsmede externe mobiliteit.

Omvang 1 januari 2022 € 287.100.

Onttrekking € 287.100.

- *Bestemmingsreserve persoonlijk opleidingsbudget*

Doel Het optimaal faciliteren van de ontwikkeling van medewerkers. Noodzakelijk door corona waardoor geplande opleidingen en trainingen niet zijn doorgegaan.

Omvang 1 januari 2022 € 55.000.

Onttrekking € 55.000.

- *Voorziening pensioen- en uitkerings- en wachtgeldverplichtingen*

Doel Aan de verplichting voldoen van de pensioenen van nog actieve en niet-actieve bestuursleden die nog geen bestuurderspensioen ontvangen.

Omvang 1 januari 2022 € 4.599.157, afhankelijk van jaarlijks ontvangen actuariële opgave.

Onttrekking € 300.000 voor salariskosten van voormalige bestuursleden.

- *Voorziening persoonsgebonden basisbudget (PBB)*

Doel Op 1 januari 2021 is de tweede 5 jaarstermijn van het PBB (Persoonsgebonden Basisbudget) ingegaan. In de cao is opgenomen dat iedere medewerker vanaf 2021 tot 2025 een individueel opleidingsbudget krijgt van € 6.000 over een periode van 5 jaar. In de begroting 2022 wordt hiervoor jaarlijks een bedrag van € 1.200 per medewerker in de begroting opgenomen. Omdat raming en realisatie niet parallel lopen dienen de niet aangewende gelden te worden gestort in een voorziening. De jaarlijks toevoeging bedraagt € 534.000.

Omvang 1 januari 2022 € 70.000.

Onttrekking € 350.000

- *Voorziening onderhoud waterkeringen (Noord- en Midden Limburg)*

Doel Onderhouden van de waterkeringen op basis van het meerjarenonderhoudsplan.

Omvang 1 januari 2022 € 1.970.955. Jaarlijks wordt een bedrag van € 1.275.200 toegevoegd

Onttrekking € 2.041.000 conform het meerjarenonderhoudsplan.

- *Voorziening onderhoud bedrijfspand Rijksweg Noord Sittard*

Doel Het effectief en doelmatig onderhouden van het gebouw en installaties van bedrijfspand Rijksweg Noord 305 te Sittard voor 2015-2024 op basis van een meerjarenonderhoudsplan.

Omvang 1 januari 2022 € 98.842, totale kosten van dit plan € 494.000: € 464.000, aangevuld met € 30.000 voor energiebesparende maatregelen aan technische installaties. In 2014 is € 200.000 toegevoegd (aangevuld met € 30.000 extra), van 2015 tot en met 2018 jaarlijks € 56.000 en in 2019 € 40.000.

Onttrekking € 14.637 conform het meerjarenonderhoudsplan.
- *Voorziening onderhoud (Hoogwater)loods Horst*

Doel Het effectief en doelmatig onderhouden van het gebouw en installaties van de (hoogwater)loods in Horst op basis van een meerjarenonderhoudsplan.

Omvang 1 januari 2022 € 27.727. Op grond van het meerjarenonderhoudsplan wordt jaarlijks een bedrag van € 4.500 toegevoegd.

Onttrekking Nihil conform het meerjarenonderhoudsplan.
- *Voorziening onderhoud waterkrachtcentrale ECI*

Doel Het effectief en doelmatig onderhouden van het gebouw en installaties van de Waterkrachtcentrale ECI te Roermond voor 2017-2026 op basis van een meerjarenonderhoudsplan.

Omvang 1 januari 2022 € 85.363. Totale kosten van dit onderhoudsplan zijn € 192.306: in 2016 is € 76.000 toegevoegd en van 2017 tot en met 2025 wordt jaarlijks € 13.000 toegevoegd.

Onttrekking € 11.735 conform het meerjarenonderhoudsplan.
- *Voorziening natschade peilopzet Maas*

Doel in 2010 heeft het waterschap een bedrag ontvangen van Rijkswaterstaat van € 1,5 miljoen. Dat bedrag is bedoeld voor de afhandeling door het waterschap van schadeclaims die het gevolg zijn van verhoging van het waterpeil van de Maas traject Sambeek-Grave. Mogelijkheid tot het indienen van claims bestaat voor een periode van 20 jaar ná de peilopzet met een uitloop termijn van 3 jaar. Indien op termijn blijkt dat de voorziening ontoereikend is, zal Rijkswaterstaat het verschil eveneens voor haar rekening nemen.

Omvang 1 januari 2022 € 1.203.235.

Onttrekking € 100.000 uitgaande van een gelijkmatige spreiding van de claims.

Een overzicht van alle mutaties in de reserves en voorzieningen is opgenomen in bijlage B.

4.5.6 De financiering

De treasuryfunctie ondersteunt de uitvoering van de programma's. De basis van treasuryfunctie wordt gevormd door het op 2 januari 2017 vastgestelde Treasurystatuut 2017 Waterschap Limburg.

Treasury is het sturen en beheersen van, het verantwoorden over en het toezicht houden op de financiële vermogenswaarden, de financiële geldstromen, de financiële posities en de hieraan verbonden risico's.

De treasuryfunctie omvat de financiering van beleid en het uitzetten van geldmiddelen die niet direct nodig zijn. De uitvoering hiervan vereist adequaat handelen in een steeds complexere geld- en kapitaalmarkt. Drie componenten zijn bij de financiering van belang, te weten:

1. rentevisie;
2. liquiditeitspositie;
3. treasurybeheer.

Rentevisie

In de financiële uitgangspunten voor 2022-2027 is voor de rekenrente 2022 voor kortlopende geldleningen uitgegaan van een rentepercentage van 0%. Op basis van de huidige rentestanden is dit percentage nog altijd actueel.

Door economische groei in de Eurozone is sprake van een inflatiedruk die de norm van 2% benaderd. De korte rente is echter nog altijd zeer laag. Omdat de coronacrisis nog altijd niet volledig 'getackeld' is en nog met onzekerheden omgeven is, is de renteontwikkeling moeilijk te voorspellen.

Sinds 12 september 2019 is (deposito)rente van de ECB -0,50%. Op basis van de huidige rentestand en de diverse financiële indicatoren is het gehanteerde percentage voor de korte rente in de begroting 2022 0% realistisch. Voor de berekening van de rentekosten 2022 is rekening gehouden met de positieve effecten van de financiering van eventuele liquiditeitstekorten met (goedkope) kasgeldleningen. Bij een eventuele negatieve liquiditeitspositie van het waterschap heeft een eventuele verhoging van de korte rente boven de 0% uiteraard een financieel effect.

In de financiële uitgangspunten 2022-2027 is voor de lange rente voor 2022 uitgegaan van een rentepercentage van 1%. Op basis van de huidige rentestanden kan worden geconcludeerd dat dit wellicht te hoog is. De ontwikkeling van de lange rente is echter moeilijker in te schatten, omdat deze niet wordt bepaald door de ECB, maar door de markt. Omdat de basisfinanciering voor 2022 van € 30.000.000 reeds in 2019 is afgesloten tegen een percentage van 0,638% is het risico beperkt.

Liquiditeitspositie

Wat betreft de liquiditeitspositie kan worden opgemerkt dat het leeuwendeel van het jaar sprake is van een positieve liquiditeitspositie. Het beleid is gericht op de beperking van de rekening-courantrente. Indien (tijdelijke) liquiditeitstekorten, binnen de kaders van de Wet Fido, de kasgeldlimiet niet overschrijden kunnen deze door middel van het instrument van kasgeldleningen worden gefinancierd.

Schatkistbankieren

Met ingang 13 december 2013 is het verplicht schatkistbankieren voor decentrale overheden van kracht geworden. In verband met het inregelen van het schatkistbankieren voor NWB-klanten is de ingangsdatum voor de waterschappen vastgesteld op 4 februari 2014.

Schatkistbankieren houdt in dat tegoeden moeten worden aangehouden in de Nederlandse schatkist. Hierdoor hoeft de Nederlandse staat minder geld te lenen op de financiële markten met als resultaat een daling van de staatsschuld.

Voor de uitvoering hiervan is de rekeningcourant van een decentrale overheid bij het ministerie van Financiën gekoppeld aan een betaalrekening die deze overheid heeft bij de huisbank, in het geval van ons waterschap de NWB-bank. Het waterschap moet zelf de overtollige middelen naar deze rekening overmaken. Een drempelbedrag van 2% van het jaarlijks begrotingstotaal mag buiten de schatkist worden gehouden. Dit wordt per kwartaal beoordeeld.

Kasgeldlimiet

Indien bij een negatieve liquiditeitspositie van het waterschap de kasgeldlimiet, die voor 2022 € 41.665.000 bedraagt (te weten 23% van het begrotingstotaal) drie opeenvolgende kwartalen wordt overschreden, is het op grond van de Wet Fido verplicht de vlottende schuld te consolideren door middel van een vaste geldlening. Indien dit aan de orde is, dient het negatieve rekeningcourantsaldo, dat uitstaat tegen de lage debetrente, te worden omgezet in een vaste geldlening.

Treasurybeheer**Risicobeheer**

Dit onderdeel geeft inzicht in het te verwachten risicoprofiel van het waterschap. Onder risico's worden renterisico's, kredietrisico's, liquiditeitsrisico's, koersrisico's en voor zover relevant valutarisico's verstaan. Het renterisico op de vlottende schuld wordt ingeperkt door het hanteren van de kasgeldlimiet. Als grondslag van de wettelijk toegestane omvang van de kasgeldlimiet wordt het begrotingstotaal aangehouden, vermenigvuldigd met het vigerende percentage zoals dat bij ministeriële regeling is vastgesteld.

Dit kan als volgt worden weergegeven.

Kasgeldlimiet (x € 1.000)	2022
Ruimte (+) / Overschrijding (-)	57.671

De kasgeldlimiet wordt door de reeds in 2019 aangetrokken geldlening van € 30.000.000 voor 2022 (stortingsdatum 1 december 2022) op basis van de huidige inzichten in 2022 niet overschreden. De berekening van de kasgeldlimiet is opgenomen in bijlage H.

Naast de kasgeldlimiet geeft de renterisiconorm inzicht in de feitelijke risico's op de vaste schuld. In de Wet Fido is de renterisiconorm voor de waterschappen bepaald op 30% van het begrotingstotaal. Dit betekent dat de jaarlijks verplichte aflossingen en de renteherzieningen niet meer mogen bedragen dan 30% van het begrotingstotaal.

De renterisiconorm kan voor 2022 als volgt worden weergegeven:

Toets renterisiconorm		2022
Renterisiconorm		54.345
Renterisico op vaste schuld	*	29.090
Ruimte (+) / Overschrijding (-)		25.255

* Ondanks dat alleen sprake is van een renterisico op de variabele kredietopslag, die een fractioneel deel uitmaakt van het totale rentepercentage, dient de stand van de twee basisrenteleningen ad € 16.280.000 te worden meegenomen als renterisico op de vaste schuld.

Uit bovenstaand overzicht kan worden afgeleid dat het waterschap voldoet aan de toets van de renterisiconorm. De berekening van de renterisiconorm is eveneens opgenomen in bijlage H.

Kredietrisico's op verstrekte geldleningen zijn niet aan de orde, omdat geen leningen van dien aard aan derden zijn en naar verwachting ook niet worden verstrekt.

Het liquiditeitsrisico wordt beperkt door de treasuryactiviteiten te baseren op een liquiditeitsprognose met een looptijd van minimaal een jaar.

Het koersrisico op buitenlandse valuta is voor de reguliere activiteiten nihil aangezien het waterschap betalingen en ontvangsten verricht in euro's.

Waterschapsfinanciering

Conform het op 2 januari 2017 vastgestelde 'Treasurystatuut 2017' gelden bij het aantrekken van financieringen voor een periode van een jaar en langer de volgende uitgangspunten:

- slechts voor de uitoefening van de publieke taak worden financieringen aangetrokken
- financiering met externe financieringsmiddelen wordt zoveel mogelijk beperkt door primair de beschikbare interne financieringsmiddelen te gebruiken om het renteresultaat te optimaliseren;
- toegestane instrumenten bij het aantrekken van financieringen zijn onderhandse geldleningen, commercial paper (CP) en medium term notes (MTN).

Met betrekking tot het saldo- en liquiditeitenbeheer worden de in het Treasurystatuut 2017 opgenomen richtlijnen strikt nageleefd.

Kasbeheer

Om de kosten voor het geldstroomverkeer te kunnen beperken, wordt de gehanteerde beleidslijn voortgezet. Dit betekent dat het liquiditeitsgebruik beperkt wordt door de geldstromen op waterschapsniveau op elkaar af te stemmen, het betalingsverkeer door één bank (NWB) elektronisch te laten uitvoeren en de betalingsopdrachten uitsluitend centraal door financiën te laten verwerken.

Schuldontwikkeling en schuldquote

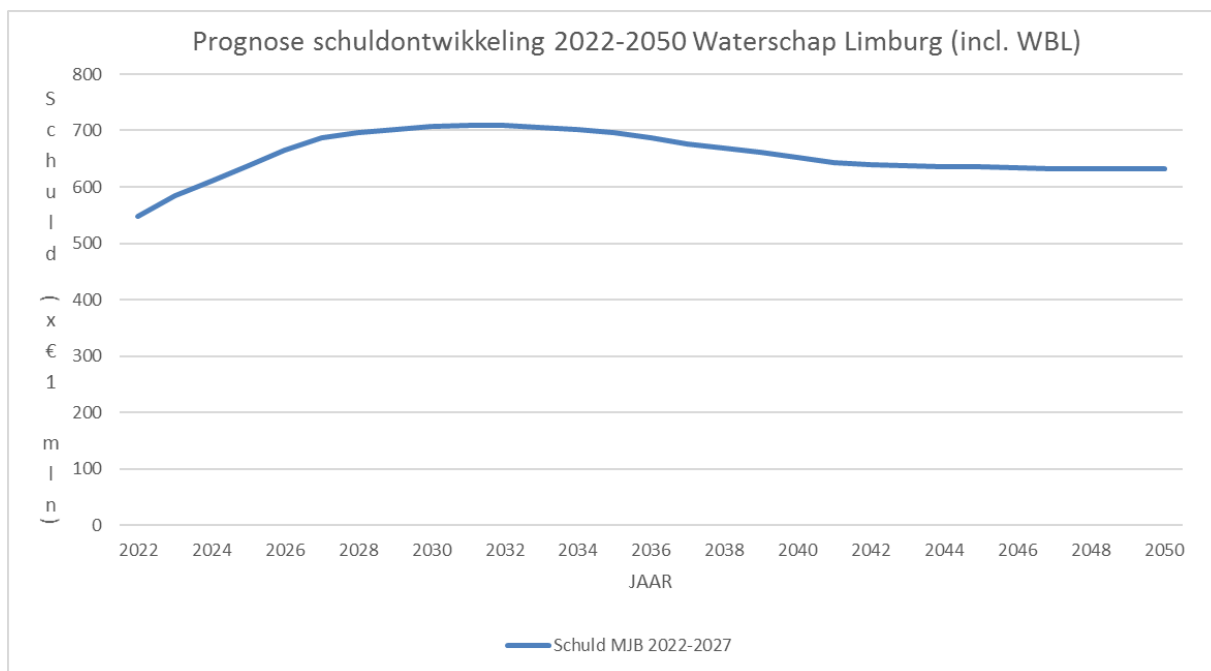
Met investeringen in het watersysteem, de waterkeringen en de waterzuivering zorgen we voor droge voeten, veilige dijken en schoon en voldoende water. Burgers en bedrijven betalen daarvoor niet in één keer via hun belastingen, maar gespreid gedurende de periode dat zij daarvan profiteren. (wettelijk bepaald op grond van het voorgeschreven lasten en batenstelsel). Het doen van

investeringen en het hebben financieringsbehoefte is daarom onlosmakelijk met elkaar verbonden. We vullen de financieringsbehoefte in door leningen af te sluiten, waarvan de kosten die daarmee samenhangen jaarlijks, samen met de andere kosten die nodig zijn voor beheer, onderhoud en bediening van de infrastructuur, onderdeel zijn van de exploitatiekosten van de waterschappen.

Schuldontwikkeling

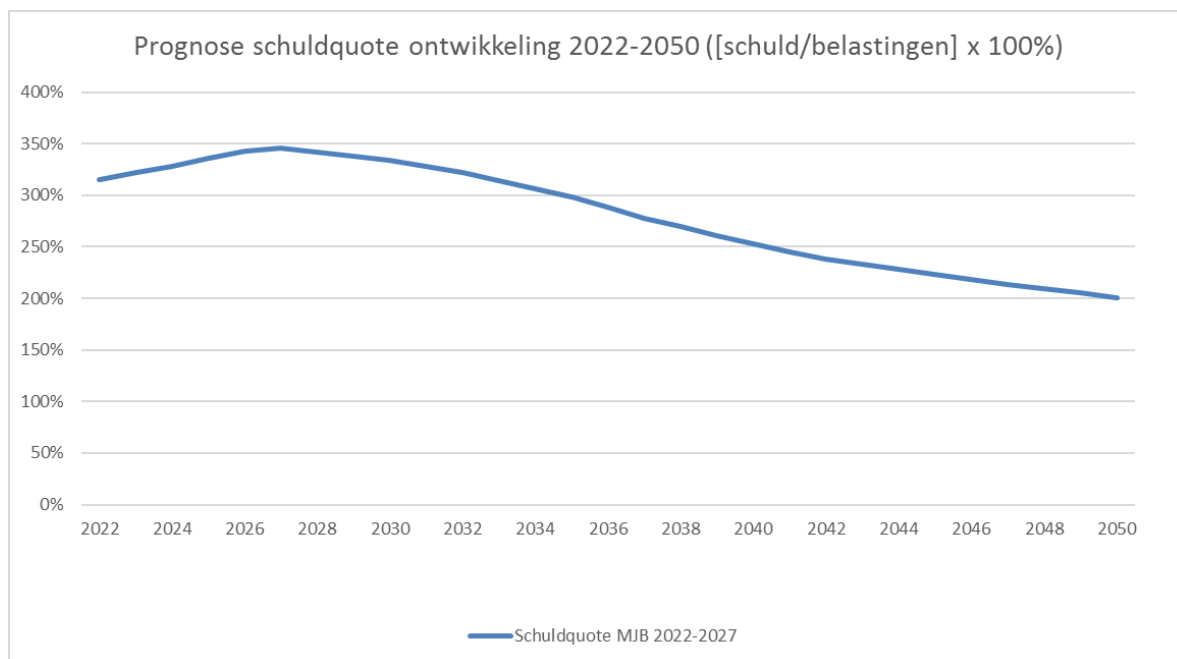
Op grond van de investeringsplannen verwachten we dat onze schuldpositie zich als volgt ontwikkelt.

Omdat waterschappen veel investeren, lenen ze ook relatief veel. De komende jaren neemt de totale schuld van waterschap Limburg toe. Dit komt omdat we door onder andere het bestuursprogramma ‘Verbinden, Vernieuwen, Versterken - samen op koers voor nieuwe uitdagingen’ en meer recentere ontwikkelingen veel moeten investeren in waterveiligheid, klimaatadaptatie en waterkwaliteit om invulling te geven aan onze wateropgave. Omdat dit relatief meer is dan we in het verleden hebben geïnvesteerd zien we dat de totale schuld de komende jaren nog stijgt. Wanneer het jaarlijks investeringsvolume en gemiddeld geïnvesteerd vermogen een bepaald niveau hebben bereikt, stabiliseert de totale schuld. (het punt waarbij de jaarlijkse aflossingen gelijk zijn aan het jaarlijkse netto investeringsvolume).

Schuldquote

Rekening houdende met het voorgaande en de verwachte ontwikkeling van het bruto belastingvolume op basis van de voorliggende meerjarenbegroting, verwachten we dat de schuldquote zich als volgt ontwikkelt.

De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast ten opzichte van de structurele belastingopbrengst. De ontwikkeling van de schuldquote laat in de eerste jaren een stijging zien. In de jaren daarna wanneer het jaarlijks investeringsvolume, het gemiddeld geïnvesteerd vermogen en de daaraan gekoppelde financieringsbehoefte is gestabiliseerd, daalt de schuldquote weer.

4.5.7 Het weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen is de relatie tussen de benodigde weerstandscapaciteit en de beschikbare weerstandscapaciteit.

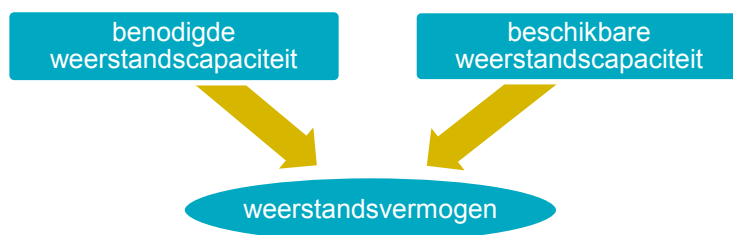
Benodigde weerstandscapaciteit

De benodigde weerstandscapaciteit is de omvang van de risico's (uitgedrukt in €'s) die overblijven na het nemen van preventieve, repressieve en/of correctieve maatregelen.

Beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen en mogelijkheden, waarover de organisatie beschikt of kan beschikken om risico's die niet op enige andere manier zijn afgedekt binnen de begroting op te kunnen vangen. Bijvoorbeeld de post onvoorzien, vrij beschikbare reserves, algemene reserve of onbenutte belastingcapaciteit.

Schematisch kan het weerstandsvermogen als volgt worden weergegeven:

In formulevorm ziet het er zo uit:

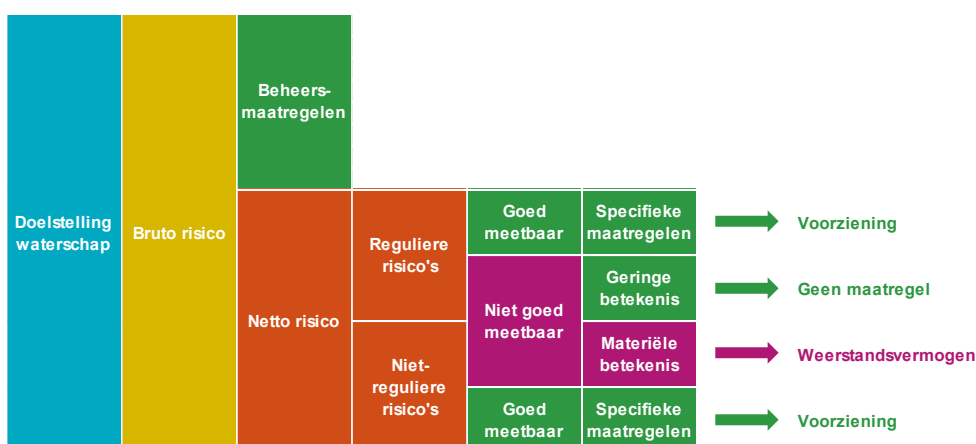
$$\text{Ratio weerstandsvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}}$$

Als er weerstandsvermogen aanwezig is, wordt voorkomen dat elke financiële tegenvaller moet leiden tot directe begrotingsmaatregelen zoals bezuinigingen of inkomstenverhogende maatregelen. Directe begrotingsmaatregelen veroorzaken incidentele pieken in de benodigde omvang van het belastingvolume en/of de uitvoering van de door het bestuur vastgestelde kaders en de programmadoelstellingen, die we niet wenselijk achten.

Risico's

Op grond van de BBVW dient het waterschap jaarlijks in de begroting en jaarrekening een afzonderlijke paragraaf op te nemen waarin wordt ingegaan op het weerstandsvermogen waarbij een relatie dient te worden gelegd tussen risico's en weerstandscapaciteit.

Samengevat worden de risico's en het weerstandsvermogen als volgt schematisch met elkaar in verband gebracht.

Risicomanagement

Het weerstandsvermogen is onderdeel van de gehele financiële weerbaarheid van WL waarin ook andere financiële indicatoren een plaats hebben. Het risicomanagementproces is een continu en cyclisch proces om risico's in beeld te krijgen, risico's te beoordelen en af te wegen of er beheersmaatregelen genomen moeten worden. Het in beeld brengen van risico's en getroffen beheersmaatregelen vormt een belangrijk onderdeel van risicomanagement.

In 2020 is door Waterschap Limburg een start gemaakt met de implementatie van een nieuw risicomanagementsysteem. Op basis hiervan is een risico inventarisatie conform de RISMAN methode uitgevoerd. De uitkomst hiervan vormt de basis voor het weerstandsvermogen van het waterschap.

De uitkomst van de eerste risico-inventarisatie in 2020 leverde een benodigde weerstandscapaciteit op van € 4.375.000. De lijst was echter nog niet volledig. Het waterschap is erbij gebaat om snel door te groeien naar een volwaardig risicomanagementsysteem. Het sterven is erop gericht dit eind 2022 te bereiken.

In 2021 is de risico-inventarisatie lijst geüpdatet en leverde een benodigde weerstandcapaciteit op van € 7.235.000. De systematiek achter de geüpdatet lijst is meer in lijn gebracht met WBL door het drempelbedrag te laten vervallen en dezelfde gevolg-categorieën te hanteren. De kans-categorieën zijn niet één op één overgenomen, omdat deze voor WL niet toereikend zijn.

De risico-inventarisatielijst is te vinden in bijlage L.

In de begroting 2021 en de jaarrekening 2020 is het risicoprofiel, oftewel de benodigde weerstandscapaciteit, van Waterschap Limburg gelijkgeschakeld aan de algemene reserve. Hiervoor is in 2021 een bedrag van € 8.151.130 gereserveerd. Voor 2022 blijft het bedrag van € 8.151.130 gehandhaafd. Reden voor het niet bijstellen van de algemene reserve zijn de financiële gevolgen van de wateroverlast-crisis die op dit moment niet bekend zijn, het mogelijke na-ijleffect van corona en het gegeven dat het onderwerp risicomanagement nog steeds in ontwikkeling is.

Veel overheidsinstanties hanteren een weerstandsvermogen van 1,0. De ratio van 1,0 wordt binnen overheidsinstanties als voldoende gezien. Voor de begroting 2022 houdt WL een weerstandsvermogen van 1,0 aan. Dit ligt in lijn met het weerstandsvermogen van WBL en is voldoende buffer om de niet-afgedekte risico's op te vangen.

Risico-inventarisatie 2022

Omdat de bepaling van het benodigde weerstandsvermogen aan de hand van risicomanagement een jaarlijks terugkomende actie is, zal de in 2021 geüpdatet risico-inventarisatielijst in 2022 bij het opstellen van de begroting 2023 opnieuw worden uitgevoerd.

4.5.8 Verbonden partijen

Definitie

Partijen worden als verbonden beschouwd indien de ene partij de zeggenschap over de andere partij bezit of belangrijke invloed kan uitoefenen op de financiële en operationele beslissingen van de andere partijen (bron: Richtlijn voor de accountantscontrole, RAC 550). Verbonden partijen zijn privaat- of publiekrechtelijke organisaties, waarin het waterschap een bestuurlijk en financieel belang heeft. Voorbeelden hiervan zijn deelnemingen in vennootschappen (NV, BV), gemeenschappelijke regelingen (GR's) en (andere) rechtspersonen. Een bestuurlijk belang houdt in dat het waterschap op enigerlei wijze zeggenschap heeft (een zetel in het bestuur of stemrecht). Een financieel belang betekent dat het waterschap financiële middelen ter beschikking heeft gesteld, die ze kwijt is in geval van faillissement van de organisatie en/of als financiële problemen bij de verbonden partij verhaald kunnen worden op het waterschap.

Belastingsamenwerking Gemeenten en Waterschappen (BsGW)

De BsGW is een gemeenschappelijke uitvoeringsorganisatie waarvan de kaders vastliggen in de 'Gemeenschappelijke Regeling Belastingsamenwerking Gemeenten en Waterschappen'. Voor een uitgebreide toelichting zie hoofdstuk 4.6.

Waterschapsbedrijf Limburg (WBL)

Het WBL is een volledige dochter van Waterschap Limburg. Het is een gemeenschappelijke uitvoeringsorganisatie waarvan de wettelijk kaders vastliggen in de 'Gemeenschappelijke Regeling Waterschapsbedrijf Limburg'. Voor een uitgebreide toelichting zie hoofdstuk 4.7.

Het Waterschapshuis (HWH)

Waterschap Limburg is één van de 21 deelnemende waterschappen die participeert in de Gemeenschappelijke Regeling Het Waterschapshuis. 'HWH' fungeert als ondersteunende organisatie en aankoopcentrale voor de waterschappen en levert zodoende een bijdrage aan het verbeteren van de informatie- en de bedrijfsprocessen van de waterschappen ter bevordering van de kwaliteit en efficiëntie van de taakuitvoering door de waterschappen.

Het Gegevenshuis

Het Gegevenshuis is een openbaar lichaam op basis van de Wet Gemeenschappelijke Regelingen. De kerntaak is het integraal beheren van alle object- en ruimte gerelateerde (basis-)registraties en geometrie voor de deelnemers. Sinds 1 januari 2017 is Waterschap Limburg deelnemer van deze regeling. Via deze gemeenschappelijke regeling wordt Waterschap Limburg ontzorgd voor de wettelijke verplichtingen, die voortvloeien uit het bronhouderschap van de Basisregistratie Grootchalige Topografie (BGT). Het algemeen bestuur van de regeling bestaat uit de portefeuillehouders van de deelnemers. De stemverhouding is gebaseerd op de bijdrage aan Het Gegevenshuis. De bijdrage is gebaseerd op de feitelijke afname van producten en diensten.

Nederlandse Waterschapsbank NV (NWB-bank)

Waterschap Limburg is één van de partijen die aandelen heeft in de NWB-bank. De bank richt haar diensten exclusief op de overheidssector.

De NWB-bank financiert provincies, gemeenten en waterschappen en verstrekt langlopende kredieten aan instellingen voor de volkshuisvesting, de gezondheidszorg en het onderwijs. Verder financiert de bank overheidsbedrijven die werkzaam zijn op het gebied van water en milieu. Voor de waterschappen is de bank huisbankier met diensten als betalingsverkeer, electronic banking en consultancy.

De vennootschap wordt bestuurd door een directie die bestaat uit twee of meer directeuren. De raad van commissarissen bestaat uit minimaal zeven en maximaal elf leden en houdt onder meer toezicht op de directie. In de algemene vergadering van aandeelhouders heeft elk aandeel A één stem en een aandeel B vier stemmen. Het waterschap heeft 2.401 aandelen A en 299 aandelen B.

Verdygo B.V.

Waterschap Limburg is één van de partijen die aandelen heeft van Verdygo B.V. Verdygo B.V. is gericht op het vermarkten van kennis en kunde.

De vennootschap wordt bestuurd door één bestuurder. De raad van commissarissen bestaat uit drie leden en houdt onder meer toezicht op de directie. In de algemene vergadering van aandeelhouders heeft waterschap Limburg 2% van de stemmen. Waterschapsbedrijf Limburg heeft de overige 98% van de stemmen.

Een proces, gericht op de verkoop van een gedeelte van de aandelen Verdygo B.V. door Waterschapsbedrijf Limburg en eventueel Waterschap Limburg, is september 2020 gestart en wordt volgens de huidige inzichten eind 2021 / begin 2022 afgerond. Mogelijk volgt in samenhang hiermee een voorstel tot statutenwijziging aan de algemene vergadering van aandeelhouders.

Vereniging Unie van Waterschappen

De Unie van Waterschappen is de vereniging van de Nederlandse waterschappen. Alle 21 waterschappen in Nederland zijn lid. De Unie van Waterschappen vertegenwoordigt de waterschappen in het nationale en internationale speelveld, behartigt de belangen van de waterschappen en stimuleert kennisuitwisseling en samenwerking.

Waterschap Limburg kan één stem uitbrengen in de algemene ledenvergadering.

Vereniging Werken voor Waterschappen

De Vereniging Werken voor Waterschappen is de werkgeversvereniging sector waterschappen, die onderhandelt voor een cao. Een cao voor ruim 30 werkgeversorganisaties met samen circa 12.000 medewerkers. De vereniging is een platform voor werken in de sector waterschappen.

Waterschap Limburg is lid van de vereniging. Gelet op het aantal werknemers kan Waterschap Limburg twee stemmen uitbrengen in de algemene ledenvergadering.

Nota Verbonden Partijen

Het beleid met betrekking tot verbonden partijen is vastgelegd in de Nota Verbonden Partijen, die op 12 mei 2021 door het algemeen bestuur is vastgesteld.

De lijst van verbonden partijen, die voldoet aan de wettelijke vereisten, is opgenomen in bijlage K.

4.5.9 EMU-saldo

Achtergrond EMU-problematiek

In het kader van een verantwoorde ontwikkeling van de economie en het monetaire stelsel binnen de landen die deelnemen aan de EMU (Economische en Monetaire Unie), is in het Verdrag van Maastricht een aantal afspraken gemaakt. Een belangrijke afspraak is dat het EMU-tekort (lees overheidstekort) van een lidstaat niet meer mag bedragen dan 3% van het Bruto Binnenlands Product (BBP). Het EMU-saldo is opgebouwd uit het totaal van het Rijk, de sociale fondsen, gemeenschappelijke regelingen en de decentrale overheden.

Indien de overheden in een jaar meer uitgeven dan ontvangen (op kasbasis) is sprake van een negatieve bijdrage aan het EMU-saldo. Op basis van de afspraken is de EMU-ruimte voor de decentrale overheden in 2022 0,4% van het Bruto Binnenlands Product (BBP). Deze ruimte wordt nader verdeeld over gemeenten, provincies en waterschappen.

Macroreferentiewaarde per bestuurslaag	2022
waarvan gemeenten	0,27%
waarvan provincies	0,08%
waarvan waterschappen	0,05%

De ruimte voor de waterschappen van 0,05% BBP leidt met de meest recente ramingen van het BBP voor 2022 tot een maximaal tekort EMU-tekort van € 424.400.000. De referentiewaarde op het niveau van individuele organisatie bedraagt voor WL in 2022 € 21.300.000.

Wet Hof

Europese afspraken over het beheersen van de EMU-saldi (voor begrotingstekort en schuld van de overheid) hebben ertoe geleid dat het Kabinet afspraken maakt met medeoverheden (provincies, gemeenten en waterschappen) met het oog op het Nederlandse EMU-saldo en deze in regelgeving vastlegt. Deze afspraken zijn in de Wet Houdbare Overheidsfinanciën (Wet Hof) vormgegeven en bevat regels over de begrotingsdiscipline van Rijk en decentrale overheden.

In de wet zijn o.a. de volgend afspraken verwerkt:

- Het Rijk stuurt alleen op het EMU-tekort voor alle decentrale overheden gezamenlijk (Provincies, Gemeenten en Waterschappen). Dit heeft tot voordeel dat hogere EMU-tekorten van de ene groep decentrale overheden in een bepaald jaar gecompenseerd kunnen worden door lagere tekorten of overschotten van andere groepen.
- Sancties komen pas in beeld wanneer de norm wordt overschreden nadat op alle cruciale momenten bestuurlijk overleg is geweest.
- De kern van de wet is bestuurlijk overleg waardoor een flexibel mechanisme is ontstaan. Alles is bespreekbaar in bestuurlijk overleg en de minister gaat ervan uit dat daarin altijd overeenstemming wordt bereikt. Pas als veelvuldig bestuurlijk overleg niet tot overeenstemming leidt zal de minister een voorgenomen besluit nemen dat aan de Tweede Kamer worden voorgelegd.

Bij sturing op het EMU-saldo zijn voorbeelden van maatregelen voor de waterschappen onder meer:

- terugbrengen investeringsniveau.
- activering bijdrage HWBP beëindigen en bijdrage opnemen in de exploitatie of activeringstermijn verkorten.

EMU-saldo 2022

In de begroting dient een specificatie van het eigen EMU-saldo te worden opgenomen volgens de begroting van het begrotingsjaar als de begroting van het vorige begrotingsjaar. De moeilijkheid bij de bepaling van het EMU-saldo is dat waterschappen, net als andere decentrale overheden, een ander boekhoudstelsel gebruiken dan waarop het EMU-saldo is gebaseerd. De waterschappen hanteren het baten- en lastenstelsel, terwijl het EMU-saldo is gebaseerd op transactiestelsel (lees: kasbasis). De informatie ten behoeve van het EMU-saldo moet dan ook een vertaalslag ondergaan. Verder geldt dat bij de waterschappen de investeringen grote invloed op het EMU-saldo hebben, zeker omdat zij gemiddeld over alle waterschappen gezien een factor 3 groter zijn dan de jaarlijkse afschrijvingen.

Omdat het investeringsvolume van de waterschappen aanzienlijk is, en de verwachting is dat dit als gevolg van het Nationaal Bestuursakkoord Water nog wel enige tijd zo blijft, hebben de waterschappen per definitie een EMU-tekort.

Naast het eigen EMU-tekort zijn de waterschappen ook verantwoordelijk voor de EMU-saldi van de gemeenschappelijke regelingen waarin wordt deelgenomen. In het geval van ons waterschap zijn dit het WBL en de BsGW.

Bij ons waterschap is over 2022 sprake van EMU-tekort van € 30.123.000. Het integrale EMU-tekort waarbij rekening is gehouden met ons aandeel in de gemeenschappelijk regelingen bedraagt € 49.782.000 en is een direct gevolg van het negatieve EMU aandeel van het WBL.

Het tekort wordt vooral negatief beïnvloed door de bijdrage aan het HWBP van € 10.100.000 en het netto investeringsniveau 2022 van WL van € 40.895.000.

Het EMU-saldo ligt boven de indicatieve referentiewaarde (€ 21.300.000) van ons waterschap dat door de Unie van Waterschappen is berekend uitgaande van een ruimte van de waterschappen van 0,05% van het BBP.

De berekening van het EMU-saldo is opgenomen in bijlage I.

4.6 Belastingsamenwerking Gemeenten en Waterschappen

4.6.1 Relatie

Waterschap Limburg maakt voor de uitvoering van de belastingheffing gebruik van de diensten van de Belastingsamenwerking Gemeenten en Waterschappen (BsGW), opgericht 1 april 2011. Het is een gemeenschappelijke uitvoeringsorganisatie, waarvan de wettelijk kaders vastliggen in de 'Gemeenschappelijke Regeling Belastingsamenwerking Gemeenten en Waterschappen' (GR BsGW). De BsGW zorgt voor het volledig, tijdig, rechtmatig, juist en doelmatig heffen en innen van de lokale belastingen van de deelnemers (totaal 30).

Voor de verhouding deelnemers - totaal 30 - ten opzichte van de gemeenschappelijke regeling geldt de hoofdregel dat het beleid voor de aan de regeling opgedragen taken een bevoegdheid blijft van de deelnemers. Het bestuur van de gemeenschappelijke regeling heeft een uitvoerings- en voorbereidingsbevoegdheid. Daarmee is de regeling een vorm van afgeleid bestuur.

4.6.2 Begroting

In artikel 24 van de GR BsGW is de procedure met betrekking tot de begroting beschreven. Deze geeft aan dat het dagelijks bestuur van de regeling jaarlijks voor 1 maart de ontwerpbegroting opstelt en deze, acht weken voordat deze aan het algemeen bestuur van de BsGW wordt aangeboden, toezendt aan de algemene besturen van de deelnemers (gemeenten en waterschappen). Deze kunnen dan hun zienswijze kenbaar maken.

Op grond van artikel 24 lid 4, dient het algemeen bestuur van de BsGW bij de vaststelling van de begroting, uiterlijk 30 juni, rekening te houden met de zienswijzen van de deelnemers. De begroting van de BsGW dient na de vaststelling, in ieder geval vóór 1 augustus, aan Gedeputeerde Staten te worden toegezonden. De deelnemers kunnen bij die gelegenheid hun zienswijze over de vastgestelde begroting bij Gedeputeerde Staten kenbaar maken.

In 2022 beoordelen wij de ontwerpbegroting van de BsGW over 2023 en geeft het algemeen bestuur een zienswijze hierover af. Deze beoordeling is naast een terugblik (lees: follow-up) op de zienswijze van vorig jaar opgebouwd uit drie componenten, te weten een procedurele, een algemene en een financiële beoordeling:

- Bij de procedurele beoordeling wordt getoetst of de ontwerpbegroting tijdig, te weten binnen de daarvoor gestelde termijn, is aangeboden aan het bestuur van ons waterschap.
- Bij de algemene beoordeling wordt getoetst of de begroting voldoet aan de eis om te komen tot een verantwoord bestuurlijk oordeel.
- Bij de financiële beoordeling worden de financiële aspecten getoetst. Worden de financiële uitgangspunten en de meerjarenraming van vorig dienstjaar gehanteerd. Op basis van de bevindingen van deze beoordeling komt de zienswijze tot stand die het bestuur in staat stelt een standpunt over de ontwerpbegroting in te nemen.

4.6.3 Geldstroom

De geldstroom bestaat uit twee stromingen:

Van Waterschap Limburg naar BsGW

Vertrekpunt van deze geldstroom is de vastgestelde begroting van de BsGW. Na vaststelling van de begroting is het aandeel van de deelnemers een verplichte uitgave. De bijdrage 2022 bedraagt € 4.380.900 en wordt in 12 maandelijkse termijnen van € 365.075 betaalbaar gesteld.

Van BsGW naar Waterschap Limburg

Deze geldstroom bestaat uit de onderdelen 'aanslagoplegging en invordering' en 'goodwill'.

Aanslagoplegging en invordering

De door BsGW geïncasseerde belastinggelden, de rechtstreekse inkomstenbron voor het waterschap, komt meteen ter beschikking aan het waterschap. Het gevolg hiervan is dat het hieraan verbonden liquiditeitsrisico en het hieruit vloeiende renterisico bij het waterschap ligt. De afspraak is dat de ontvangsten van de belastingaanslag rechtstreeks ten goede komt aan het waterschap, behoudens € 100.000 voor corrigerende effecten op de aanslag.

De aanslag 2022 wordt evenals voorgaande jaren gespreid opgelegd in het 1ste kwartaal 2022.

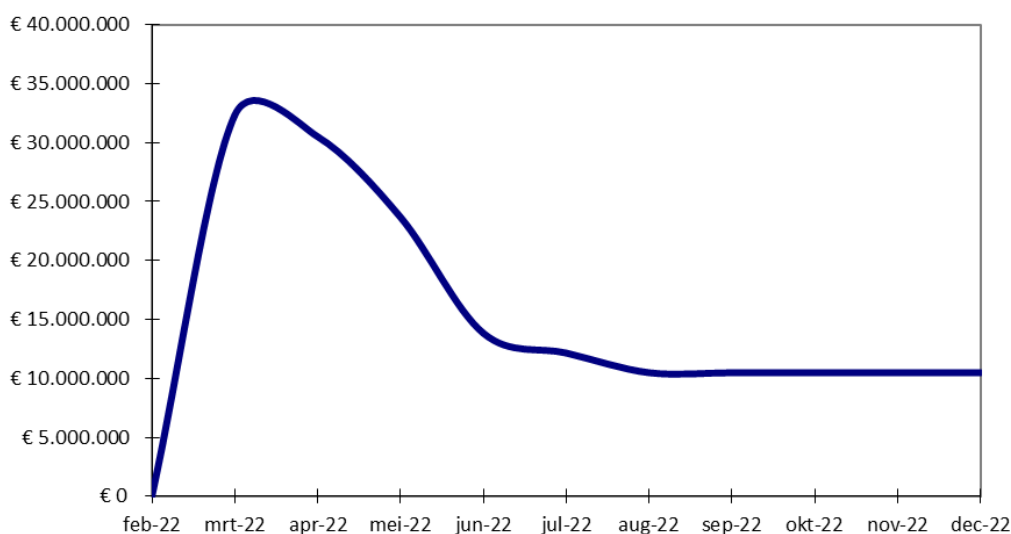
De op te leggen belasting wordt gecorrigeerd met een bedrag voor kwijtschelding en oninbaarverklaring.

Onderstaand wordt het verwachte ontvangstenpatroon, op basis van ervaringscijfers, weergegeven:

Ontvangstenpatroon belastingaanslag 2022	Procentueel	
	Periode	Cumulatief
2022		
maart	19,4%	19,4%
april	18,3%	37,7%
mei	14,2%	51,9%
juni	8,3%	60,2%
juli	7,3%	67,5%
augustus	6,3%	73,8%
september	6,3%	80,1%
oktober	6,3%	86,4%
november	6,3%	92,7%
december	6,3%	99,0%
2023		
januari tm december	1,0%	100,0%

Grafisch kan de belastingontvangst van de aanslag 2022 als volgt worden weergegeven.

Verloop belastingontvangsten aanslag 2022

Goodwill

De ‘founding fathers’ (WL en de gemeente Venlo) worden door nieuwe toetreders gecompenseerd voor gedane investeringen door middel van een goodwillvergoeding van de betreffende toetreders (€ 12,50 per inwoner) en wordt in principe betaald in zes jaarlijkse termijnen, waarvan in overleg kan worden afgeweken.

De vergoeding wordt op basis van het aandeel in de totaal gedane investering verdeeld:

Founding father	Gedane investering	
	Absoluut	Relatief
Waterschap Limburg	12.698.000	85,92%
Gemeente Venlo	2.080.000	14,08%
Totaal	14.778.000	100,00%

Door de toetreding van de gemeente Mook en Middelaar per 1 januari 2021 tot de BsGW wordt in 2022 een bedrag van € 14.050 aan goodwill ontvangen.

4.7 Waterschapsbedrijf Limburg

4.7.1 Relatie

Waterschap Limburg maakt voor de uitvoering van het zuiveringsbeheer gebruik van de diensten van het Waterschapsbedrijf Limburg (WBL). Het WBL is een gemeenschappelijke uitvoeringsorganisatie waarvan de wettelijk kaders vastliggen in de 'Gemeenschappelijke Regeling Waterschapsbedrijf Limburg'. In de vergadering van het algemeen bestuur van 13 september 2017 is besloten Waterschapsbedrijf Limburg in zijn huidige vorm als openbaar lichaam onder de gemeenschappelijke regeling voort te zetten.

4.7.2 Begroting

In artikel 19 van de Gemeenschappelijke Regeling WBL is de procedure met betrekking tot de begroting van het WBL beschreven.

De begrotingsprocedure geeft aan dat het dagelijks bestuur van het WBL de ontwerpbegroting acht weken voordat deze aan het algemeen bestuur van het WBL wordt aangeboden, toezendt aan het algemeen bestuur van het waterschap. Het bestuur kan dan zijn zienswijze kenbaar maken. Op grond van artikel 19, lid 3, dient het algemeen bestuur van het WBL bij de vaststelling van de begroting rekening te houden met de zienswijze van het waterschap. De begroting van het WBL dient na de vaststelling, doch in ieder geval vóór 1 augustus, aan Gedeputeerde Staten te worden toegezonden. Het waterschap kan desgewenst bij die gelegenheid zijn zienswijze over de vastgestelde begroting bij Gedeputeerde Staten kenbaar maken.

In 2022 beoordelen wij de ontwerpbegroting van het WBL over 2023 en geeft het algemeen bestuur een zienswijze hierover af. Deze beoordeling is naast een terugblik (lees follow-up) op de zienswijze van vorig jaar opgebouwd uit drie componenten, te weten een procedurele, een algemene en een financiële beoordeling:

- Bij de procedurele beoordeling wordt getoetst of de ontwerpbegroting tijdig, te weten binnen de daarvoor gestelde termijn, is aangeboden aan het bestuur van ons waterschap.
- Bij de algemene beoordeling wordt getoetst of de begroting voldoet aan de eis om te komen tot een verantwoord bestuurlijk oordeel.
- Bij de financiële beoordeling worden de financiële aspecten getoetst. Voldoet men aan de financiële uitgangspunten en de meerjarenraming van vorig dienstjaar.

Op basis van de bevindingen van deze beoordeling komt de zienswijze tot stand die het bestuur in staat stelt een standpunt over de ontwerpbegroting in te nemen.

Na vaststelling van de begroting van het WBL door het algemeen bestuur van het WBL is het aandeel van het waterschap een verplichte bijdrage.

Op basis van de vastgestelde begroting 2022 van het WBL bedraagt de bijdrage 2022 van Waterschap Limburg € 79.984.400 wordt maandelijks € 6.665.367 betaald, de totale bijdrage gedeeld door 12 maanden.

4.8 De tarieven

De financieringsstructuur bestaat uit twee heffingen: een watersysteemheffing en een zuiveringsheffing (indirecte lozings). Beiden zijn geregeld in de Waterschapswet. Daarnaast is de verontreinigingsheffing (directe lozings op oppervlaktewater) op grond van de Waterschapswet blijven bestaan.

De kosten van de waterkwantiteit, de waterkering en het zogenoemde passieve kwaliteitsbeheer (zoals o.a. integraal waterbeheer, monitoring en sanering van verontreinigde waterbodems), worden gefinancierd uit de watersysteemheffing. Deze wordt opgebracht door inwoners en de eigenaren van gebouwde, ongebouwde onroerende zaken en natuurterreinen. De zuiveringsheffing is toegespitst op de kosten van de zuivering, het transport van afvalwater en de verwerking van het zuiveringsslib.

De kostentoedeling dient éénmaal in de 5 jaar opnieuw dient te worden vastgesteld. Om deze reden is de 'Kostentoedelingsverordening Watersysteembeheer Waterschap Limburg 2017' die op 2 januari 2017 door het algemeen bestuur is vastgesteld in 2021 herzien.

De ontwerp 'Kostentoedelingsverordening Watersysteembeheer Waterschap Limburg 2022' die op 7 juli 2021 door het algemeen bestuur is vastgesteld en op 24 november 2021 definitief wordt vastgesteld vormt de basis voor de berekening van de tarieven van het watersysteembeheer.

De opbrengstontwikkeling van de waterschapslasten 2022 voor het gemiddelde van beide taken is afgerond 4,4%.

Indien de opbrengstontwikkeling per taak inzichtelijk wordt gemaakt is bij de watersysteemheffing voor 2022 sprake van een stijgingspercentage met 2,5% en bij de zuiveringsheffing van een stijgingspercentage met 6,2%.

De belastingopbrengst kan als volgt worden weergegeven.

Belastingopbrengst	Begroting 2022
Watersysteemheffing	82.694.300
Zuiveringsheffing	90.813.700
Verontreinigingsheffing	392.100
Totaal	173.900.100

Voor de berekening van de tarieven 2022 zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- De geraamde opbrengst waterschapslasten op basis van de begroting aangepast met het stijgingspercentage van de watersysteemheffing (2,5%) en het stijgingspercentage van de zuiveringsheffing (6,2%).
- De voor het belastingjaar 2022 gehanteerde belastingmaatstaven, de bestandsvergelijking, de aannames van de nog op te leggen aanslagen en de ervaringsgegevens ten aanzien van de jaarlijkse ontwikkelingen daarin. De vertaling hiervan is verwoord in de notitie 'prognose opbrengst waterschapshoofden 2022' van de BsGW die als uitgangspunt bij de berekening is gehanteerd.

Watersysteemheffing

Naast de verhoging van de opbrengsten hebben bij de watersysteemheffing nog acht elementen invloed op de vast te stellen tarieven:

1. De kostentoedelingsverordening 2022 betreffende het watersysteembeheer.

Watersysteemheffing	Kostentoedelingsverordening 2022
Ingezetenen	40,00%
Zakelijk gerechtigden gebouwd	49,05%
Zakelijk gerechtigden ongebouwd	10,74%
Zakelijk gerechtigden natuurterreinen	0,21%
Totaal	100,00%

2. De tariefdifferentiatie voor verharde wegen waarbij een gedifferentieerd tarief wordt gehanteerd dat 400% hoger is dan het tarief voor het 'overig ongebouwd' (verhouding 1:5).
3. De rechtstreekse toedeling van categorie gebonden kosten aan de betreffende categorieën, te weten de perceptiekosten, de kosten van de wet WOZ en de kosten van verkiezingen.
4. Het reguliere accres en het effect van de hertaxatie bij het gebouwd als gevolg van de jaarlijkse herwaardering van de wet WOZ. Op basis van de voorlopige inzichten is uitgegaan van een waardeinstijging in het beheergebied van Waterschap Limburg 5,20% (te weten accres +0,15% en hertaxatie +5,05%).
5. De doorvertaling van de belastingbestanden op perceelniveau voor de categorie natuur en ongebouwd.
6. De uitspraak van de Hoge Raad van 22 juni 2018 waardoor Rijkswateren niet meer mogen worden belast.
7. De uitspraak van de Hoge Raad van 9 november 2018 dat onder het begrip 'verharde openbare wegen' alleen het feitelijk verharde gedeelte van een openbare weg moet worden verstaan.
8. De ontwikkeling van het aantal ingezetenen.

Een direct gevolg van deze onderdelen is dat dit een complexe berekening van de tarieven tot gevolg heeft.

Bij de berekening van de belastingtarieven wordt volgens het beginsel van kostenveroorzaking het toerekenen van categorie gebonden kosten toegepast. Hierdoor worden o.a. de kapitaallasten van verkiezingen rechtstreeks toegerekend aan de categorie ingezetenen. Dit voordat wordt verdeeld naar de diverse categorieën op basis van het (algemeen) aandeel uit de kostentoedelingsverordening.

Voor het **gebouwd** is de tariefs- c.q. heffingsmaatstaf een percentage van de WOZ-waarde met een percentage van vier decimalen achter de komma:

$$\frac{\text{opbrengst categorie gebouwd}}{\text{totale WOZ-waarde in het waterschapsgebied}}$$

In verband met de jaarlijkse herwaardering van de WOZ is de waardepeildatum één jaar voor het begin van het kalenderjaar, waarvoor de WOZ-waarde geldt. De waardepeildatum voor het belastingjaar 2022 is dus 2021.

Omdat de definitieve cijfers voor de ontwikkeling van de WOZ-waarde per individuele gemeente nog niet voorhanden zijn, is uitgegaan van de door de BSGW ontvangen indicatieve cijfers.

Voor de effecten van de hertaxatie die gehanteerd zijn voor het belastingjaar 2022 is voor de ontwikkeling van de WOZ-waarde (woningen en niet-woningen) uitgegaan van een waardestijging in ons beheergebied van 5,20% (zie ook punt 4) ten opzichte van de actuele prognose 2021.

Voor het tarief van het **ongebouwd** en **natuur** geldt de volgende berekening:

$$\frac{\text{opbrengst ongebouwd / natuur}}{\text{aantal hectares ongebouwd / natuur}}$$

Bij de bepaling van het aantal hectares worden de waterschapseigendommen niet meegeteld. Deze zijn vrijgesteld van belastingheffing, wat vooral een verhogend effect heeft op de categorie ongebouwd omdat deze eigendommen grotendeels uit ongebouwde percelen bestaan.

Verder wordt in 2022 rekening gehouden met een afname van het aantal hectares natuur en een toename van het aantal hectares overig ongebouwd. Dit is een direct gevolg van de daadwerkelijke aanslagoplegging 2021 en de bezwaren binnen de categorie natuur waardoor het percelenbestand is geoptimaliseerd. Aangezien de oppervlakten per categorie grotendeels complementair zijn, heeft dit éénmalig ook gevolgen voor de categorie overig ongebouwd. De afname van het natuurareaal zorgt voor een toename van het areaal overig ongebouwd. De realisatie van de aanslagoplegging in 2021 resulteert dan ook voor 2022 in een - éénmalig - toename van het totaaloppervlak overig ongebouwd met 3.200 ha. Dit is verdisconteerd bij de tariefbepaling en leidt tot een incidentele lagere tariefstijging voor de categorie overig ongebouwd.

Voor wat betreft de **ingezetenen** kan nog worden vermeld dat het aantal ingezetenen (huishoudens) in 2022 wordt geprognosticeerd op 503.000 (2021 was 499.500) en tot stand is gekomen op basis van de realisatiegegevens over 2021.

Zuiveringsheffing

De zuiveringsheffing wordt geheven op basis van het aantal vervuilingswaarden, geproduceerd door woningen en bedrijven. Deze waarden worden uitgedrukt in vervuilingseenheden (ve's). De ve's voor woningen worden toegerekend op basis van een forfaitaire heffing (één- en meerpersoonshuishoudens). De ve's van bedrijven zijn voor 90% afhankelijk van variabele factoren en (jaarlijks) gebaseerd op de werkelijke vervuiling.

Het tarief van de zuiveringsheffing wordt als volgt bepaald:

$$\frac{\text{opbrengst zuiveringsbeheer}}{\text{aantal ve's indirecte lozingen}}$$

Het aantal indirecte lozingen 2022 wordt geraamd op 1.621.000 ve's (2021 was 1.620.000 ve's).

In 2021 is sprake geweest van een lichte afname van het aantal inwoners binnen het beheergebied. Ondanks dat het aantal inwoners in 2022 binnen het beheergebied naar verwachting verder afneemt neemt het aantal woningen nog toe. De toename van de woningvoorraad is het gevolg van een positief saldo van woningtoevoegingen (nieuwbouw, woonruimtesplitsing, bestemmingswijziging) en woningonttrekkingen (sloop, woonruimtesamenvoeging, bestemmingswijziging).

Uit de praktijk blijkt verder dat het aantal eenpersoonshuishoudens (1 ve) in ons beheergebied nog altijd toeneemt ten opzichte van de meerpersoonshuishoudens (3 ve's). Dit als gevolg van de voortgaande vergrijzing en individualisering.

Verder moet ook rekening worden gehouden met leegstand. Bij leegstand doet zich de situatie voor dat indien een woning die bij het begin van het heffingsjaar leeg staat en pas in de loop van het jaar wordt bewoond een aanslag naar tijdsevenredigheid wordt opgelegd. Hierdoor heeft 'leegstand' niet een één op één effect op de afname van het aantal ve's. Hoe langer de gemiddelde periode van leegstand hoe hoger het negatieve effect op het aantal ve's.

Voor de woningen wordt mede gelet op de realisatiecijfers 2021 voor 2022 een toename van 6.000 ve's verwacht.

Bij de bedrijven zijn geen ontwikkelingen bekend, zoals saneringsmaatregelen, optimalisatie van bedrijfsprocessen en verbetering aan eigen zuiveringsinstallaties die een grote invloed hebben op het aantal ve's in 2022. Wel is geconstateerd dat omvang van de bedrijfsactiviteiten van de meetbedrijven in 2021 (en daarmee de vervuilingseenheden) is gedaald. Om deze reden is de ve prognose voor de bedrijven in 2022 ten opzichte van 2021 afgenomen met 5.000 ve's.

Verontreinigingsheffing

De verontreinigingsheffing blijft bestaan voor directe lozingen. Het tarief voor de verontreinigingsheffing is gelijk aan het tarief van de zuiveringsheffing en wordt - evenals de zuiveringsheffing - geheven op basis van het aantal vervuilingswaarde die directe lozers (woningen en bedrijven) produceren. Het aantal ve's van de directe lozingen in 2022 is 7.000.

Dit aantal is gebaseerd op de realisatiegegevens van de DSM-Chemelot-locatie. Ten opzichte van vorig jaar is de raming afgenomen met 1.000 ve's.

De opbrengst van deze heffing wordt in mindering wordt gebracht op het benodigde bedrag voor watersysteembeheer en heeft een positief effect op de tariefbepaling watersysteemheffing.

Ontwikkeling belastingmaatstaven

In de onderstaande tabel zijn de belastingmaatstaven nog eens samengevat die ten grondslag hebben gelegen aan de berekening van de belastingtarieven 2021 en 2022.

Categorie	Maatstaven		Toename (+) Afname (-)
	2021	2022	
Watersysteembeheer			
<i>Ongebouwd (per hectare):</i>			
Openbare landwegen	8.629	8.279	-350
Overig ongebouwd	105.638	108.838	3.200
Natuur (per hectare)	52.439	48.939	-3.500
Gebouwd (percentage van WOZ-waarde)	148.000.000.000	155.700.000.000	7.700.000.000
Ingezetenen (per wooneenheid)	499.500	503.000	3.500
Zuiveringsbeheer			
Zuiveringsheffing (per heffingseenheid)	1.620.000	1.621.000	1.000
Verontreinigingsheffing			
Verontreinigingsheffing (per heffingseenheid)	8.000	7.000	-1.000

4.9 Voorstellen

Het algemeen bestuur van Waterschap Limburg;

gezien de Programmabegroting 2022 en de hierin gepresenteerde voorstellen;
gelet op het bepaalde in de artikelen 77, 100 en 101 van de Waterschapswet;
gezien het voorstel van het DB van 12 oktober 2021;

BESLUIT:

1. de Programmabegroting 2022 vast te stellen;
2. per programma voor 2022 een krediet te voteren conform onderstaand overzicht:

Programma	Netto krediet
Hoogwaterbescherming Maasvallei	€ 10.400.000
Klimaatadaptatie	€ 38.300.000
Waterkwaliteit en ecologie	€ 250.000
Zuiveren en waterketen	n.v.t.
Crisisbeheersing	€ 250.000
Bestuur en Organisatie	€ 700.000
Totaal programma's	€ 49.900.000

3. een sluitende Begroting 2022 te presenteren en daarvoor het resultaat (€ 5.375000 nadelig) als volgt te dekken:
  - a. € 2.540.000 te onttrekken aan de 'egalisatiereserve ontwikkeling waterschapslasten zuiveringsheffing'
  - b. € 2.835.000 te onttrekken aan de 'egalisatiereserve ontwikkeling waterschapslasten watersysteemheffing'.
4. in te stemmen met de concept belastingtarieven conform onderstaand overzicht:

I Watersysteemheffing:	
Ongebouwd	
• openbare landwegen	€ 278,70 per ha
• overig ongebouwd	€ 55,74 per ha
Natuur	€ 3,85 per ha
Gebouwd	0,0256% van de WOZ-waarde
Ingezetenen	€ 68,08 per wooneenheid
II Zuiveringsheffing:	
Zuiveringsheffing	€ 56,02 per vervuilingseenheid
III Verontreinigingsheffing:	
Verontreinigingsheffing	€ 56,02 per vervuilingseenheid

5. te besluiten tot het, op zo kort mogelijke termijn doch uiterlijk 1 juli 2022, instellen van de Rekenkamer Waterschap Limburg, conform optie 2 weergegeven in AB-voorstel nr. 2021/49, besproken in de vergadering van 7 juli 2021, en het dagelijks bestuur opdracht te geven de noodzakelijke voorbereidingen daartoe te treffen in overleg met het fractievoorzittersoverleg van het algemeen bestuur.

Aldus besloten in de openbare vergadering van 24 november 2021.

De secretaris-directeur,

De dijkgraaf,

ir. E.J.M. Keulers MIMO

drs. ing. P.F.C.W. van der Broeck

5 Bijlagen

Bijlage A	Vaste activa
Bijlage B	Reserves en voorzieningen
Bijlage C	Vaste schulden
Bijlage D	Personeelslasten
Bijlage E	Renteomslag
Bijlage F	Kostenverdeelstaat
Bijlage G	Kostendragers, programma's, beleidsproducten incl. dekkingsmiddelen
Bijlage H	Treasury
Bijlage I	EMU saldo
Bijlage J	Investeringslijst
Bijlage K	Lijst van verbonden partijen
Bijlage L	Risico-inventarisatielijst
Bijlage M	Overzicht indicatoren

Bijlage A Vaste activa

Omschrijving	Stand 31-12-2021			Mutaties 2022				Stand 31-12-2022			Rente
	Aanschafprijs	Cumulatieve afschrijvingen	Boekwaarde	Vermeerderingen		Verminderingen	Afschrijving	Aanschafprijs	Cumulatieve afschrijvingen	Boekwaarde	
				Extern	Intern						
Financiële vaste activa											
* aandelen	354.529	-	354.529	-	-	-	-	354.529	-	354.529	Geen rente
Totaal financiële vaste activa	354.529	-	354.529	-	-	-	-	354.529	-	354.529	-
Immateriële vaste activa											
* afsluiten geldleningen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Geen rente
* onderzoek en ontwikkeling	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
* overige immateriële activa	11.622.365	5.774.472	5.847.894	2.210.000	-	298.000	2.236.639	13.534.365	8.011.110	5.523.255	60.460
* bijdragen aan activa in eigendom van:											
- overheden	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
- overigen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
- rijk	99.684.915	14.812.789	84.872.125	10.100.000	-	-	3.519.051	109.784.915	18.331.840	91.453.074	937.517
Totaal immateriële vaste activa	111.307.280	20.587.261	90.720.019	12.310.000	-	298.000	5.755.689	123.319.280	26.342.951	96.976.329	997.977
Materiële vaste activa											
* bedrijfsgebouwen	11.425.109	3.381.098	8.044.011	-	-	-	480.705	11.425.109	3.861.803	7.563.305	82.984
* gronden	16.431.265	4.287.147	12.144.117	500.000	-	-	368.800	16.931.265	4.655.947	12.275.318	129.838
* waterbouwkundige werken	255.130.737	112.138.616	142.992.121	28.817.000	-	8.786.000	8.599.702	275.161.737	120.738.318	154.423.419	1.581.351
* overige bedrijfsmiddelen	5.495.117	2.566.843	2.928.273	2.885.000	-	-	980.789	8.380.117	3.547.632	4.832.485	41.264
* machines, apparaten en werktuigen	1.073.623	687.975	385.649	325.000	-	-	167.836	1.398.623	855.811	542.812	4.937
* waterkeringen	20.882.628	2.950.398	17.932.230	50.655.000	-	45.513.000	783.323	26.024.628	3.733.720	22.290.907	213.865
Totaal materiële vaste activa	310.438.478	126.012.077	184.426.401	83.182.000	-	54.299.000	11.381.155	339.321.478	137.393.232	201.928.246	2.054.238
TOTAAL VASTE ACTIVA	422.100.287	146.599.338	275.500.949	95.492.000	-	54.597.000	17.136.844	462.995.287	163.736.183	299.259.104	3.052.215

Bijlage B Reserves en voorzieningen

	Stand 31-12-2021	Mutaties in 2022					Stand 31-12-2022	Rente toerekening 2022		
		Vermeerderingen		Externe	Verminderingen			Bedrag	tbv. product	Rente%
		Rente	Overige		Interne	Externe				
Algemene reserves										
Algemene reserve watersysteem- en zuiveringsbeheer (incl wettelijke reserve onderzoek en ontwikkeling conform art.2:365 lid 2 BW)	8.151.130					8.151.130	80500	0,0%		
Totaal Algemene reserves	8.151.130	0	0	0	0	8.151.130	0			
Bestemmingsreserves tariefegalisatie										
Egalisatiereserve ontw. waterschapslasten watersysteemheffing	17.416.246					17.416.246	80500	0,0%		
Egalisatiereserve ontw. waterschapslasten zuiveringsheffing	2.564.297					2.564.297	80500	0,0%		
Totaal Bestemmingsreserve tariefegalisatie	19.980.543	0	0	0	0	19.980.543	0			
Bestemmingsreserves										
Calamiteiten watersysteembeheer	990.816					990.816	80500	0,0%		
Riooloverstorten	3.491.749					3.491.749	80500	0,0%		
Bestemmingsreserve stimulering verbetering watersystemen; overstortregeling	257.922					257.922	80500	0,0%		
Bestemmingsreserve subsidies afkoppelen regenwater	934.060				500.000	434.060	80500	0,0%		
Bestemmingsreserve Risicovolleplanting	303.016					303.016	80500	0,0%		
Bestemmingsreserve waterkwaliteit/NLP next Generation	310.713					310.713	80500	0,0%		
Bestemmingsreserve IBRAHYM waterkwaliteitsmodellering	69.000				69.000	0	80500	0,0%		
Bestemmingsreserve netcentrisch werken	90.585				90.585	0	80500	0,0%		
Bestemmingsreserve stimulering klimaatadaptieve peilgestuurde drainage	88.767					88.767	80500	0,0%		
Bestemmingsreserve assetmanagement	266.071				266.071	0	80500	0,0%		
Bestemmingsreserve lectoraat bodem	72.942				72.942	0	80500	0,0%		
Bestemmingsreserve project meten met nitraatstrips	43.104					43.104	80500	0,0%		
Bestemmingsreserve LIVES	109.397				109.397	0	80500	0,0%		
Bestemmingsreserve stimulering in de landbouw	400.000					400.000	80500	0,0%		
Bestemmingsreserve organisatieontwikkeling	287.100				287.100	0	80500	0,0%		
Bestemmingsreserve persoonlijk opleidingsbudget	55.000				55.000	0	80500	0,0%		
Totaal Bestemmingsreserves	7.770.242	0	0	0	1.450.095	0	6.320.147	0		
TOTAAL EIGEN VERMOGEN	35.901.915	0	0	0	1.450.095	0	34.451.820	0		
Voorzieningen										
<i>Voorzieningen voor arbeidsgerelateerde verplichtingen</i>										
Pensioen / uitkeringsverplichtingen	4.599.157					4.299.157	80500	0,0%		
Persoonsgebonden basisbudget	70.000		534.000			350.000	254.000	80500	0,0%	
<i>Voorzieningen voor onderhoudswerkzaamheden</i>										
Voorziening onderhoud waterkeringen (Noord-en midden Limburg)	1.970.955		1.275.200			1.205.155	80500	0,0%		
Onderhoud bedrijfspand Rijksweg Noord 305	98.842					14.637	84.205	80500	0,0%	
Onderhoud Hoogwaterloods Horst	27.727		4.500			32.227	80500	0,0%		
Onderhoud Waterkrachtcentrale ECI	85.363		13.000			11.735	86.628	80500	0,0%	
<i>Voorzieningen voor claims van ingezetenen en bedrijven</i>										
Voorziening natschade peilopzet Maas	1.203.235					100.000	1.103.235	80500	0,0%	
TOTAAL VOORZIENINGEN	8.055.279	0	1.826.700	0	0	2.817.372	7.064.607	0		
Resultaat										
Exploitatiesaldo							80500	0,0%		
TOTAAL RESULTAAT	0	0	0	0	0	0	0	0		

Bijlage C Vaste schulden

	Stand 31-12-2021	Mutaties in 2022			Stand 31-12-2022	Rente ten laste van 2022	Gemiddelden	
		Vermeer- deringen	Verminderingen				Rente- voet	Restant looptijd
			Gewone aflossingen	Extra aflossingen				
Vaste schulden								
<i>* leningen opgenomen bij:</i>								
- Nederlandse Waterschapsbank	209.576.930	30.000.000	12.329.596		227.247.333	2.919.517	1,61%	17 jr
- Rabobank Nederland - SWAP / Rabobank International						-3.717		
- A.S.N. Bank N.V.	4.320.000		480.000		3.840.000	151.415	3,87%	8 jr
Totaal vaste schulden	213.896.930	30.000.000	12.809.596	0	231.087.333	3.067.215		

Bijlage D   **Personeelslasten**

Onderdeel	Begroting 2022			
	Antal fte	Salarissen	Sociale premies	Totaal personeelslasten
Bestuur	-	757.300	101.100	858.400
Directie en secretariaat	18,77	1.547.400	450.400	1.997.800
Strategie & communicatie	21,00	1.682.200	511.100	2.193.300
Kader & Ontwikkeling	35,62	2.920.100	878.800	3.798.900
Areaalbeheer	116,80	7.048.800	2.221.500	9.270.300
Projecten & Inkoop	79,60	6.242.300	1.894.400	8.136.700
Vergunning, Toezicht & Handhaving	22,57	1.538.500	482.100	2.020.600
Informatie, Data & Monitoring	49,12	3.190.200	1.008.100	4.198.300
Mens & Organisatie Ondersteuning	28,97	1.909.200	587.700	2.496.900
Programmering, Planning & Financien	25,53	2.086.800	621.200	2.708.000
Organisatiebrede toelagen / kosten stagiaires	-	743.400	-	743.400
Totaal	397,98	29.666.200	8.756.400	38.422.600

Bijlage E Renteomslag

Het rente-omslagpercentage wordt berekend door de totale lasten van het waterschap die samenhangen met de aangegane geldleningen te delen door de totale boekwaarde van de vaste activa.

De totale lasten bestaan uit de volgende componenten:

- 1 de over vaste geldleningen de te betalen rente;
- 2 de betaalde rente die verband houdt met kortlopende geldleningen (inclusief rekening-courant) die zijn aangegaan om vaste activa te financieren (in de begroting kan dit percentage worden geraamd door het financieringstekort te vermenigvuldigen met het percentage dat naar verwachting gedurende het begrotingsjaar voor kortlopende geldleningen verschuldigd zal zijn);
- 3 de bespaarde rente in verband met de eigen financieringsmiddelen van het waterschap (reserves en voorzieningen);
- 4 de afschrijvingen van de kosten van de geldleningen.

In de berekening dient worden uitgegaan van de gemiddelde boekwaarde van de activa, de gemiddelde stand van de geldleningen en de gemiddelde stand van de eigen financieringsmiddelen.

De berekening van het rente-omslagpercentage is als volgt:

1	Rente vaste geldleningen:		€	3.067.215,07
2	Rente financieringsmiddelen:			
	Gemiddelde financieringspositie:			
		31-12-2021	31-12-2022	Gemiddeld
	Boekwaarde vaste activa			
	Totaal boekwaarde vaste activa	275.500.948,67	299.259.104,21	287.380.026,00
	Totaal lang vreemd vermogen	213.896.929,72	231.087.333,24	222.492.131,00
	Totaal eigen financieringsmiddelen	43.957.194,00	41.516.427,00	42.736.811,00
	Financieringsoverschot cq -tekort	-17.646.824,95	-26.655.343,97	-22.151.084,00
	Betaalde rente die verband houdt met financieringstekort			- 15.000,00
	* Betaalde en ontvangen rente rekening-courant			
		grootboek	50100.410102 debetrente	0,00
		grootboek	50100.810101 creditrente	15.000,00
3	Bespaarde rente			- 0,00
	* Volgens bijlage B van res. en vrz.			
		grootboek	50100.410201	0,00
4	Afschrijvingen van de kosten van de geldleningen			- 0,00
	Totale lasten die samenhangen met de aangegane geldleningen		€	3.052.215,07

Gemiddelde boekwaarde vaste activa na correctie

	31-12-2021	31-12-2022	Gemiddeld
Totaal boekwaarde vaste activa	275.500.948,67	299.259.104,21	287.380.026,00
Totaal buiten de rente-omslag houden	354.529,16	354.529,16	354.529,00
Gemid.boekwaarde vaste activa na correctie	275.146.419,51	298.904.575,05	287.025.497,00

Het rente-omslagpercentage bedraagt:

Lasten samenhangend met aangegane geldleningen	<u>3.052.215,07</u>		
Gemiddelde boekwaarde vaste activa na correctie	287.025.497,00		
		afgerond	1,06%

Bijlage F Kostenverdeelstaat

Programma's	Netto kosten voor doorberekening	Bijdrage WBL	Bijdrage BsGW	Doorberekende kosten					Totaal na doorberekening
				Kapitaallasten	Huisvesting	Ondersteunende producten	Indirecte kosten	Werkmaterieel	
Eigen plannen	556.900	-	-	169.900	-	112.100	2.513.800	-	3.352.700
Plannen van derden	704.700	-	-	-	-	141.900	3.556.500	-	4.403.100
Beheersinstrumenten watersystemen	602.600	-	-	-	-	121.400	1.676.000	-	2.400.000
Aanleg, verbetering en onderhoud watersystemen	9.634.500	-	-	11.089.900	368.500	1.940.200	10.536.300	1.060.900	34.630.300
Baggeren van waterlopen en saneren van waterbodems	547.500	-	-	-	-	110.200	58.600	-	716.300
Beheer hoeveelheid water	373.500	-	-	123.900	-	75.200	1.408.200	-	1.980.800
Monitoring watersystemen	636.700	-	-	444.800	-	128.300	1.283.800	-	2.493.600
Beheer Keurkwartel en VTH-beleid	-	-	-	-	-	-	987.900	-	987.900
Vergunningen en meldingen	15.500	-	-	-	-	3.200	3.912.700	-	3.931.400
Adviezen vergunningen	-	-	-	-	-	-	928.200	-	928.200
Toezicht	-4.800	-	-	-1.200	-	-900	2.137.000	-	2.130.100
Handhaving	-	-	-	-	-	-	668.300	-	668.300
Werkmaterieel	414.200	-	-	172.800	-	-	739.100	-1.326.100	-
Klimaatadaptatie	13.481.300	-	0	12.000.100	368.500	2.631.600	30.406.400	-265.200	58.622.700
Eigen plannen	-	-	-	-	-	-	238.100	-	238.100
Beheersinstrumenten waterkeringen	32.400	-	-	1.032.900	-	6.500	1.693.300	-	2.765.100
Aanleg en onderhoud waterkeringen	2.343.600	-	-	5.479.400	-	472.100	2.501.700	265.200	11.062.000
Hoogwaterbescherming Maasvallei	2.376.000	0	0	6.512.300	-	478.600	4.433.100	265.200	14.065.200
Eigen plannen	72.200	-	-	-	-	14.600	556.700	-	643.500
Dijkbewaking en calamiteitenbestrijding	588.400	-	-	86.800	277.700	118.500	668.900	-	1.740.300
Calamiteitenbestrijding watersystemen	-	-	-	15.400	-	-	538.500	-	553.900
Crisisbeheersing	660.600	-	-	102.200	277.700	133.100	1.764.100	-	2.937.700
Aanleg, verbetering en onderhoud watersystemen	2.030.100	-	-	32.600	-	408.800	51.200	-	2.522.700
Monitoring watersystemen	1.058.100	-	-	51.000	-	213.000	983.600	-	2.305.700
Regulering lozingen	-	-101.100	-	14.500	-	-	43.900	-	-42.700
Waterkwaliteit en ecologie	3.088.200	-101.100	-	98.100	-	621.800	1.078.700	-	4.785.700
Eigen plannen	783.400	715.500	-	-	-	157.800	219.500	-	1.876.200
Getransporteerd afvalwater	-	14.267.100	-	-	-	-	-	-	14.267.100
Gezuiverd afvalwater	-	47.765.100	-	-	-	-	-	-	47.765.100
Verwerkt slib	-	16.316.500	-	-	-	-	-	-	16.316.500
Regulering lozingen	-	-100.400	-	-	-	-	73.100	-	-27.300
Zuiveren en waterketen	783.400	78.963.800	-	-	-	157.800	292.600	-	80.197.600
Belastingheffing	1.630.000	-	3.168.200	-	-	-	-	-	4.798.200
Invordering	-	-	1.212.700	-	-	-	-	-	1.212.700
Bestuur	1.835.100	410.000	-	306.000	-	369.500	746.100	-	3.666.700
Externe communicatie	183.600	615.300	-	-	-	37.000	1.582.100	-	2.418.000
Kapitaallasten	20.189.000	-	-	-20.189.000	-	-	-	-	-
Indirecte kosten	35.069.700	-	-	-	1.271.700	12.065.500	-48.406.900	-	-
Huisvesting	1.365.700	-	-	552.200	-1.917.900	-	-	-	-
Ondersteunende beheerproducten	7.773.000	-	-	618.100	-	-16.494.900	8.103.800	-	-
Bestuur en Organisatie	68.046.100	1.025.300	4.380.900	-18.712.700	-646.200	-4.022.900	-37.974.900	0	12.095.600
Totaal	88.435.600	79.888.000	4.380.900	-	-	-	-	-	172.704.500

Onvoorzien WBL

96.400

Bijlage G Kostendragers, programma's, beleidsproducten incl. dekkingsmiddelen

Programma's en beleidsproducten 2022	Totaal	Kostendrager		Bijdrage aan WBL	Kostendrager		Bijdrage aan BsGW	Kostendrager	
		Watersysteem beheer	Zuiverings beheer		Watersysteem beheer	Zuiverings beheer		Watersysteem beheer	Zuiverings beheer
Eigen plannen	3.352.700	3.352.700	-	-	-	-	-	-	-
Plannen van derden	4.403.100	4.403.100	-	-	-	-	-	-	-
Beheersinstrumenten watersystemen	2.400.000	2.400.000	-	-	-	-	-	-	-
Aanleg, verbetering en onderhoud watersystemen	34.630.300	34.630.300	-	-	-	-	-	-	-
Baggeren van waterlopen en saneren van waterbodems	716.300	716.300	-	-	-	-	-	-	-
Beheer hoeveelheid water	1.980.800	1.980.800	-	-	-	-	-	-	-
Monitoring watersystemen	2.493.600	2.493.600	-	-	-	-	-	-	-
Beheer Keurkwartet en VTH-beleid	987.900	987.900	-	-	-	-	-	-	-
Vergunningen en meldingen	3.931.400	1.965.700	1.965.700	-	-	-	-	-	-
Adviezen vergunningen	928.200	464.100	464.100	-	-	-	-	-	-
Toezicht	2.130.100	1.065.050	1.065.050	-	-	-	-	-	-
Handhaving	668.300	334.150	334.150	-	-	-	-	-	-
Klimaatadaptatie	58.622.700	54.793.700	3.829.000	-	0	-	0	0	0
Eigen plannen	238.100	238.100	-	-	-	-	-	-	-
Beheersinstrumenten waterkeringen	2.765.100	2.765.100	-	-	-	-	-	-	-
Aanleg en onderhoud waterkeringen	11.062.000	11.062.000	-	-	-	-	-	-	-
Hoogwaterbescherming Maasvallei	14.065.200	14.065.200	-	0	0	0	0	0	0
Eigen plannen	643.500	643.500	-	-	-	-	-	-	-
Dijkbewaking en calamiteitenbestrijding	1.740.300	1.740.300	-	-	-	-	-	-	-
Calamiteitenbestrijding watersystemen	553.900	553.900	-	-	-	-	-	-	-
Crisisbeheersing	2.937.700	2.937.700	-	0	0	0	0	0	0
Aanleg, verbetering en onderhoud watersystemen	2.522.700	2.522.700	-	-	-	-	-	-	-
Monitoring watersystemen	2.305.700	2.305.700	-	-	-	-	-	-	-
Regulering lozingen	-42.700	43.800	-86.500	-101.100	-	-101.100	-	-	-
Waterkwaliteit en ecologie	4.785.700	4.872.200	-86.500	-101.100	0	-101.100	0	0	0
Eigen plannen	1.876.200	-	1.876.200	715.500	-	715.500	-	-	-
Getransporteerd afvalwater	14.267.100	-	14.267.100	14.267.100	-	14.267.100	-	-	-
Gezuiverd afvalwater	47.765.100	-	47.765.100	47.765.100	-	47.765.100	-	-	-
Verwerkt slib	16.316.500	-	16.316.500	16.316.500	-	16.316.500	-	-	-
Regulering lozingen	-27.300	73.100	-100.400	-100.400	-	-100.400	-	-	-
Zuiveren en waterketen	80.197.600	73.100	80.124.500	78.963.800	0	78.963.800	0	0	0
Belastingheffing	4.798.200	3.825.000	973.200	-	-	-	3.168.200	2.195.000	973.200
Invordering	1.212.700	611.300	601.400	-	-	-	1.212.700	611.300	601.400
Bestuur	3.666.700	1.791.200	1.875.500	410.000	-	410.000	-	-	-
Externe communicatie	2.418.000	991.500	1.426.500	615.300	-	615.300	-	-	-
Bestuur en Organisatie	12.095.600	7.219.000	4.876.600	1.025.300	0	1.025.300	4.380.900	2.806.300	1.574.600
Programmatotaal	172.704.500	83.960.900	88.743.600	79.888.000	0	79.888.000	4.380.900	2.806.300	1.574.600
Onvoorzien WL	+ 385.600	385.600	-	-	-	-	-	-	-
Onvoorzien WBL	+ 96.400	-	96.400	96.400	-	96.400	-	-	-
Duurzaamheid en innovatie	+ 800.000	800.000	-	-	-	-	-	-	-
Goodwill toetreders BsGW	-/- 14.100	9.200	4.900	-	-	-	-	-	-
Overheadcomponent vergoeding HWBP	-/- 306.500	306.500	-	-	-	-	-	-	-
Dividend Nederlandse Waterschapsbank NV	-/- 1.828.000	1.828.000	-	-	-	-	-	-	-
Totaal netto kosten	171.837.900	83.002.800	88.835.100	79.984.400	0	79.984.400	4.380.900	2.806.300	1.574.600
Opbrengst waterschapsbelastingen	+ 173.900.100	83.086.400	90.813.700	-	-	-	-	-	-
Correctie kwijtschelding	-/- 6.569.500	2.505.000	4.064.500	-	-	-	-	-	-
Correctie oninbaarheid	-/- 867.700	413.600	454.100	-	-	-	-	-	-
Onttrekking egalisereserve zuiveringsheffing	+ 2.540.000	-	2.540.000	-	-	-	-	-	-
Onttrekking egalisereserve watersysteemheffing	+ 2.835.000	2.835.000	-	-	-	-	-	-	-
Totaal dekkingsmiddelen	171.837.900	83.002.800	88.835.100	79.984.400	0	79.984.400	4.380.900	2.806.300	1.574.600

Bijlage H Treasury

KASGELDLIMIET (x € 1.000)		2022
Begrotingstotaal		181.151
Percentage		23%
Kasgeldlimiet		41.665
Financieringstekort (-) / overschot (+)		16.006
Ruimte (+) / overschrijding (-)		57.671
TOETS RENTERISICONORM (x € 1.000)		2022
Renterisico op vaste schulden		
1a	Renteherziening vaste schulden o/g	-
1b	Renteherziening vaste schulden u/g	16.280
1	Netto herziening vaste schulden (1a - 1b)	16.280
2	Betaalde aflossingen	12.810
3 Renterisico op vaste schuld (1+2)		29.090
Renterisiconorm		
4.a	Begrotingstotaal	181.151
4.b	Het bij ministeriële regeling vastgestelde percentage	30%
4 Renterisiconorm (4ax4b)		54.345
Toets renterisiconorm		
4	Renterisiconorm	54.345
3	Renterisico op vaste schuld	29.090
5 Ruimte (+) / Overschrijding (-) (4-3)		25.255

Bijlage I   **EMU saldo**

Onderdeel	2021 x € 1.000	2022 x € 1.000
1. Exploitatiesaldo voor bestemming reserves	-2.166	-5.375
2. Invloed investeringen		
- bruto-investeringsuitgaven	- 103.263	- 95.492
+ investeringssubsidies	+ 66.608	+ 54.597
+ verkoop materiële en immateriële vast activa	+	+
+ afschrijvingen	+ 16.192	+ 17.137
3. Invloed voorzieningen		
+ toevoegingen aan voorzieningen ten laste van de exploitatie	+ 1.628	+ 1.827
- onttrekkingen aan voorzieningen t.b.v. de exploitatie	-	-
- betalingen rechtstreeks uit voorzieningen	- 2.625	- 2.817
+ externe vermeerderingen van voorzieningen	+	+
4. Invloed reserves		
- betalingen rechtstreeks uit reserves	-	-
+ externe vermeerderingen van reserves	+	+
5. Deelnemingen en aandelen		
- boekwinst	-	-
+ boekverlies	+	+
EMU-saldo volgens begroting (+ overschot / - tekort)	-23.626	-30.123
Aandeel EMU-tekort gemeenschappelijke regelingen	2021 x € 1.000	2022 x € 1.000
- BsGW	-9	-8
- WBL	5.190	-19.651
EMU-saldo gemeenschappelijke regelingen (+ overschot / - tekort)	5.181	-19.659
INTEGRAAL EMU-TEKORT Waterschap Limburg	-18.445	-49.782

Bijlage J   **Investeringslijst**

PROJECT NR	AT	OMSCHRIJVING	AK	INVESTERINGSOBSJECT PER PROGRAMMA					INKOMSTEN					GEVOTEERD KREDIET t/m 20-9-21		TE VOTEREN KREDIET 2022 (netto)		
				UITGAVEN					Realisatie t/m 2021	Prognose				Totaal project-inkomsten	UITG		INK	
				Realisatie t/m 2021	2022	2023	2024	2025 t/m 2028		Totaal project-kosten	2022	2023	2024					2025 t/m 2028
P003101	30	Aansluiten oude Geulmeanders, Gulpen		856	-	-	-	-	856	9	-	-	-	-	9	1.256	-	-
P003102	30	Herinrichting Geul benedenstrooms kern Valkenburg fase 2 (Leeuw brouwerij)		2.533	200	367	-	-	3.100	805	160	80	-	-	1.045	3.100	1.045	-
P003103	30	Vispassage Epermolen		93	507	-	-	-	600	30	-	-	-	-	30	100	-	469
P003104	30	Vispassage Volmolen		2.239	-	-	-	-	2.239	836	-	-	-	-	836	2.714	883	-
P026201	30	#Sanering en herinrichting Oude Kanjel en Kanjel benedenstrooms Kanaal	*	286	-	-	-	-	286	-	-	-	-	-	-	-	-	-
P026401	30	Herinrichting Kanjel en Gelei, gemeenten Meerssen en Maastricht		6.334	300	1.115	-	-	7.749	2.912	1.115	425	-	-	4.452	7.750	3.437	-
P034201	30	Vispassage Wittemermolen Wittem		812	-	-	-	-	812	25	-	-	-	-	25	815	205	177
P057301	30	Vispassage Baalsbruggermolen Kerkrade		521	-	-	-	-	521	20	-	-	-	-	20	515	129	114
P057302	30	Herinrichting Worm (Nato-depot - Rimburg)		150	300	471	2.500	600	4.021	-	100	150	800	190	1.240	921	-	-
P066401	30	Herinrichting Bosbeek (Meinweg - monding)		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	753	-	-
P071002	30	Herinrichting Vlootbeek Benedenloop (Reigersbroek - Linnerweg)		10	170	300	300	2.578	3.358	-	50	100	100	820	1.070	-	-	330
P078302	30	Aanpak lekverlies Middelsgraaf te Susteren		435	-	-	-	-	435	-	-	-	-	-	-	450	-	-
P080102	30	Rode Beek Susteren - Oud Roosteren		3.027	-	-	-	-	3.027	1.023	-	-	-	-	1.023	4.180	869	-
P080103	30	Ontkluizing Rode Beek Brunssum		3.725	-	-	-	-	3.725	84	-	-	-	-	84	3.663	-	-
P080105	30	Herinrichting Rode Beek Millen-Susteren		356	356	1.345	4.500	-	6.557	117	-	-	-	-	117	1.075	-	-
P086201	30	Herinrichting Geleenbeek Corio Glana algemeen		12.401	-	-	-	-	12.401	6.725	-	-	-	-	6.725	8.830	2.695	-
P086202	30	Herinrichting Geleenbeek Echt - Sifon		268	-	109	-	-	377	89	-	-	-	-	89	2.716	-	-
P086204	30	Herinrichting Geleenbeek Millen - Nieuwstadt		160	150	750	775	-	1.835	53	-	-	-	-	53	253	-	755
P086205	30	Herinrichting Geleenbeek Oud-Roosteren A2		750	50	1.983	-	-	2.783	248	-	-	-	-	248	1.010	-	-
P086206	30	Herinrichting Geleenbeek Katsbek Nieuwstadt - Oud Roosteren		565	100	2.124	-	-	2.789	262	-	-	-	-	262	759	-	-

PROJECT NR	AT	OMSCHRIJVING	AK	INVESTERINGSOBJECT PER PROGRAMMA					INKOMSTEN					GEVOTEERD KREDIET t/m 20-9-21		TE VOTEREN KREDIET 2022 (netto)		
				UITGAVEN				Totaal projectkosten	Realisatie t/m 2021	Prognose				Totaal projectinkomsten	UITG		INK	
				Realisatie t/m 2021	2022	2023	2024			2025 t/m 2028	2022	2023	2024					2025 t/m 2028
P086208	30	Herinrichting Oude Maas (Geleenbeekmonding)		387	673	340	-	-	1.400	-	600	168	-	-	768	1.400	768	-
P086209	30	Herinrichting Geleenbeek Corio-Glana, highlight 16 en 17		15	70	50	-	-	135	-	-	-	-	-	-	1.145	-	-
P086210	30	Herinrichting Geleenbeek VDL Nedcar		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	100	-	-	
P086211	30	Herinrichting Geleenbeek Kamerhof Holtum		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	295	-	-	
P111702	30	Ontkluizing keutelbeek in de kernen Beek en Neerbeek, fase 1B/2		523	1.181	1.510	-	-	3.214	173	-	-	-	-	173	3.309	400	-
P111704	30	Ontkluizing Keutelbeek Geleen		15	70	50	-	-	135	-	-	-	-	-	455	-	-	
P115201	30	Corio Glana Highlight 20 fase 1		4.223	278	-	-	-	4.501	1.583	92	-	-	-	1.675	4.500	1.125	-
P115203	30	Corio Glana highlight 20, fase 2		438	100	3.590	-	-	4.128	-	-	-	-	-	500	-	3.628	
P116901	30	#Regenwaterbuffer Spaans Vonderen	*	184	-	-	-	-	184	-	-	-	-	-	-	-	-	
P144601	30	Herinrichting Molenbeek van Lottum - Siebersbeek		71	529	300	-	-	900	-	280	150	-	-	430	250	-	220
P146802	30	WB21 knelpunt Raam en Vistrap Tungelroysebeek		53	150	1.125	-	-	1.328	16	-	-	-	-	16	423	-	-
P150001	30	Herinrichting Gansbeek / Paterslossing		-	50	150	250	1.502	1.952	-	20	50	80	480	630	-	-	130
P151402	30	Herinrichting benedenloop Wellse Molenbeek		95	30	30	400	417	972	39	10	10	130	130	319	485	-	-
P180901	30	Herinrichting benedenloop Kwistbeek		79	30	30	480	481	1.100	32	10	10	150	150	352	550	-	-
P180902	30	Gebiedspilot Kwistbeek		4.190	210	400	-	-	4.800	1.100	200	200	-	-	1.500	4.800	2.098	598
P181701	30	Tielebeek bovenloop		1.744	55	-	-	-	1.799	912	400	-	-	-	1.312	1.799	1.357	-
P192701	30	Meilossing, afronding herinrichting		197	280	123	-	-	600	50	60	-	-	-	110	600	110	-
P228201	30	Herinrichting Huilbeek		633	1.100	870	-	-	2.603	210	500	250	-	-	960	2.800	1.500	-
P228301	30	Maasmonding Wolterskamp		36	-	-	-	-	36	12	-	-	-	-	12	69	-	-
P254601	30	Herinrichting Venrays Broek en de Spurtk		8.465	200	-	-	-	8.665	5.300	570	-	-	-	5.870	8.665	5.851	-
P262701	30	Herinr.Haelensebeek Hhu-Nunhem		3.083	15	-	-	-	3.098	718	-	-	-	-	718	3.532	800	-
P278401	30	Herinrichting Wylrebeek monding		65	300	-	-	-	365	-	180	-	-	-	180	250	-	-

PROJECT NR	AT	OMSCHRIJVING	AK	INVESTERINGSOBJECT PER PROGRAMMA					INKOMSTEN					GEVOTEERD KREDIET t/m 20-9-21		TE VOTEREN KREDIET 2022 (netto)		
				UITGAVEN				Totaal projectkosten	INKOMSTEN				Totaal projectinkomsten	UITG	INK			
				Realisatie t/m 2021	Prognose				Realisatie t/m 2021	Prognose								
2022	2023	2024	2025 t/m 2028	2022	2023	2024	2025 t/m 2028											
P282101	30	Herinr. Castenrayse vennen		2.217	782	500	-	-	3.499	1.100	700	800	-	-	2.600	3.500	2.670	-
P316101	30	Herinrichting Thornerbeek		360	100	100	2.000	1.746	4.306	132	30	30	640	560	1.392	1.656	-	-
P316800	30	Maasgaard Algemeen		189	-	-	-	-	189	-	-	-	-	-	-	187	-	-
P316801	30	Groote Molenbeek A73		3.113	-	-	-	-	3.113	1.054	-	-	-	-	1.054	4.345	3.554	1.268
P316802	30	Groote Molenbeek - Kasteelse bossen		309	40	80	-	-	429	96	20	20	-	-	136	2.370	670	-
P316806	30	Vismigratieknelpunt zand- en vuilvang Groote Molenbeek		104	200	-	-	-	304	35	-	-	-	-	35	20	-	249
P323401	30	Herinrichting Aa		273	500	1.300	200	-	2.273	84	400	1.100	-	-	1.584	1.232	-	-
P324401	15	Vervangen pompen in gemaal IJzerenman		61	-	-	-	-	61	20	-	-	-	-	20	68	17	-
P325202	30	Herinrichting benedenloop Lingsforterbeek		64	30	30	290	291	705	28	10	10	90	90	228	138	-	-
P360007	30	Grondverwerving meandering waterlopen		1.155	-	-	-	-	1.155	-	-	-	-	-	-	3.005	-	-
P360013/ P360014	0	Strategische grondverwerving (SGV) Watersysteemprojecten		5.148	500	500	500	2.000	8.648	-	-	-	-	-	-	15.000	-	-
P360027	30	Nieuw Limburgs Peil (NLP) Groote Molenbeek Rieterdijk		855	600	800	-	-	2.255	-	-	-	-	-	-	255	-	2.000
	30	Geul Valkenburg-Julianakanaal (totale trajectlengte ca 12 km)		-	-	10	10	10	30	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	30	Herinrichting Groote Molenbeek Wittebrugweg		25	100	500	500	858	1.983	-	30	160	160	270	620	-	-	435
	30	Pilot beekdalontwikkeling Aa-dal		-	50	100	100	150	400	-	-	-	-	-	-	-	-	150
	30	Herinrichting Maasnielderbeek bovenloop (resterend deel)		-	150	300	380	2.858	3.688	-	50	100	120	910	1.180	-	-	300
	30	Pilot Beekdalontwikkeling Groote Molenbeek/Mariapeel		-	1.600	5.300	4.500	1.000	12.400	-	510	1.700	1.440	320	3.970	-	-	4.690
	30	Herinrichting Geleenbeek Sittard - Millen (sportlaan-millenerweg)		-	10	10	10	1.620	1.650	-	-	-	-	510	510	-	-	-
	30	Herinrichting Geleenbeek Corioglana- Weustenrade Oliemolen (rest highlight 4)		-	20	10	368	1.104	1.502	-	10	-	120	360	490	-	-	-
	30	Herinrichting Middelsgraaf (trambaan Ophoven - monding)		-	20	10	93	279	402	-	10	-	30	90	130	-	-	-
	30	Herinrichting Haelensebeek Bovenloop		-	-	10	10	430	450	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	30	Herinrichting Aalsbeek bovenloop		-	50	100	300	1.756	2.206	-	20	30	100	560	710	-	-	100
	30	Herinrichting Roggelsebeek, incl Neerpeelbeek		75	200	300	500	7.380	8.455	-	60	100	160	2.360	2.680	-	-	415

PROJECT NR	AT	OMSCHRIJVING	AK	INVESTERINGSOBJECT PER PROGRAMMA					INKOMSTEN					GEVOTEERD KREDIET t/m 20-9-21		TE VOTEREN KREDIET 2022 (netto)		
				UITGAVEN					Totaal projectkosten	Realisatie t/m 2021	Prognose				Totaal projectinkomsten		UITG	INK
				Realisatie t/m 2021	2022	2023	2024	2025 t/m 2028			2022	2023	2024	2025 t/m 2028				
30		Herinrichting Vliet		-	-	10	10	1.682	1.702	-	-	-	-	-	-	-	-	-
30		Herinrichting Uffelsebeek		-	30	20	673	2.019	2.742	-	10	10	220	660	900	-	-	-
30		Herinrichting Everlosebeek		-	-	10	10	8.982	9.002	-	-	-	-	-	-	-	-	-
30		Herinrichting Kroonbeek		-	-	10	10	3.182	3.202	-	-	-	-	-	-	-	-	-
30		Herinrichting Hemelbeek monding		-	30	100	670	-	800	-	10	30	210	-	250	-	-	-
30		Herstel vismigratie - Armenmolen Neeritter		-	20	10	118	354	502	-	10	-	40	120	170	-	-	-
30		Herstel vismigratie - Commandeursmolen		-	20	10	118	354	502	-	10	-	40	120	170	-	-	-
30		Herstel vismigratie - Geul molen Wylre		-	20	10	118	354	502	-	10	-	40	120	170	-	-	-
30		Herstel vismigratie - Geul mlen kasteel Schaloen		-	20	10	118	354	502	-	10	-	40	120	170	-	-	-
30		Herstel vismigratie - Rode beek stuw- en verdeelwerk Millen		-	-	10	10	482	502	-	-	-	-	-	-	-	-	-
30		Herstel vismigratie - Geleenbeek Poolmolen Holtum		-	20	10	118	354	502	-	10	-	40	120	170	-	-	-
30		Herstel vismigratie - Geul stuw en verdeelwerk Grote Molen Meerssen		-	20	10	118	354	502	-	10	-	40	120	170	-	-	-
30		Herstel vismigratie - Gulp Neubourgermolen / Molen van Roex		-	20	10	118	354	502	-	10	-	40	120	170	-	-	-
30		Herstel vismigratie - Thornerbeek Krakermolen Thorn		-	20	10	118	354	502	-	10	-	40	120	170	-	-	-
30		Oude Graaf		-	75	150	375	3.445	4.045	-	20	50	120	1.100	1.290	-	-	155
30		Herinrichting Bevelandsebeek		-	-	10	10	1.830	1.850	-	-	-	-	-	-	-	-	-
30		Herinrichting Swalm monding		-	10	10	480	-	500	-	-	-	150	-	150	-	-	-
30		Anselderbeek overkluizing benedenloop		-	-	-	10	502	512	-	-	-	-	-	-	-	-	-
30		Herinrichting Grensbeek		10	10	10	10	669	709	-	-	-	-	-	-	-	-	-
30		Geleenbeek Poolmolen Holtum		-	-	10	10	482	502	-	-	-	-	-	-	-	-	-
30		Rode beek stuw- en verdeelwerk Millen		-	-	10	10	482	502	-	-	-	-	-	-	-	-	-
30		Vispassage Eijserbeek - Bulkemsmolen		-	-	10	10	482	502	-	-	-	-	-	-	-	-	-
30		Herinrichting Broekhuizermolenbeek		-	-	-	10	1.139	1.149	-	-	-	-	-	-	-	-	-

INVESTERINGSOBJECT PER PROGRAMMA																		
PROJECT NR	AT	OMSCHRIJVING	AK	UITGAVEN					INKOMSTEN					GEVOTEERD KREDIET t/m 20-9-21		TE VOTEREN KREDIET 2022 (netto)		
				Realisatie t/m 2021	Prognose				Totaal projectkosten	Realisatie t/m 2021	Prognose				Totaal projectinkomsten		UITG	INK
					2022	2023	2024	2025 t/m 2028			2022	2023	2024	2025 t/m 2028				
	30	Herinrichting Vulensbeek		-	-	-	10	20	30	-	-	-	-	-	-	-	-	
	30	Maatregelen wateroverlast Roer (laatste knelpunten, o.a. Steenen Huys te Vlodrop)		-	-	10	10	1.482	1.502	-	-	-	-	-	-	-	-	
	30	Pilot Beekdalontwikkeling Geul		-	200	1.000	1.000	3.000	5.200	-	60	320	320	960	1.660	-	-	820
Projecten Beekherstel				73.977	12.921	28.552	23.238	59.772	198.460	25.931	6.377	6.053	5.460	11.480	55.301	108.560	30.182	17.002
P146801	30	Sarsven/Banen		1.390	-	-	-	-	1.390	29	-	-	-	-	29	1.400	300	261
P177901	30	Broekhuizerbroek		393	808	500	-	-	1.701	130	250	150	-	-	530	465	-	706
P261301	30	Heidsche Peel NLP		153	-	-	-	-	153	65	-	-	-	-	65	310	-	-
P265201	30	Waterbloem		364	1.250	885	-	-	2.499	118	400	275	-	-	793	1.250	-	-
P360022	30	Nieuw Limburgs Peil (NLP) Herstelmaatregelen		259	-	-	-	-	259	-	-	-	-	-	-	747	-	-
P360026	30	Nieuw Limburgs Peil (NLP) Wateroverlast Niers		48	250	250	250	-	798	-	125	113	100	-	338	50	-	260
P360029	5	Nieuw Limburgs Peil (NLP) Streefbeeld Stroomgebiedsbrede Ecologische Systeem Analyse (SESA)		176	100	100	100	100	576	-	-	-	-	-	-	75	-	301
P360040	30	Optimalisatie hoofdstelsel wateraanvoer (Noordervaart en Peelkanalen)		1.394	7.458	4.270	-	-	13.122	470	3.608	1.700	-	-	5.778	11.000	2.570	-
P360057	30	Extra boerenstuwen als droogtemaatregel		861	-	-	-	-	861	-	-	-	-	-	-	860	-	-
	30	KD010 - Investerings Reg watersysteem klimaatadaptatie/droogte (DHZ DPRA); 2020 € 0,2mln bruto		400	-	-	-	11.850	12.250	200	-	-	-	5.875	6.075	-	-	200
Projecten Verdrogingsbestrijding				5.437	9.866	6.005	350	11.950	33.608	1.012	4.383	2.238	100	5.875	13.608	16.157	2.870	1.728
P003106	30	Geuldal visie aanpak - WIB		1.475	85	85	85	340	2.070	487	-	-	-	-	487	2.966	-	-
P012101	30	Mechelderbeekdal		360	612	3.132	1.369	2.718	8.191	119	101	-	-	-	220	350	-	3.534
P012102	30	Capaciteitsuitbreiding RWB Vijlenbergerweg		83	-	-	-	-	83	27	-	-	-	-	27	84	28	-
P016901	30	Waterberging Lange Gracht - Water in Balans		908	1.186	236	-	-	2.330	291	391	-	-	-	682	2.337	507	-
P021101	30	Regenwaterbuffer de Heek - Wib		317	-	-	-	-	317	41	-	-	-	-	41	284	94	-
P021102	30	Hekerbeekdal		366	345	306	851	1.030	2.898	121	57	-	-	-	178	350	-	489

PROJECT NR	AT	OMSCHRIJVING	AK	INVESTERINGSOBJECT PER PROGRAMMA					INKOMSTEN					GEVOTEERD KREDIET t/m 20-9-21		TE VOTEREN KREDIET 2022 (netto)		
				UITGAVEN				Totaal projectkosten	Prognose				Totaal projectinkomsten	UITG	INK			
				Realisatie t/m 2021	2022	2023	2024		2025 t/m 2028	Realisatie t/m 2021	2022	2023					2024	2025 t/m 2028
P038401	30	Lemiers en Oud Lemiers		35	304	319	421	980	2.059	11	-	-	-	-	11	350	-	-
P042401	30	Aanleg hoogwaterbescherming Slenaken		1.720	394	-	-	-	2.114	871	230	-	-	-	1.101	2.114	972	-
P065103	30	Maatregelen wateroverlast Roer		948	-	-	-	-	948	-	-	-	-	-	-	1.860	188	-
P080104	30	Bijdrage in kosten oplossen grondwateroverlast agv ontkeuizing Rode Beek Schinveld		496	-	-	-	-	496	-	-	-	-	-	-	536	-	-
P084301	30	Vergroten bergingscapaciteit regenwaterbuffer Etzenraderhuiske		288	-	-	-	-	288	14	-	-	-	-	14	290	-	-
P093001	30	Wijnandsrade		41	280	319	260	306	1.206	14	-	-	-	-	14	350	-	-
P096306	30	Bufferdam de Dem/Caumerbeek middenloop		421	2.500	214	-	-	3.135	140	833	-	-	-	973	3.135	706	-
P115301	30	Einighausen		123	356	175	511	594	1.759	41	-	-	-	-	41	350	-	263
P147701	30	Aanpak Wateroverlast Niers		90	-	-	-	-	90	-	-	-	-	-	-	100	-	-
P148302	30	Pilot retentiegebied Breevennen		24	-	-	-	-	24	7	-	-	-	-	7	86	-	-
P177803	30	Gebiedspilot Schelkensbeek - Water in Balans		2.016	64	-	-	-	2.080	670	21	-	-	-	691	2.100	700	-
P251502	30	Kabroeksebeek - werkpak America		586	-	-	-	-	586	20	-	-	-	-	20	580	-	-
P255901	30	Gebiedspilot Eckeltsebeek - Water in Balans		2.344	293	-	-	-	2.637	776	97	-	-	-	873	2.745	906	-
P360005	30	Vergroten buffers fase 3		3.910	-	-	-	-	3.910	1.520	-	-	-	-	1.520	3.230	-	-
P360019	30	WB21 toets 2015		1.680	500	-	-	-	2.180	551	-	-	-	-	551	2.030	-	-
P360034	5	Water in balans		3.480	250	250	250	250	4.480	1.284	-	-	-	-	1.284	4.285	609	-
P360044	30	Gebiedspilot Meerssen - Water in Balans		2.474	1.352	1.263	236	-	5.325	1.786	-	-	-	-	1.786	3.710	1.564	-
P360046	30	Gebiedspilot Oirsbeek - Water in Balans		1.536	1.466	965	100	-	4.067	507	145	-	-	-	652	3.068	810	1.058
P360056	30	Aanpak wateroverlast Hegge		214	363	734	593	-	1.904	71	36	-	-	-	107	150	-	1.055
P360058	30	Propositie Heuvelland		450	-	-	-	-	450	-	-	-	-	-	-	500	-	-
	30	KD008 - Programmaplan Water in Balans		945	2.489	2.321	5.236	35.546	46.537	-	-	-	-	-	-	-	-	5.755
	30	Nederweert, Wateroverlast door beperkte capaciteit lange duiker onder Eindhovensebaan. Zie max 17891		-	-	10	10	10	30	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	30	Voer: bebouwing in laag liggend gebied langs de Voer, noodwaterberging Voer		-	-	-	10	20	30	-	-	-	-	-	-	-	-	-

PROJECT NR	AT	OMSCHRIJVING	AK	INVESTERINGSOBJECT PER PROGRAMMA							GEVOTEERD KREDIET t/m 20-9-21					TE VOTEREN KREDIET 2022 (netto)		
				UITGAVEN					Totaal projectkosten	INKOMSTEN					UITG		INK	
				Realisatie t/m 2021	Prognose					Realisatie t/m 2021	Prognose							Totaal projectinkomsten
2022	2023	2024	2025 t/m 2028	2022	2023	2024	2025 t/m 2028	2022	2023	2024	2025 t/m 2028							
30		Middelsgraaf		-	-	-	10	20	30	-	-	-	-	-	-	-	-	-
30		Gulpen-Wittem: water vanuit landelijk gebied in huizen in Slenaken		-	-	-	10	20	30	-	-	-	-	-	-	-	-	-
30		Geleenbeek Julianakanaal, inundatie van landbouwgrond, waarschijnlijk nog steeds een knelpunt		-	-	-	10	20	30	-	-	-	-	-	-	-	-	-
30		Geleenbeek: inundatie Geleenbeek bij Poolmolen		-	-	-	10	20	30	-	-	-	-	-	-	-	-	-
30		Breinderwaterloop (Schinnen)		-	150	-	-	-	150	-	50	-	-	-	50	-	-	100
30		Regenwaterbuffer spaans vorderen		-	-	-	10	20	30	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Projecten Wateroverlast				27.331	12.989	10.329	9.982	41.894	102.525	9.368	1.961	-	-	-	11.329	37.940	7.084	12.253
P003105	30	Herstel kademuuren en vispassage Commandeursmolen		1.464	-	-	-	-	1.464	-	-	-	-	-	1.700	-	-	-
P065104	30	Oeverherstel Roer te Roermond, voorstad Sint Jacob		713	-	-	-	-	713	42	-	-	-	-	42	794	52	-
P360006	30	Kleine investeringswerken fase 3		2.652	-	-	-	-	2.652	5	-	-	-	-	5	4.300	-	-
P360042	30	Vervangingsinvesteringen assets		6.893	4.700	5.150	5.150	20.600	42.493	-	-	-	-	-	-	10.557	-	6.187
P360052	5	Ontwikkeling voorspellingsmodellen voor wateroverlast en Ontwikkeling klimaat-adaptatiemodel		352	575	565	570	545	2.607	-	-	-	-	-	-	1.527	-	-
P502015	5	Implementatie Infor-EAM		302	-	-	-	-	302	-	-	-	-	-	-	270	-	-
P502016	5	Ibrahym 3.0		339	325	35	-	-	699	150	150	50	-	-	350	700	350	-
P503003	5	Tractiemiddelen 2019-2022		332	325	300	300	1.200	2.457	-	-	-	-	-	-	1.195	-	-
P503004	15	Uitbreiding meetnet		50	225	-	-	-	275	-	-	-	-	-	-	300	-	-
P503005	10	Vervangen meetapparatuur		232	825	-	-	-	1.057	-	-	-	-	-	-	1.075	-	-
	5	LIWA 2.0		-	350	350	350	1.050	2.100	-	110	110	110	330	660	-	-	480
Projecten Vervanging en aanpassing assets				13.329	7.325	6.400	6.370	23.395	56.819	196	260	160	110	330	1.056	22.418	402	6.667
P360010	0	Onderzoekskrediet Watersysteemprojecten		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1.000	-	-	-
P504001	0	Bebording zwemwater		61	25	25	25	20	156	185	-	-	-	-	185	185	-	-

INVESTERINGSOBJECT PER PROGRAMMA																		
PROJECT NR	AT	OMSCHRIJVING	AK	UITGAVEN					INKOMSTEN					GEVOTEERD KREDIET t/m 20-9-21		TE VOTEREN KREDIET 2022 (netto)		
				Realisatie t/m 2021	Prognose				Totaal projectkosten	Realisatie t/m 2021	Prognose				Totaal projectinkomsten		UITG	INK
					2022	2023	2024	2025 t/m 2028			2022	2023	2024	2025 t/m 2028				
	5	KD011 - Uitwerking SESA beekdalbrede toepassing		50	50	100	100	100	400	-	-	-	-	-	-	-	-	200
P360050	5	Waterbeheerprogramma (WBP) 2022-2027		128	24	-	-	-	152	-	-	-	-	-	-	165	-	-
P360051	6	Watersysteemtoets 2019		49	88	88	88	264	577	16	-	-	-	-	16	60	-	149
	30	KD006 - Specifieke projecten: € 0,1mln p/j		100	100	100	100	400	800	-	-	-	-	-	-	-	-	300
Projecten overig				387	287	313	313	784	2.084	201	-	-	-	-	201	1.410	185	649

* Betreft onderzoekskosten watersysteemproject (krediet € 1.000.000, P360010)

PROGRAMMA KLIMAATADAPTATIE				120.461	43.388	51.599	40.253	137.795	393.496	36.708	12.981	8.451	5.670	17.685	81.495	186.485	40.723	38.298
P400001	30	Bijdrage kosten HWBP		100.522	10.100	9.100	9.200	40.300	169.222	-	-	-	-	-	-	100.452	-	10.100
P400003	5	Uitvoeren veiligheidstoetsing waterkeringen		4.904	723	-	-	-	5.627	-	-	-	-	-	-	5.500	-	127
P400009	0	Deltaprogramma Maas 2		2.207	-	-	-	-	2.207	2.214	-	-	-	-	2.214	2.322	2.322	-
P41****	30/0	HoogWaterBeschermingsProgramma		92.184	38.335	47.036	68.966	337.873	584.394	79.399	34.553	42.324	62.069	304.086	522.431	182.164	165.192	-
P410015	30	HWBP Niet-subsidiabele kosten (100% WL)		3.438	375	350	350	1.050	5.563	-	-	-	-	-	-	-	-	-
P410012	30	HWBP POV Dijkversterking Gebiedseigen Grond		2.508	590	-	-	-	3.098	2.508	590	-	-	-	3.098	-	-	-
P4154**	30	HWBP Lob van Gennepe		11.873	9.855	9.225	6.150	138.992	176.095	10.686	8.870	8.303	5.535	125.092	158.486	-	-	-
P42****	0	Bestuursvereenkomst sluitstukkaden Maas		96.200	1.500	-	-	-	97.700	96.200	1.500	-	-	-	97.700	98.100	98.100	-
	30	KD001 - PGA voortrollend programma dijkversterking		-	-	-	500	2.000	2.500	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	5	KD002 - Inventarisatie kunstwerken geprogrammeerd onderhoud 2020		-	75	75	-	-	150	-	-	-	-	-	-	-	-	150
PROGRAMMA HOOGWATERBESCHERMING MAASVALLEI				313.836	61.553	65.786	85.166	520.215	1.046.556	191.007	45.513	50.627	67.604	429.178	783.929	388.539	265.614	10.377
P501003	10	Projecten facilitair 2018-2019		121	-	-	-	-	121	-	-	-	-	-	-	140	-	-
P501005	20	Verbouwing locatie Horst		877	-	-	-	-	877	-	-	-	-	-	-	803	-	-
P502014	5	Roadmap Informatievoorziening 2017-2021		2.188	650	650	650	2.600	6.738	-	-	-	-	-	2.600	-	-	238

PROJECT NR	AT	OMSCHRIJVING	AK	INVESTERINGSOBJECT PER PROGRAMMA					INKOMSTEN					GEVOTEERD KREDIET t/m 20-9-21		TE VOTEREN KREDIET 2022 (netto)		
				UITGAVEN					Realisatie t/m 2021	Prognose				Totaal project-inkomsten	UITG		INK	
				Realisatie t/m 2021	2022	2023	2024	2025 t/m 2028		Totaal project-kosten	2022	2023	2024					2025 t/m 2028
	10	Projecten facilitair 2020/2021 ev.		50	50	50	50	150	350	-	-	-	-	-	-	-	100	
	5	Implementatie e-HRM 2022/2023		-	363	-	-	-	363	-	-	-	-	-	-	-	363	
PROGRAMMA BESTUUR EN ORGANISATIE				3.236	1.063	700	700	2.750	8.449	-	-	-	-	-	3.543	-	701	
P360047	30	Aanleg pomppostelplaatsen		364	-	-	-	-	364	5	-	-	-	-	5	349	116	-
P502017	5	HoogwaterInformatieOmgeving (HIO)		97	-	-	-	-	97	-	-	-	-	-	-	100	-	-
P502018	5	WBI + sterkteberekeningen dijken calamiteiten		125	125	125	-	-	375	-	-	-	-	-	-	-	-	250
P505001	10	Vervanging pompen hoogwaterbestrijding/vergroten capaciteit		200	104	106	108	452	970	-	-	-	-	-	-	854	-	-
PROGRAMMA CRISISBEHEERSING				786	229	231	108	452	1.806	5	-	-	-	-	5	1.303	116	250
P360045	5	Regionale analyse waterkwaliteit		250	-	-	-	-	250	-	-	-	-	-	-	250	-	-
P360055	5	Implementatie soortenbeleid		118	100	82	-	-	300	35	38	17	-	-	90	300	-	-
P360059	30	Innovatieve uitvoeringspilot waterkwaliteitsverbetering landelijk gebied (Begroting P599971 - KD007)		182	68	70	80	-	400	-	-	-	-	-	-	400	-	-
	30	KD007 - Innovatieve/effectievere methodes doelrealisatie KRW		-	232	330	320	1.600	2.482	-	-	-	-	-	-	-	-	232
PROGRAMMA WATERKwalITEIT EN ECOLOGIE				550	400	482	400	1.600	3.432	35	38	17	-	-	90	950	-	232
TOTAAL PROGRAMMA'S				438.869	106.633	118.798	126.627	662.812	1.453.739	227.755	58.532	59.095	73.274	446.863	865.518	580.819	306.453	49.859
P399999	30	Risicoprofiel realisatie		-3.000	-11.141	-22.764	-10.448	-18.090	-65.443	-998	-3.935	-2.479	-361	5.469	-2.304	-	-	-
TOTAAL PROGRAMMA'S (Voor berekening kapitaallasten)				435.869	95.492	96.034	116.179	644.722	1.388.296	226.757	54.597	56.616	72.913	452.332	863.215	580.819	306.453	49.859

Projecten waarbij geen projectnummer is vermeld zijn nog op te starten projecten uit de kadernota 2020-2025 (omschrijving begint met KD) óf door het prioriteer en programmeerteam geprogrammeerde nieuwe projecten voor 2022.

Bijlage K   **Lijst van verbonden partijen**

Algemene gegevens		Belang vanuit optiek waterschap	Vermogen verbonden partij begin van het begrotingsjaar (afgerond op € 1.000)	
Naam - Plaats	Rechtsvorm		Eigen vermogen	Vreemd vermogen
Belastingensamenwerking Gemeenten en Waterschappen - Roermond	Gemeenschappelijke regeling	Een zo doelmatig mogelijke uitvoering van de heffing en invordering van gemeentelijke belastingen, inclusief activiteiten in het kader van de Wet waardering onroerende zaken, alsook waterschaps-belastingen en - als hiervan afgeleid belang - de werkzaamheden met betrekking tot de administratie van gegevens ten behoeve van bestuursverkiezingen in het beheersgebied van de deelnemers.	1.203.000	7.084.000
Waterschapsbedrijf Limburg - Roermond	Gemeenschappelijke regeling	Een zo doelmatig mogelijke uitvoering van: 1. de bouw, de exploitatie, het onderhoud en het beheer van alle zuiveringstechnische werken met toebehoren; 2. het contractbeheer van de waterkwaliteitslaboratoriumactiviteiten.	* 525.000	253.694.000
Het Waterschapshuis - Amersfoort	Gemeenschappelijke regeling	Het realiseren van renderende samenwerking op informatie- en bedrijfsprocessen en daarmee behartiging van behoeften van algemeen belang van de watersector.	* 0	12.215.000
Het Gegevenshuis - Landgraaf	Gemeenschappelijke regeling	Het opzetten en het beheren van object- en ruimtereelateerde (Basis-) registraties en geometrie, alsmede het daarmee samenhangende beeldmateriaal.	155.000	172.000
Nederlandse Waterschapsbank N.V. - Den Haag	Naamloze vennootschap	Het uitoefenen van het bankbedrijf ten behoeve van de publieke sector.	* 1.782.000.000	105.100.000.000
Verdygo B.V. - Roermond	Besloten vennootschap	Het vermarkten van kennis en kunde van Waterschapsbedrijf Limburg bij het (laten) ontwerpen en ontwikkelen van installaties op het gebied van de afvalwaterketen, in het bijzonder rioolwaterzuiverings- installaties.	* 20.000	470.000
Vereniging Unie van Waterschappen - Den Haag	Vereniging	De behartiging van de belangen van de Nederlandse waterschappen, op nationaal, Europees en internationaal niveau, alsmede de ontwikkeling van een gezamenlijke visie en het bepalen van gezamenlijke standpunten van haar leden en het verlenen van service aan haar leden.	* 1.993.000	15.546.000
Vereniging Werken voor Waterschappen - Den Haag	Vereniging	Het als werkgeversvereniging behartigen van de gemeenschappelijke sociale en sociaal-economische belangen van de leden van de vereniging die activiteiten verrichten binnen de sector waterschap.	niet voorhanden	niet voorhanden

* betreft cijfers uit jaarrekening 2020 omdat geen (geprogniticeerde balans per 1-1-2022 beschikbaar is)

Bijlage L Risico-inventarisatielijst

Risico	Beheersmaatregel	Restrisico	Kans	Gevolg	Kans (kwantitatief)	Gevolg (kwantitatief)	Score (€)
Privacy en/of informatielek tgv hacking (vb ransomware) of anderszins (datalek)	AVG-proof en BIO-proof maken organisatie. Capaciteit op inzetten	J	5	C	87,5%	750.000	656.250
Grootschalige en langdurige uitval ICT middelen	Contract-afspraken met derden en back-up voorzieningen regelen	J	2	C	15,0%	750.000	112.500
Online vergadertools (Skype/wifi/telefoon) langdurig buiten gebruik	· meer fysieke afstemming zoeken · Communicatie per koerier	J	2	C	15,0%	750.000	112.500
Instorten economie => leidt tot teruggang inkomsten uit heffingen + omvallen samenwerkingspartners en/of organisaties waarmee we samenwerken.	Tijdig uitgaven stilleggen of minimaliseren	J	3	D	37,5%	2.500.000	937.500
Pandemie (vb griep, corona) => uitval 10-30% medewerkers)	Werk prioriteren en herverdelen	J	3	C	37,5%	750.000	281.250
Nieuwe aanbestedingskosten nav instorten economie	HWBP omvangrijke projecten (€)	J	2	D	15,0%	2.500.000	375.000
Samenwerking partners stagneert / loopt stuk	Duidelijk opdrachtgeverschap en escalatiemodel. (Grote imagoschade).	J	3	D	37,5%	2.500.000	937.500
Negatieve resultaten op HWBP-projecten (hier niet bedoeld: nemen van niet subsidiabele kosten). Schade eerste jaar	Kostenreductie, onderhandelen	J	3	C	37,5%	750.000	281.250
(Vitale delen van) kantoorgebouw brandt/branden af	Preventieve technische maatregelen (compartimenteren gebouw, blusvoorzieningen etc). verzekerde incl clausule reconstructiedekking (gevolgschade). Laag eigen risico per gebeurtenis (2500)	J	1	D	5,0%	2.500.000	125.000
Kantoorgebouw niet bereikbaar incl eigen infrastructuur (bv door groot spoorwegongeluk station Roermond)	Medewerkers werken vanuit thuis	J	3	D	37,5%	2.500.000	937.500
Disfunctioneren Assets	Onze assets voldoen aan het vereiste veiligheids- en betrouwbaarheidsniveau	J	2	D	15,0%	2.500.000	375.000
Fraude	Gedragscode, gedragsregels leveranciers, open cultuur, voorbeeldfunctie MT/DT, zorgvuldig personeelsbeleid. Eed/gelofte. Aanspr.verz. (bij opzet. Bewijslast WL). Tot max 2.5 mln per gebeurtenis, max 2 per jaar. ER: 15k-20k	J	2	C	15,0%	750.000	112.500

Risico	Beheersmaatregel	Restrisico	Kans	Gevolg	Kans (kwantitatief)	Gevolg (kwantitatief)	Score (€)
Ontstaan ongedekte schades bij derden t.g.v. uitvoering project	Technische voorschriften/normen/bestekeisen. Vergunningen. Eisen kwalificatie aannemers tijdens aanbesteding. Risicospreiding/-verlegging naar aannemers (CAR en/of WA verzekering incl primary clause). Contractmanagement	J	2	B	15,0%	350.000	52.500
Faillissement (bedrijfskritische) leveranciers/aannemers	Contractmanagement. Bankgaranties	J	2	C	15,0%	750.000	112.500
Rol van WL bij hoogwater/wateroverlast/ (informerende rol niet waar te maken)	Doorleven en commitment aan risicoprofiel (in concept klaar bij ABH) door MT/DT/DB/AB	J	3	D	37,5%	2.500.000	937.500
Extern gecommuniceerde specifieke doelen/ambities worden niet gehaald	Focus op deze doelen/ambities en maak andere ambities hieraan ondergeschikt	J	2	B	15,0%	350.000	52.500
Afkoop schade i.g.v. wateroverlast	aansprakelijkheidsverzekering	J	1	D	5,0%	2.500.000	125.000
Onrechtmatig (niet) verlenen van vergunningen	Bevorderen deskundigheid collega's. Privaat, onrechtmatige daad, dan verzekerd met ER 2500. Publiek en rechtmatige daad dan niet verzekerd. Zie nadeelcompensatie laatste risico	J	1	B	5,0%	350.000	17.500
Onrechtmatig (niet) opleggen van een sanctie/bestuursmaatregel	Bevorderen deskundigheid collega's. Privaat, onrechtmatige daad, dan verzekerd met ER 2500. Publiek en rechtmatige daad dan niet verzekerd. Zie nadeelcompensatie laatste risico	J	1	B	5,0%	350.000	17.500
Ongedekte schade assets agv calamiteit	Kosten claimen bij het Rijk (Schadefonds of andere financieringsbronnen vanuit het Rijk)	J	1	D	5,0%	2.500.000	125.000
Renterisico's (er is nu geen voorziening)	Voor komende jaren (nu nog 5) afspraken gemaakt met NWB. Risico erg klein	J	1	D	5,0%	2.500.000	125.000
Garant staan voor tekorten WB, Waterschapshuis, BsGW en het Gegevenshuist.a.v. reservepositie		J	3	B	37,5%	350.000	131.250
Aansprakelijkheid voor derden die niet volledig gedekt is via aansprakelijkheidsverzekering (eigen risico)	Niet alles is zonder eigen risico te verzekeren	J	4	A	62,5%	100.000	62.500
Nieuwe wet- regelgeving, wijzigingen richtlijnen met direct effect op bedrijfsvoering of aanbestedingen	Up tot date houden juridische kennis binnen WL	J	3	A	37,5%	100.000	37.500
Contractbreuk met leverancier	Contractmanagement. Opnieuw aanbesteden (bij andere leverancier)	J	2	B	15,0%	350.000	52.500
Mislopen subsidies / bijdragen derden door niet te voldoen aan subsidievereisten van de subsidieverlener en/of vereisten van derden	Controlevereisten vooraf	J	1	B	5,0%	350.000	17.500
Calamiteit voordat wettelijke norm bereikt is (waterkeringen en watersysteem)	Niet uitgevoerde maatregelen (kans op doorbraak). Schadedeclaims => Nadeelcompensatie. Is nu een gezamenlijke claim van 1.2 mln. Komt zelden voor van deze omvang.	J	1	D	5,0%	2.500.000	125.000

Benodigde weerstands cap
7.235.000

Bijlage M   **Overzicht indicatoren**

Indicator	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Einddoel	Jaar
Hoogwaterbescherming Maasvallei					
1. % van totaal aantal kilometer primaire keringen (185 km) dat voldoet aan de norm	0,13%	2,4%	2,55%	100%	2050
2. aantal van de zeven zorgplichtprocessen dat voldoet aan de eisen van de ILT	7	7	7	7	- ¹
3. % van totaal aantal inspecties dat is uitgevoerd conform inspectieplan	80%	95%	95%	95%	- ¹
4. % van totaal aantal kilometer primaire keringen dat beoordeeld is	100%	-	-	100%	2022
5. betrouwbare financiële realisatie HWBP (± 10 %)	€ 50 mln.	€ 50 mln.	€ 65 mln.	€ 1800 mln.	2050
6. behalen benoemde mijlpalen 2022 (voldoende voortgang)	10	p.m.	p.m.	Maas 2050	2050
7. beschikingsaanvragen HWBP ingediend (tijdige financiering)	5	p.m.	p.m.	- ²	- ²

¹geen einddatum, dient te allen tijde te voldoen.

²deze indicator heeft geen einddoel, het doel verschilt per jaar.

Toelichting

In deze indicatoren ligt de focus op de primaire keringen. Het aandeel regionale en overige keringen is binnen het beheergebied van WL immers zeer klein. Voor het totale areaal aan waterkeringen wordt een lengte van 185 km gehanteerd. Dit is de huidige lengte aan waterkeringen plus de verwachte lengte aansluitingen hoge grond en aanpassingen in dijktracés in de lopende projecten. Dit kan nog wijzigen en zal richting 2050 verder toenemen.

- 1) per 1 januari 2017 is een nieuwe wettelijke veiligheidsnormering ingevoerd voor primaire waterkeringen. Met deze normering wordt voor iedere bewoner een basisveiligheid geborgd van 1 : 100.000 dat hij komt te verdrinken als gevolg van een overstroming. De beoordeling (zie indicator 4), inclusief een voorlopig oordeel, helpt om vast te stellen waar en welke verbeteringen nodig zijn. Deze verbeteringen worden landelijk geprioriteerd en worden via de projecten onder het Hoogwaterbeschermingsprogramma (zie indicator 6) uitgevoerd. Uiterlijk in 2023 dienen alle primaire

- waterkeringen te zijn beoordeeld; uiterlijk in 2050 dienen alle primaire waterkeringen aan de nieuwe norm te voldoen (score boven de ondergrensnorm).
- 2) de zorgplicht betreft de wettelijke taak die de beheerder heeft om de primaire kering aan de veiligheidseisen te laten voldoen en voor het noodzakelijke preventieve beheer en onderhoud te zorgen. Hiertoe dient de beheerder op de zeven processen inspectie, onderhoud, bediening kunstwerken, vergunningverlening, toezicht en handhaving, calamiteitenzorg en legger & beheerregister in control te zijn. Het toezicht hierop wordt uitgevoerd door de Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT).
  - 3) een belangrijk onderdeel voor de uitvoering van de zorgplicht is het instandhoudingsplan. In de planperiode (2022-2027) vormen we dit om naar assetmanagementplannen voor waterkeringen, kunstwerken in waterkeringen en voor calamiteiten en werkmateriaal. Daarin staat hoe en hoe vaak we de onderdelen controleren. Voor de groene waterkeringen gaat het vooral om het controleren van het vegetatiedek en op graafwerk van dieren. Voor de grijze waterkeringen (constructies) inspecteren we op beschadigingen en of de sponningen van coupures nog goed afdichten. Demontabele keringen worden elke zes jaar helemaal opgebouwd en gecontroleerd.
  - 4) met de zogenaamde wettelijke beoordeling bepalen we of de waterkeringen voldoen aan de door het rijk gestelde normen en eisen qua hoogte en sterkte. Sinds 2017 is de methode gebaseerd op de overstromingskans. In 2022 sluiten we de eerste ronde af en rapporteren aan het Rijk.
  - 5) de prognose voor de financiële uitputting voor 2022 bedraagt circa € 50 mln.. Dit betreft de uitgaven vanuit 'HWBP WL'. We zorgen voor een betrouwbare financiële realisatie en wijken maximaal 10 % af.
  - 6) de voortgang in het vigerende programma HWBP WL, waarbij we inzetten op de afronding van twee verkenningen; tenminste drie planologische besluiten; tenminste drie marktbenaderingen; en het uitvoering van twee projecten.
  - 7) In 2022 dienen we ten minste vijf beschikkingsaanvragen HWBP in voor de projecten 'Roermond' (verkenningfase), 'Well' en 'Lob van Gennep' (beide planuitwerkingsfase), 'Nieuw Bergen' en 'Steyl Maashoek' (beide realisatiefase).

Indicator	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Einddoel	Jaar
Klimaatadaptatie regionaal systeem					
1) % uitvoering van de maatregelen uit de Bestuursovereenkomst Zoetwater (DHZ fase 2 2022-20027)	5%	15%	35%	100 %	2027
2) Doorontwikkeling droogtebestrijdingsplan (% gereed)	80%	90%	100%	100%	2024
3) uitvoering maatregelen droogtebestrijdingsplan (% uitgevoerd)	80%	90%	100%	100%	2050
4) plaatsing substantieel aantal boeren/bermstuwen	400 ²	600 ²	800 ²	800	2024

¹ geen einddatum, dient te allen tijde te voldoen.

² jaarlijks 200 stuwen erbij, zodat we in 2024 totaal 800 extra stuwen geplaatst hebben

Toelichting

- 1) samen met onze Brabantse en Limburgse waterpartners starten we met de uitvoering van de tweede fase van het Deltaprogramma Hoge Zandgronden (DHZ). In 2021 hebben we afspraken gemaakt over de uitvoering van zoetwatermaatregelen in de periode 2022-2027. Jaarlijks rapporteren we de voortgang. In 2022 ligt de nadruk vooral op de uitwerking van maatregelen in projecten en het maken van afspraken in de betreffende gebieden.
- 2) het droogtebestrijdingsplan wordt verder doorontwikkeld op basis van ervaringen in 2021.
- 3) de maatregelen van het actuele droogtebestrijdingsplan worden uitgevoerd.
- 4) aanvullend op 200 boerenstuwen/bermstuwen (geplaatst in 2021) wordt hier in 2022 een substantieel gevolg aan gegeven door nog eens 200 boerenstuwen./bermstuwen te plaatsen.

Indicator	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Einddoel	Jaar
Waterkwaliteit en ecologie					
1) waterkwaliteit KRW (in % waterlichamen dat voldoet)					
o chemische toestand	66 %	73 %	80 %	100 %	2027
o fytoplankton	100 %	100 %	100 %	100 %	2027
o macrofauna	52 %	62 %	71 %	100 %	2027
o vis	47 %	58 %	68 %	100 %	2027
o waterflora	48 %	58 %	69 %	100 %	2027
2) % KRW-overstorten dat is teruggebracht naar een overstortfrequentie afgestemd op de kwetsbaarheid van het ontvangende water	55%	60%	65%	100%	2027
3) aantal rzwi's dat voldoet aan het Limburgs Effluentbeleid	44%	67%	78%	100%	2027
4) km beekherstel afgerond	0	15	30	75	2027
5) aantal vismigratieknelpunten verholpen	0	5	10	26	2027
6) % grote Waternavel bestreden	20%	30%	40%	90%	2029
7) beoordeling zwemlocaties volgens zwemwaterrichtlijn 2006 (in #)					
o uitstekend	19	19	19	19	2027
o goed	0	0	0	0	2027
o aanvaardbaar	0	0	0	0	2027
o slecht	0	0	0	0	2027

Toelichting

- 1) zorgen voor schoon en ecologisch gezond oppervlaktewater is één van de kerntaken van de waterschappen. Voor een aanzienlijk deel van het water in Nederland schrijft de Kaderrichtlijn Water (KRW) voor wat de minimale kwaliteitsdoelstellingen zijn. Deze richtlijn is sinds 2000 van kracht in de

- Europese Unie en bevat afspraken die ervoor moeten zorgen dat uiterlijk in 2027 het water in alle lidstaten voldoende schoon en gezond is.
- 2) door het waterschap wordt de prioriteit gelegd bij alle overstorten die direct of indirect lozen op een (zeer) kwetsbare beek (met doelstelling T=2 en T=5, waarbij een overstort gemiddeld slechts eenmaal per 2 jaar of 5 jaar daadwerkelijk in werking treedt), en waarbij nog geen maatregelen zijn uitgevoerd om te voldoen aan de KRW-doelstellingen.
  - 3) het Limburgs Effluentbeleid geldt voor rwzi's die lozen op regionaal water. De individuele normen per rwzi zijn afgestemd op kwaliteitseisen van het ontvangende oppervlakte water (KRW).
  - 4) de laatste KRW-periode gebruiken we om de waterlichamen in te richten waar dit nog nodig is. Het gaat om 70 à 80 km aan beektrajecten. Dit doen we binnen een herinrichtingszone van 5 tot 30 meter breed ter weerszijden van onze huidige eigendomsgrenzen. Deze breedte is indicatief.
  - 5) voor een aantal vissoorten is het belangrijk dat ze via de Limburgse wateren hun paaigebied kunnen bereiken voor hun voortplanting en opgroei. Daarom lossen we de belangrijkste knelpunten voor vismigratie op. Dat doen we door stuwen en watermolens, in overleg met de eigenaren, vispasseerbaar te maken.
  - 6) in 2021 is ingestemd met een bestrijdingsplan voor de Grote Waternavel (DB besluit 2021-D27227). In 2021 zijn we gestart met bestrijding via het onderhoudscontract. In 2022 geven wij vervolg aan structurele bestrijding conform het bestrijdingsplan.
  - 7) het zwemseizoen loopt van 1 mei tot 1 oktober. Tijdens het zwemseizoen worden de officieel aangewezen zweminrichtingen regelmatig onderzocht op verontreinigingen. Een verminderde zwemwaterkwaliteit kan vele oorzaken hebben, zoals een toename van nutriënten in het water, in combinatie met warmte en droogte. Het aantal zwemlocaties die onder het waterkwaliteitsbeheer van Waterschap Limburg vallen fluctueert. Op dit moment zijn er 19 officiële zwemlocaties onder beheer van WL.

Indicator	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Einddoel	Jaar
Crisisbeheersing					
1) % verbeterpunten uit evaluaties dat voor het eerstvolgende GRIP-incident geïmplementeerd is	> 90 %	> 90 %	> 90 %	> 90 %	- ¹
2) mate waarin alle crisisrollen voor het gehele jaar een planning hebben, bestaande uit opleidingen, trainingen en oefeningen (in%)	100%	100%	100%	100%	- ¹
3) mate waarin de rollen in de crisisorganisatie zijn belegd (in %)	90%	95%	100%	100%	2024 e.v.
4) aantal hoofdcategorieën waarin alle bestrijdingsplannen geactualiseerd zijn	2	2	-	4	2023
5) netcentrisch werken;					
• LCMS geïmplementeerd	ja	-	-	ja	2022
• Doorontwikkeling netcentrisch werken gereed	95%	100%	-	100%	2023

6)	3. Hoogwater Maas draaiboek afgestemd met gemeentes	100%	100%	100%	100%	- ¹
----	---	------	------	------	------	----------------

¹ geen einddatum, dient te allen tijde te voldoen.

Toelichting

- 1) evalueren en verbeteringen doorvoeren is onderdeel van procesmatig werken. Wij streven ernaar 90 % van de verbeterpunten uit een crisis geïmplementeerd te hebben vóór de volgende crisis.
- 2) we continueren ons beleidsplan 'OTO' (opleiden, trainen, oefenen) conform de aangepaste werkwijze zoals in 2021 is vastgesteld.
- 3) binnen de crisisorganisatie van een waterschap zijn diverse rollen benoemd. Deze indicator geeft aan in welke mate deze rollen belegd zijn.
- 4) alle bestrijdingsplannen worden periodiek volgens een bepaalde cyclus geactualiseerd, dit komt neer op jaarlijks gemiddeld twee plannen.
- 5) we centraliseren de informatiestromen via netcentrisch werken en gebruiken onze centrale regiekamer om continu alle relevante informatie beschikbaar te hebben. Netcentrisch werken wordt opgestart met de in gebruik name van LCMS. Daarna volgen nog enkele andere tools om netcentrisch te kunnen werken.
- 6) we stemmen met gemeentes af hoe we handelen in het geval van Hoogwater Maas.

Indicator	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Einddoel	Jaar
Bestuur en organisatie					
1) Waterschap Limburg energieneutraal	p.m.	50%	p.m.	100%	2025
2) circulair inkopen	p.m.	10%	p.m.	100%	2050
3) voortgang vitaliteitsbeleid	p.m.	100%	-	100%	2023
4) reductie van restafval t.o.v. 2018 ¹	p.m.	-25%	p.m.	-95%	2030
5) 70 % van het eigen energieverbruik dat we zelf produceren ¹	p.m.	40%	p.m.	70%	2030
6) WL heeft 55% CO ₂ uitstoot gereduceerd t.o.v. 1990 ¹	p.m.	p.m.	p.m.	100%	2030
7) aantal innovatieve en duurzame initiatieven uitgewerkt in pilots/deelnames	9	11	13	15	2025
8) propositiebekendheid van WL bij inwoners	nulmeting	-	-	n.t.b.	2025
9) % voldaan aan servicenorm (email, telefoon, social media)	82%	83%	84%	85%	2025
10) % klachten binnen wettelijke termijn afgehandeld	100%	100%	100%	100%	- ¹
11) % beschikbaarheid applicaties en ICT-infrastructuur	95%	95%	95%	95%	- ¹

¹ geen einddatum, dient te allen tijde te voldoen.

Toelichting

- 1) doelstellingen afkomstig uit Nota 'Samen Duurzaam', vastgesteld door het AB d.d. 10 maart 2021.
- 2) doelstellingen afkomstig uit Nota 'Samen Duurzaam', vastgesteld door het AB d.d. 10 maart 2021.
- 3) doelstellingen afkomstig uit Nota 'Samen Duurzaam', vastgesteld door het AB d.d. 10 maart 2021.
- 4) doelstellingen afkomstig uit Nota 'Samen Duurzaam', vastgesteld door het AB d.d. 10 maart 2021.
- 5) doelstellingen afkomstig uit Nota 'Samen Duurzaam', vastgesteld door het AB d.d. 10 maart 2021.
- 6) doelstellingen afkomstig uit Nota 'Samen Duurzaam', vastgesteld door het AB d.d. 10 maart 2021.
- 7) de 'innovatie funnel' genereert zoveel mogelijk ideeën, waarvan een gedeelte wordt verfijnd en omgezet in concrete ontwikkelingsplannen (value cases).
- 8) we meten in hoeverre inwoners bekend zijn met proposities van WL.
- 9) en 10) de Algemene wet bestuursrecht beschrijft hoe een klacht ingediend kan worden over de manier waarop het waterschap zich heeft gedragen. Het kan gaan om een gedraging van een individuele medewerker of bestuurder, maar ook van een organisatieonderdeel.
Bijvoorbeeld als na herhaaldelijk aandringen geen antwoord wordt gegeven op een vraag, het waterschap haar afspraken niet nakomt, of als iemand het gevoel heeft dat hij/zij van het kastje naar de muur wordt gestuurd. De klachtenprocedure geldt niet wanneer iemand het niet eens is met een bepaalde beslissing van het waterschapsbestuur of het beleid van het waterschap. In dat geval kan hij/zij een bezwaarschrift indienen of, in het geval van werkzaamheden bij hem/haar in de buurt, gebruik maken van inspraakmogelijkheden.
- 11) beschikbaarheid geeft aan in hoeverre een ICT-dienst, systeem of component toegankelijk is voor de geautoriseerde gebruikers. De beschikbaarheid wordt in de regel als een percentage gepresenteerd, waarbij een hogere waarde een positievere uitkomst is dan een lage waarde.